

Aalto-yliopisto
Kauppakorkeakoulu

Yliopiston ja elinkeinoelämän muuttuva suhde Diskurssianalyttinen tutkimus Aalto-yliopiston yritysyhteistyösuhteista

Talouselämän viestintä

Maisterin tutkinnon tutkielma

Maarit Myrberg

2012

Tavoitteet

Tutkielman tavoitteena on analysoida Aalto-yliopistossa korkeakoulujen yhdistymisen jälkeen käytyä keskustelua yritys yhteistyöstä. Tutkimuksessa eritellään diskursseja, joita yritys yhteistyöstä puhuttaessa käytetään ja pyritään hahmottamaan, millaista käsitystä ja roolia yhteistyöstä keskustelun perusteella rakennetaan. Tutkimuksen mielenkiinto kohdistetaan diskurssien lisäksi yliopistojen kehityskaareen, joka on johtanut tiivistyvään yhteistyöhön elinkeinoelämän kanssa.

Tutkimusaineisto ja -menetelmät

Tutkimuksessa hyödynnetään muuttuvan yliopiston käsitettä, jonka avulla pyritään hahmottamaan yliopistojen ja elinkeinoelämän muuttuvaa suhdetta. Tutkimus on luonteeltaan laadullinen diskurssianalyysi. Tutkimusaineisto koostuu helmi-maaliskuussa 2010 Aalto-yliopistossa tehdystä 10 haastattelusta ja yliopiston strategiatekstistä. Tutkimuksessani kontekstina toimii yliopistojen muuttuva toimintaympäristö. Kontekstitekijöiden kautta pyrin ymmärtämään, miksi määrätynlaiset diskurssit nousevat esille ja mitä se kertoo yliopistojen ja yritysten välisestä yhteistyöstä.

Tulokset

Tutkimuksen perusteella löydettiin neljä diskurssia, jotka korostavat pragmaattista käsitystä yliopistojen tehtävästä. Tavoitteina, odotuksina ja toiveina rakentuva diskurssien yliopistoihanne nojaa yhä vahvemmin vuorovaikutukseen elinkeinoelämän kanssa. Tulosten perusteella Aalto-yliopisto pyrkii ulos perinteisenä pidetystä ajatusmallista, jonka mukaan yliopisto ei ole alistainen millekään ulkopuoliselle taholle.

Avainsanat: muuttuva yliopisto, yritys yhteistyö, diskurssi, diskurssianalyysi

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

1	Johdanto.....	1
1.1	Tutkimuksen tavoitteet.....	1
1.2	Aalto-yliopisto tutkimuskohteena.....	4
1.3	Keskeiset käsitteet.....	6
2	Yliopistot ja yritykset yhteistyössä.....	8
2.1	Muuttuva yliopisto.....	8
2.1.1	Muutoksen alkusysäys.....	9
2.1.2	Yliopistot valtion suitsissa.....	9
2.1.3	Tulosvastuullisen yritysyliopiston aikakausi.....	11
2.1.4	Yliopistot kilpailukyvyn vetojuhtina.....	12
2.1.5	Yliopistojärjestelmä kriisissä.....	16
2.1.6	Uuteen yliopistoon.....	19
2.1.7	Muuttuva yliopisto pähkinänkuoressa.....	21
2.2	Yliopistojen ja yritysten välisen yhteistyön kriittinen näkökulma.....	23
2.2.1	Skisma yliopistojen perusolemuksesta.....	23
2.2.2	Yhteistyön vaikutus yliopistojen autonomiaan.....	24
2.2.3	Tutkimustulosten kaupallinen hyödyntäminen.....	25
2.2.4	Toimintatavat.....	26
2.2.5	Osapuolten sisäiset tekijät.....	27
2.3	Yhteistyön yhteenveto.....	28
2.3.1	Palvelutehtävä.....	29
2.3.2	Tiedonsiirto.....	30
2.3.3	Tilaustutkimus.....	30

2.3.4 Kumppanuus.....	31
3 Tutkimuksen suorittaminen	32
3.1 Aineisto.....	32
3.2 Analyysimenetelmä	34
3.3 Analyysiprosessi	37
3.4 Tutkimuksen luotettavuuden ja laadun arviointia	38
4 Aalto-yliopiston ja yritysten välisen yhteistyön diskurssit	41
4.1 Suomalaisen yhteiskunnan hyväntekijä	41
4.2 Kansainvälinen suomalainen	47
4.3 Laadukas kumppani.....	53
4.4 Näytön paikka.....	61
5 LOPUKSI.....	69
5.1 Tutkimuksen keskeiset tulokset ja johtopäätökset.....	70
5.1.1 Havaitut diskurssit ja yritysyhteistyön rooli	70
5.1.2 Yhteistyön muutos	74
5.2 Rajoitteet ja ehdotuksia jatkotutkimukselle	75
Lähteet.....	76
Kuva 1 Yliopistojen ja yritysten yhteistyön nelikenttämalli	29
Taulukko 1 Yhteistyö yhteiskunnan kontekstissa	22
Taulukko 2 Yritysyhteistyön diskurssit ja niiden piirteet.....	73

1 JOHDANTO

Uusi, pragmaattinen käsitys yliopistojen tehtävästä on haastanut yliopistojen sivistystehtävää ja autonomista asemaa korostavan humboldtilaisen yliopistoihanteen. Perinteisenä pidetyn ajatusmallin mukaan yliopisto ei ole alisteinen millekään ulkopuoliselle taholle, vaan sen arvot ja tavoitteet määräytyvät sen omista lähtökohdista. Talouden tieto- ja osaamisintensiivisyyden kasvu on kuitenkin muuttanut yliopistojen roolia yhteiskunnassa, minkä myötä uusi yliopistoihante nojaa yhä vahvemmin vuorovaikutukseen muun yhteiskunnan kanssa. Yliopistojen perustehtävät ovat voimakkaammin siirtyneet "suoran hyödyn" toteuttamiseen, toisin sanoen yritysten ja elinkeinoelämän, yhteiskunnan ja veronmaksajien välittömään huutoon vastaamiseen.

Korkeakoulupolitiikan ja hallintokulttuurin muuttuminen, valtion, markkinoiden ja korkeakoulusektorin suhteiden muokkautuminen sekä yliopistoille asetetut vaatimukset ovat tuoneet yhteiskunnalliseen keskusteluun uusia käsityksiä yliopistojen muuttuvasta roolista ja tehtävistä. Suuntaus on lisännyt mielenkiintoa yliopistojen ja ympäröivän yhteiskunnan väliseen vuorovaikutukseen ja sen tutkimiseen. Yliopistouudistusten laajuuteen nähden yllä kuvattujen muutosten merkitysten ja vaikutusten analysointi suhteessa yliopistojen ydintehtävien toteuttamiseen on kuitenkin ollut vähäistä.

1.1 Tutkimuksen tavoitteet

"Toivottavasti Aalto-yliopisto pystyy viitoittamaan tietä yritysten ja akateemisen maailman yhteistyössä, akateemista vapautta unohtamatta, mutta erityisesti suomalaisten yritysten edut ja innovaatioetumatkan turvaten."

Yrity maailman edustaja (Salonvaara 2009)

Tutkielmassani tarkastellaan yliopistojen ja elinkeinoelämän suhteen murrosta Aalto-yliopiston näkökulmasta. Tutkimuksessani selvitän, millaisissa diskursseissa Aalto-yliopistossa yritys yhteistyöstä puhutaan ja millaista käsitystä ja roolia yhteistyöstä keskustelun perusteella rakennetaan. Lähtökohtana tutkimukselleni on yhteiskunnan

muutoksen myötä herännyt uusi yliopistoihanne, joka korostaa tiivistä yhteistyötä elinkeinoelämän kanssa. Yliopistojen muuttunut rooli ja uudet, jopa ristiriitaiset odotukset ovat saaneet paljon huomiota julkisessa keskustelussa. Tutkimukseni voidaan myös nähdä jatkona vuonna 2009 Helsingin kauppakorkeakoulun ja PricewaterhouseCoopersin (Salonvaara 2009) yhteistyössä tekemälle selvitykselle, jonka tavoitteena oli kartoittaa suurten yritysten ylimmän johdon sekä yliopiston henkilökunnan odotuksia ja toiveita yhteistyötä kohtaan.

Tutkimukseni tavoitteena on jäsentää Aalto-yliopistossa heti sen toiminnan aloittamisen jälkeen käytyä keskustelua yritysyhteistyöstä pyrkien lisäämään ymmärrystä siitä, kuinka yhteistyö hahmotetaan ja koetaan. Tavoitteena ei ole analysoida sitä, mikä on oikea tapa tehdä yritysyhteistyötä, vaan ennemmin keskittyä siihen, millaista yritysyhteistyön tulevaisuutta tuoreessa Aalto-yliopistossa rakennetaan.

Tutkimustani on ohjannut kiinnostus tarkastella yliopistojen harjoittaman yritysyhteistyön kehittymistä osana yhteiskunnallista kehityskulkua keskittymällä yliopistojen, yritysten ja valtionhallinnonkin erilaisiin odotuksiin, intresseihin ja pyrkimyksiin kansainvälisessä kilpailussa menestymiseksi. Koulutuksen ja osaamisen merkitystä korostavan yhteiskunnan kehityskulku on toiminut myös yliopistojen muutoksen veturina ja tästä syystä on mielekästä tarkastella yliopistojen ja yritysten yhteistyön kehittymistä yhteiskunnallisissa raameissa. Toisaalta tutkimustani ohjaa diskurssiteoreettinen näkökulma. Se perustuu ajatukseen diskurssien todellisuutta rakentavasta luonteesta sekä useiden rinnakkaisten ja keskenään kilpailevien diskurssien olemassaolosta (Fairclough 1995, 2003; Potter 1996).

Tutkimukseni on omalta osaltaan Aalto-yliopiston rakentamiseen liittyvää vuorovaikutusta, jonka avulla tuodaan julki sisäisiä käsityksiä, toiveita ja odotuksia yritysyhteistyötä kohtaan. Uskoakseni yliopistojen ja yritysten välisen yhteistyön tutkiminen diskursianalyttisistä lähtökohdista on vielä erittäin marginaalista, ja tutkimuksellani pyrin paikkaamaan tätä aukkoa. Tutkimukseni on ajankohtainen erityisesti siitä syystä, että vuonna 2010 toimintansa aloittanut Aalto-yliopisto hakee vielä muotoaan ja toimintatapojaan yhteiskunnallisen paineen puristuksessa. Sidosryhmien odotukset ovat suuret

ja niihin vastaaminen edellyttää ensin käsitystä sisäisistä käsityksistä, toiveista ja odotuksista.

Tavoitteena on vastata seuraaviin kysymyksiin:

1. Millaisissa diskursseissa yritysysteistyöstä puhutaan Aalto-yliopistossa?
2. Millaisia tavoitteita yritysysteistyötä kohtaan asetetaan?
3. Miten yritysysteistyötä jäsennetään yhteistyön todellisuuden ja ihannekuvan kautta ja mistä näiden välinen jännite kielii?

Aikaisemman tutkimuksen valossa kiinnostus yliopistojen ja yritysten väliseen yhteistyöhön liittyy erityisesti tutkimus- ja tuotekehitysyhteistyöhön (Räsänen 2009), innovaatio toimintaan (Fritsch & Schwirten 1999; Kolehmainen ym. 2003; Lester & Sotara 2007) sekä tutkimustulosten ja keksintöjen kaupallistamiseen (Kankaala ym. 2007; Swamidass & Vulasa 2009). Omassa tutkimuksessani kiinnostuksen kohde on myös yliopistojen yritysysteistyö ja sen tulevaisuudenkuva, mutta lähtökohta poikkeaa yllä mainittujen tutkimusten käytäntöä ja toimintaa painottavasta tutkimusotteesta. Lähestyn aiheitani diskurssianalyttisesti, eli kielenkäyttöä tarkastelemalla pyrin hahmottamaan yritysysteistyöhön liitettäviä merkityksiä ja odotuksia. Diskursiivisen analyysin kautta tutkimuksessani lisätään ymmärrystä yritysysteistyön tavoitemielikuvan ja todellisuudentilan yhtäläisyyksistä ja eroista.

Tutkimus on laadittu pääosin keväällä 2010 Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulun yritys palvelujen toimeksiantona. Tutkimusraportti rakentuu viidestä pääluvusta. Ensimmäisessä luvussa esitellään tutkimuksen aihepiiri ja luodaan katsaus tutkimuksen kontekstiin. Tutkimuksen toisessa luvussa perehdytään yliopistojen yritysysteistyön kehityskulkuun yhteiskunnallisen murroksen käsitteen kautta. Kolmannessa luvussa tutustutaan diskurssianalyysiin tutkimuksen työkaluna ja esitellään tutkimusongelman kannalta olennaiset diskurssianalyysin tarjoamat näkökulmat. Empiirinen analyysi tehdään luvussa neljä ja lopuksi luvussa viisi pohditaan tutkimuksen keskeisiä tuloksia ja annetaan ehdotuksia jatkotutkimuksen aiheiksi.

1.2 Aalto-yliopisto tutkimuskohteena

Tutkimuskohteeni Aalto-yliopisto koostui keväällä 2010 tutkimusta suorittaessani kolmesta korkeakoulusta, jotka olivat Aalto-yliopiston teknillinen korkeakoulu, Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu ja Aalto-yliopiston taideteollinen korkeakoulu. Vuoden 2011 alussa tapahtuneen teknillisen korkeakoulun jakautumisen myötä Aalto-yliopistossa on kuusi likimain samankokoista koulua, joista neljä on tekniikan, yksi kauppätieteiden ja yksi taiteen, muotoilun ja median alalla.

Aalto-yliopisto suuntautuu strategiassaan vahvasti tulevaisuuteen, mutta rakentuu kolmen yliopiston yhteensä 300-vuotiselle historialle. Seuraavien kolmen korkeakoulujen lyhyiden kuvausten tarkoituksena on selventää kunkin koulun perinteitä ja käytäntöjä yritys yhteistyön saralla. Tekstit on koottu korkeakoulujen verkkosivuilta ennen teknillisen korkeakoulun jakoa.

Aalto-yliopiston teknillinen korkeakoulu perustettiin vuonna 1849 tarpeesta modernisoida Euroopan pohjoisreunalla sijaitsevan pienen suuriruhtinaskunnan talouselämää. 1950-luvulla Otaniemeen Helsingin keskustasta muuttanut korkeakoulu on luonut ympärilleen korkean teknologian keskittymän. Alueen välittömässä läheisyydessä sijaitsee Suomen suurimpien yritysten pääkonttoreita. EU:n komissio on valinnut Otaniemen jo kahdesti Euroopan innovatiivisimpien alueiden joukkoon. Verkkosivujensa mukaan Teknillinen korkeakoulu hakee aktiivisesti verkostoja ja yhteistyöhankkeita kotimaisten ja kansainvälisten tutkimusyhteistyökumppaneiden kanssa. Korkeakoulu haluaa tarjota yhteistyökumppaneilleen laajan kansainvälisen tutkimusyhteistyökentän ja tutkimuksen huippuosaamista. Yritysyhteistyö on tyypillisesti yrityksen tilaama selvitys- ja tutkimustyö, opinnäytetyö tai kotimaisten ja kansainvälisten yritysten kanssa toteutettava yhteisprojekti tai tutkijanvaihto.

Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu aloitti toimintansa itsenäisenä korkeakouluna vuonna 1911. Vuonna 1974 tapahtunut korkeakoulun valtiollistaminen aiheutti aikanaan paljon keskustelua puolesta ja vastaan: valtiollistaminen takasi toisaalta korkeakoulun talouden, mutta sen katsottiin vahingoittavan kauppakorkeakoulujen perinteisiä ja tärkeitä suhteita talouselämään. Suhteet ovat vuosikymmenten saatossa kuitenkin

kin säilyneet vahvoina, ja 2000-luvun alusta asti yrityksille on tarjottu pitkäjänteisen yhteistyön välineeksi partneriohjelmaa. Ohjelman tavoitteena on vahvistaa yritysten ja korkeakoulun vuorovaikutusta ja välittää Kauppakorkeakoulussa tuotettua tietoa ja osaamista avoimemmin ja sujuvammin elinkeinoelämän käyttöön. Tällä hetkellä partneriohjelmassa on mukana useita kansainvälisiä eri alojen johtavia yrityksiä. Partneriohjelman tuotot kohdennetaan kansainvälistymishankkeisiin sekä opetukseen ja tutkimukseen.

Aalto-yliopiston taideteollinen korkeakoulu perustettiin vuonna 1871 Veistokouluna. Korkeakoulu haluaa opetuksessa, tutkimuksessa ja taiteellisessa toiminnassa pitää aktiivisena ja tiiviinä yhteydet muuhun yhteiskuntaan, elinkeinoelämään ja kulttuurialaan. Korkeakoulun ja yritysten yhteistyö perustuu asiakaslähtöisiin palveluihin, yhteistyöprojekteihin sekä kumppanuuteen. Innovaatiokeskus Designium edistää uuden muotoilutiedon siirtymistä elinkeinoelämään tutkimus- ja tuotekehitysyhteistyön avulla. Kuten kahdessa muussakin Aalto-yliopiston korkeakoulussa, myös taideteollisessa korkeakoulussa toimii urapalvelu, joka mahdollistaa yrityksille selkeän rekrytointikanavan ja opiskelijoille väylän yritysmaailmaan.

Yritysten odotukset Aalto-yliopistoa kohtaan näyttävät Helsingin kauppakorkeakoulun ja PwC:n selvityksen (Salonvaara 2009) perusteella suurina. Aalto-yliopisto profiloituu yrityksille ”innovaatioiden lähteenä” sekä vahvasti kansainvälisiin huippuyliopistoihin verkottuneena toimijana. Selvityksen mukaan yliopiston rooli uuden tiedon, ratkaisujen ja innovaatioiden synnyttäjänä koetaan yrityksissä erittäin merkittävänä tällä hetkellä ja tulevaisuudessa. Lisäksi yritys-yliopistoyhteistyön merkittävä rooli yritysten henkilökunnan kehittämisessä on uusi ja mielenkiintoinen tulos, samoin yliopiston henkilöstön vastakkaiset mielipiteet yhteistyön merkityksestä osaamisen kehittämisessä. Elinkeinoelämä pitää jokseenkin itsestään selvänä, että yritykset voivat halutessaan hakeutua Aalto-yliopiston kumppaneiksi ja että Aalto-yliopistossa yritys-yhteistyötä tullaan hallinnoimaan ohjatusti ja koordinoitusti.

1.3 Keskeiset käsitteet

Tämän tutkielman tärkeimpiä käsitteitä ovat *muuttuva yliopisto*, *yrittisyhteistyö* ja *diskurssi*. Käsitteiden suhteen toisiinsa voi tiivistää siten, että tutkimuksessani tarkastelen yrittisyhteistyöstä käytettäviä diskursseja muuttuvan yliopiston viitekehyksessä.

Muuttuva yliopisto tarkoittaa tutkimuksessani alati muutoksessa olevaa suomalaista yliopistojärjestelmää. Yliopistot ovat olemassaolonsa varrella näyttäneet niin sivistyksen kehtoina ja tieteen tyysijoina (Malkki 1999), tulosvastuullisina yritysyliopistoina (Kankaala ym. 2004) kuin elinkeinoelämän strategisina kumppaneina (Salonvaara 2009) kanssa.

Yrittisyhteistyön käsitteen yleinen määrittely on haasteellista sen laajuuden, moniulotteisuuden, sisältöjen erilaisuuden ja painotuserojen vuoksi. Pelkästään Aalto-yliopistossa esiintyvän yrittisyhteistyön moninaisuuden perusteella voidaan sanoa, ettei Aalto-yliopiston harjoittama yrittisyhteistyö ole yksiselitteinen käsite. Selkeyden vuoksi rajaan tämän tutkimuksen ulkopuolelle yliopiston kumppanuussuhteet muiden yliopistojen, alumniyhdistysten, järjestöjen ja viranomaisten kanssa.

Yhteistyön määritelmän perustana voidaan kuitenkin pitää ajatusta siitä, että yhteistyö on jonkin asian tekemistä yhdessä omasta halusta siten, että kaikki osapuolet hyötyvät (Purokuru 2006). Yhteistyötä on myös erilaisten kiinnostuksen kohteiden ja ihmisten saattaminen yhteen vuorovaikutuksen, informaation jakamisen ja koordinoitun toiminnan kautta (Jassawalla & Sashittal 1998, 239).

Tutkimukseni ymmärtää yhteistyön laaja-alaisena toimintana, joka on muotoutunut vuosikymmenten saatossa ja saa jatkuvasti uusia muotoja. Perinteisesti yliopistojen ja yritysten yhteistyötä on kuvattu termillä ”tiedonsiirto”, mutta ”tiedon vaihto” ja ”vuorovaikutus” ovat korostuneet vuorovaikutteisuutta painottavan uuden yliopistoihanteen myötä (Schmoch 1999). Tässä tutkimuksessa yhteistyö-käsitteellä viitataan eri yhteistyömuotojen ja -tapojen kautta syntyvään kokonaisuuteen, jota kuvaa yliopistoilta yrityksiin suuntautuvan yksisuuntaisen tiedon siirron sijaan yhä enemmän tiedon liikkuminen myös yrityksiltä yliopistoille. Lisäksi yhteistyöllä tarkoitetaan niin informaati-

lia henkilötasolla tapahtuvaa kuin formaalien partnership-sopimusten puitteissa harjoitettavaa yliopistojen ja yritysten välistä yhteistyötä.

Työni kannalta keskeinen analyyttinen käsite on *diskurssi*. Tutkimukseni perustuu ajatukselle, että kieli, jota me käytämme, on organisoitunut diskursseiksi. Phillipsin ja Jørgensenin (2004) määritelmään nojaten käsitän diskurssin tietyksi tavaksi puhua ja ymmärtää maailmaa. Jokisen (2004, 191) mukaan diskurssit ”ovat toiston ja variaatioiden kautta kiteytyneitä puhe- ja ajattelutapoja jostain tietystä aihealueesta”. Vuori (2001, 80) esittää, että diskurssit osataan ja opitaan usein niin hyvin ettei niitä huomata opituiksi. Valtasuhteiden verkostoissa jotkut diskurssit voivat saada muita diskursseja tukevamman jalansijan. Näistä saattaa muodostua yhteisesti jaettuja ja itsestään selvinä pidettyjä ’totuuksia’, jotka vaientavat vaihtoehtoisia ’totuuksia’ (Jokinen ym. 1999).

2 YLIOPISTOT JA YRITYKSET YHTEISTYÖSSÄ

Aalto-yliopisto nähdään uuden yliopistollisen aikakauden tuotteena, jonka syntymän taustalla on yliopistojen ja yhteiskunnan pitkä historiallinen kehityskulku. Tässä luvussa tarkastelen aikaisemman kirjallisuuden perusteella suomalaisen yliopistomaailman kehitystä Aalto-yliopiston ja sen uudenlaisen toimintatavan syntyyn vaikuttaneena tekijänä. Monet yliopistomaailmaakin ravistelleista muutoksista ovat nähtävissä kaikilla yhteiskunnassa, joten tutkimukseeni olen pyrkinyt sisällyttämään kirjallisuuden valossa kaikkein merkittävimmät. Niille yhteistä on se, että ne ovat lähes poikkeuksetta seurausta yliopiston ja ympäröivän yhteiskunnan suhteen tiivistymisestä. Tässä luvussa syvennyn erityisesti yliopistojen ja yritysmaailmaan väliseen muuttuvaan, tiivistyvään suhteeseen. Pyrin luomaan viitekehyksen, jonka avulla tutkimukseni on sijoitettavissa laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin.

2.1 Muuttuva yliopisto

Keskiajalta lähtien länsimainen yliopistoihanne on pohjautunut näkemykseen yliopistosta tietoa ja sivistystä säteilevänä keskuksena, joka toimii perustuen puhtaasti tieteen kriteereihin kuten objektiivisuuteen, kriittisyyteen, itseään korjaavuuteen ja autonomisuuteen. Ihanne on ollut useasti uhattuna, sillä tieteeseen on pyritty vaikuttamaan kautta aikain. Keskiajalla kirkko, mutta myöhemmin erityisesti valtio, markkinat sekä akateeminen professio on nähty yliopistoja ohjaavina tahoina. Niistä kukin on vuorollaan vaikuttanut yliopistolaitoksen kehitykseen kausina, jolloin ohjaus on ollut yhdeltä taholta voimakkaampaa kuin muilta; ensin akateemisuus, sitten valtionohjaus, jonka jälkeen markkinat ovat voimistuneet, ja nyt pohditaan näiden kaikkien kolmen välistä yhteensovittamista. (Clark 1983; Ihamuotila 1994, 101–106.)

Uuden, vuoden 2010 alusta voimaan tulleen yliopistolain myötä ohjauksessa on korostunut yliopistojen hallinnollinen autonomia. Nyt yliopistotason ohjauksessa voisi ajatella olevan jonkinlainen tyhjiö, josta eri tahot kilpailevat. Yrityksenä on täyttää tämä tyhjiö yliopiston itseohjautuvuudella ja strategisella suunnittelulla, mutta haasteena on yliopiston sisäinen hajaannus ja ensisijainen lojaliteetti tieteenalalle eikä instituutiolle.

Tutkimukseni kannalta on oleellista tarkastella lähemmin kutakin yliopistolaitoksen kehityksen kautta ja miettiä niiden suhdetta toisiinsa.

2.1.1 Muutoksen alkusysäys

Yliopistojen perustehtäväksi on määritelty tieteellisen tutkimuksen harjoittaminen ja siihen perustuvan ylimmän opetuksen antaminen (OPM 2010a) Määritelmään kuuluu lisäksi toiminta vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa. Yliopistojen yhteiskuntasuh-teita tutkineiden Kankaalan ym. (2004, 5) mukaan yliopistojen yhteiskunnallisen palvelufunktion juuret ulottuvat yhtä pitkälle kuin yliopistojen historia ja on koko yliopisto-instituution syntyyn ja kehitykseen sisäänrakennettu tekijä.

Palvelufunktion ensimmäinen muoto, yliopistojen rooli valtion ja kansakunnan sivistäjänä, korostui erityisesti 1800-luvulla. Yliopistot ja korkeakoulut vaikuttivatkin aktiivisesti ja monilla tasoilla suomalaisen yhteiskunnan rakentamiseen. Yliopiston professorit, rehtorit ja kanslerit osallistuivat itsenäisen Suomen hallintoon presidentteinä, ministereinä ja asiantuntijoina. (Michelsen 2004; Klinge 1983.)

Verrattuna yliopistojen vuosisatojen mittaiseen historiaan elinkeinoelämän kiinnostus tieteeseen on kuitenkin suhteellisen nuorta. Vasta 1700- ja 1800-luvulla tehdyt suuret keksinnöt kuten höyrykone, sähkö ja polttomoottorit saivat elinkeinoelämän innostumaan tieteen tuloksista (Ihamuotila 1994, 101–106). Aluksi vaikutus oli yksipuolista: yritykset koettivat soveltaa sitä mitä pystyivät.

Vasta siirryttäessä 1900-luvulle tullaan vaiheeseen, jossa talouselämä ja yritykset tie-toisesti pyrkivät vaikuttamaan tutkimuskohteisiin ja tutkimuksen suuntaamiseen. Sodan jälkeen vallinneessa teknologialle myönteisessä ilmapiirissä sitä pidettiin pelkäs-tään hyvänä asiana. (Mt.)

2.1.2 Yliopistot valtion suitsissa

Yliopistojen ja yritysten yhteistyön muovautumisen kannalta merkittävät tekijät, kuten valtion rooli, korkeakoulupolitiikka ja rahoituspohja, muuttuivat radikaalisti 1960-luvulla, ja tällöin alkanutta uutta yliopistollista aikakautta voidaan Höltän (1995, 24) mukaan pitää luonnollisena alkupisteenä nykypäivän yliopistojen kehitykselle. 1960-

luvulla alkaneen yliopistojärjestelmän radikaalin laajentumisen tuloksena Suomeen rakennettiin puolessa vuosisadassa 20 tiedeyliopistoa (Tilastokeskus 2007).

Yliopistolaitoksen nopea kasvu lisäsi tarvetta valtion rahoitukselle ja kansantaloudellinen hyöty ja yliopiston toiminta kytkeytyivät toisiinsa voimakkaammin. Alueellinen laajentuminen vaati yliopistojen rahoitukselta vakautta, ja talouden realiteetit ajoivat yksityisillä varoilla sinitelleet yliopistot lopulta valtion syliin (Michelsen 2004, 33–34). Riitaisaa ja raskasta prosessia perusteltiin välttämättömyydellä yhteiskunnallisesta tilanteesta johtuen. Michelsen (mt.) esittää, että huostaanotto sementoi lopullisesti valtion ja yliopistojen suhteen. Rajattu autonomia kuitenkin säilytti akateemiselle yhteisölle sen tärkeänä pitämän oikeuden määrittää itsenäisesti tutkimusaiheet ja -kohteet.

Vastaavasti valtion läsnäolo tuntui ja näkyi yliopistojen elämässä monella tasolla. Opetusministeriön vaikutus oli vahva: se muokkasi, standardoi ja rationalisoi suomalaista yliopistojärjestelmää. Aikakauden vasemmistolaisen maailmankuvan mukaan yliopistojen piti suojella autonomiaansa yksityisen sektorin valtausyrytyksiltä. Yksityinen raha nähtiin itsekkäänä, likaisena ja kapitalismin syövyttämänä. Valtion rahat olivat sen sijaan puhtaita, demokraattisia ja tasa-arvoisia, ja niillä tuotettu tieto oli luonnollisesti objektiivista ja oikeaoppista. (Michelsen 2004, 35–37.)

Yliopistojen ja korkeakoulujen kaupalliset toimet olivat 1960- ja 70-luvuilla tarkasti säänneltyjä: esimerkiksi kaupallisiin sopimuksiin edellytettiin eduskunnalta erillistä lupaa, ja yliopistossa syntyneen tiedon tai patentin tuottaessa ylijäämää rahat menivät valtion kassaan (mt. 2004, 35). Vasemmistolaishumanistinen suuntaus pyrki voimakkaasti karsinoimaan elinkeinoelämän ulos sekä tutkimusyhteistyöstä yliopiston kanssa että tutkimusta ohjaavista elimistä, mikä näkyikin Ihamuotilan (1994) mukaan 1970-luvun tiedepolitiikassa. Yritykset haluttiin rajata yliopistojen ulkopuolelle pelkästään tieteellisen tiedon loppukäyttäjiksi. Toisaalta yliopistoihin kopioitiin ahkerasti yritysmaailmasta niin suunnitteluun, budjetointiin kuin johtamismenetelmiinkin liittyviä oppeja (Hölttä 1995, 13).

2.1.3 Tulostavuuuunnen yritysyoopiston aikakausi

”Ei liene asiaa, joka pienelle maalle olisi tärkeämpää kuin tiivis tutkimus- ja kehitysysteistyö korkeakoulujen ja yritysten kesken. Vain yhteistyöllä voimme säätää ja optimoida pakosta rajallisia resurssesjamme.”

Nokian entinen pääjohtaja Kari Kairamo (1981, 41)

Yhteiskunnallinen aaltoliike jatkui 1980-luvulla ja eurooppalaiset yliopistot seurasivat Yhdysvaltojen jalanjalkia omaksuen uusia yhteistyömenetelmiä. Yhdysvalloissa useat yliopistot olivat solmineet läheisiä suhteita teollisuuteen, ja Suomeenkin perustettiin ensimmäiset teknologia- ja tiedepuistot merkinä poliittisesta muutoksesta (Kaukonen & Nieminen 1999).

Teknologialle myönteisessä ilmapiirissä yliopistojen ja elinkeinoelämän yhteistyötä korostettiin valtiovallankin taholta. Kehitys johti siihen, että yliopistojen yhteiskunnallisen palvelufunktion tai niin kutsutun ”kolmannen tehtävän” merkitys alkoi korostua perustutkimuksen ja korkeimman opetuksen rinnalla. Yliopistoja vaadittiin kantamaan vastuuta yhteiskunnallisista prosesseista ja ratkomaan ongelmia, jotka koettiin yhteiskunnassa tärkeiksi. Tämä näkyi tavoitteiden laajentumisena ja yliopistojen tehtäviksi alettiin lukea laajempi yhteiskunnan eri tahojen palvelu. Yksi palvelufunktioon kuuluneista uusista tehtävistä oli kansallisen elinkeinoelämän toimintakyvyn turvaaminen. (Ihamuotila 1994, 101; Kankaala ym. 2004)

Yliopistojen rahankäyttö uhkasi kuitenkin karata käsistä massiivisen koulutusvastuun ja yhteiskunnallisten tehtävien takia, mikä johti yliopistojen ja valtion välisen suhteen rakoiluun (Michelsen 2004, 37–41). Yliopistojen hallinnassa oli edessä siirtyminen kohti autonomiaa ja strategista ohjausta (Koivula ym. 2009; Hölttä 1995). Esimerkkiä näytti muu Eurooppa, jossa oltiin omaksumassa ”uusi julkisen hallinnon kulttuuri” (Nummi-koski 1995). Tämä tarkoitti julkishallintoon liittyviä pyrkimyksiä hajauttaa hallintoa ja vähentää sääntelyä julkisen sektorin suorituskyvyn ja tehokkuuden parantamiseksi (Hölttä mt.).

Samalla kun yliopistojen autonomiaa lisättiin, niihin kohdistettiin määrärahavähennyksiä ja säästötoimia (Boeck ym. 1994, 5-6) ja valtion rahoituksen jakoperusteet siirtyivät

yhä voimakkaammin suorituksiin ja tuloksiin uuden julkisjohtamismallin mukaisesti (Kankaala ym. 2004; Koivula ym. 2009). Yliopistolliset tutkimukset oli hinnoiteltu ja tulos-sopimuksissa sovittiin seuraavan tuloskauden tavoitteista. Michelsen (2004, 37–41) kärkeää, että yliopistot suorittivat opetusministeriön antamaa toimeksiantoa, josta ne saivat sovittun korvauksen. Vuosien saatossa yliopistot kuitenkin hyväksyivät tulosoh-jausjärjestelmän ja valtionhallinnon yleisessä vertailussa yliopistot sijoittuivat tehok-kuusmittareiden kärkeen.

Huovio (1994, 334) näkee kehityksen synnyttäneen yliopistoihin tarpeen luoda uuden-tyyppisiä toimintamalleja. Tutkimus- ja koulutusinstituutioiden tuli muuttaa hierarkki-sia ja kiinteitä rakenteitaan ja siirtää toiminnanohjaustaan verkostokulttuuriin, jossa suuntauduttiin ulospäin, haettiin tehtäviä ja tuotantoja ulkopuolelta, avattiin viestin-täyhteyksiä ja rakennettiin toimintaryyppeitä. Elinkeinoelämän ja yliopistojen välillä muodostui tuotekehitysprojekteihin liittyvää konkreettista projektiyhteistyötä, ja kon-taktit professoreihin ja laboratorioihin nähtiin tärkeinä.

Ajan henki näkyi esimerkiksi Nokian ja Teknillisen korkeakoulun tiiviissä suhteessa, jota Nokian pääjohtajana toiminut Kari Kairamo (1981, 40) kehui läheiseksi ja antoisaksi. Yliopistojen ja yritysten välistä interaktiota kuvailtiin kuitenkin vielä termillä teknologi-an siirto, "technology transfer". Kline (1985) kritisoi termiä voimakkaasti ja vaati tilalle interaktiivisempaa käsitettä, sillä yhteistyö oli murroksessa saaden muitakin muotoja kuin yliopistojen yrityksille kehittämiä ja luovuttamia tieteellisen tutkimuksen tuloksiin perustuvia teknisiä prototyyppejä.

2.1.4 Yliopistot kilpailukyvyyn vetojuhtina

"Viisi vuosikymmentä sitten Suomi tunnettiin maailmalla lähinnä Paavo Nurmen juoksutaidosta, Sibeliuksen musiikista ja talvisodan sotilaallisesta ihmeestä. Nyt suomalaiset eivät enää pärjää yhtä hyvin kilparadoilla, mutta heidän paikkansa ovat ottaneet tutkijat, insinöörit ja yritysjohtajat." (Michelsen 2004, 13)

Globalisaatio, Euroopan poliittinen ja taloudellinen integraatio, tietoyhteiskunnan lä-pimurto ja räjähdysmäisesti kasvava tiedon ja teknologian virta muuttivat rajusti ja nopeasti yliopistojen toimintaympäristöä 1990-luvulla. Yliopiston ja yrityksen yhteis-

toimintaa puoltanut suuntaus jatkui, ja siirtyminen maatalous- ja teollisuusyhteiskunnassa kohti uudenlaista yhteiskuntaa nosti koulutuksen ja osaamisen merkitystä entisestään (Ihamuotila 1994, 108; Lehti 2008). Käsitys tietotaloudesta ja tietoyhteiskunnasta yleistyi, ja taloudellisen kasvun ensisijaisina moottoreina¹ nähtiin koulutuksen myötä kasvanut yksilön tuottavuus sekä lisääntyneet tiedot (Hölttä 1995, 29).

Tietopohjaisen talouden ytimessä yliopistoille lankesi merkittävä rooli uuden tiedon tuottajana ja siihen perustuvan opetuksen antajana. Talouden kasvun moottoriksi rooli kulminoitui 1990-luvun laman jälkeen, jolloin hitaasti toipuva Suomi kärsi suuren julkisen velan taakan alla, ja yliopistoihin kohdistettiin yhteiskunnassa korkeita odotuksia toipumisen lähteinä (Hölttä mt.). Yliopistojen tärkeimmäksi tavoitteeksi ja uudistusten ohjenuoraksi nostettiin kansallisen taloudellisen kilpailukyvyn kohottaminen ja tuloksellinen toiminta osana innovaatiojärjestelmää (Kankaala ym. 2004). Tilastokeskuksen (2005) mukaan Suomi olikin 1990-luvulla maailman kärjessä panostuksessaan uuden tiedon luomiseen ja teknologisten sovellusten kehittämiseen. Korkea koulutustaso, julkisen vallan tutkimusrahoitus ja omaa kansallista osaamista korostava tiede- ja teknologiapolitiikka loivat perustan sille, että Suomi tuli tunnetuksi erityisesti korkean tieto- ja viestintäteknologian maana.

Lisääntyneen toiminnallisen vapautensa ja alati muuttuvan toimintaympäristön myötä yliopistot alkoivat nähdä ja tunnistaa yhä enemmän sidosryhmiä, joiden kanssa toimiminen vaati uudenlaisia mekanismeja (Hölttä 1995). Tiivistyvällä kontaktilla eri toimijoiden kanssa haettiin Boeckin ym. (1994, 5) mukaan myös laajennusta yliopistojen rahoituspohjaan. Tämän ohella yhteistyökumppanit ja muut tahot, joilla on positiivinen kokemus yliopistosta, koettiin tärkeinä yliopiston puolestapuhujina taisteltaessa valtion budjettirahoituksen määrästä. Jos yliopistot eivät olisi kyenneet kehittämään palveluitaan yhteiskunnan suuntaan, Boeck ym. (mt.) arvelevat, että vaarana olisi saattanut olla yhteiskunnallisen arvostuksen menetys, mikä ei olisi voinut olla heijastumatta rahoitukseen.

¹ Mankiwin, Romerin ja Weilin (1992) 84 maata kattava empiirinen tutkimus osoittaa, että korkeakoulutuksella on ilmiselvä vaikutus taloudelliseen kasvuun. Psacharopouloksen (1988) mukaan Euroopassa 8,6 % talouskasvusta selittyy korkeakoulutuksen vaikutuksella. Afrikassa vastaava luku on jopa 17,2 %.

Yllä kuvattujen muutosten myötä yrityspalvelut vahvistuivat yliopiston toimenkuvassa (Huovio 1999, 334). Tieteen ja elinkeinoelämän yhteistyö oli kehittynyt niin monimuotoiseksi, että yliopistomaailma arveli sen "tulleen ilmeisesti jäädäkseen" (Ihamuotila 1994, 108). Buysin ja Bursnallin (2007) mukaan yhteistyö ilmeni yleisten neuvojen antamisen lisäksi aktiivisena molemminpuolisena osallistumisena. Aloitteentekijänä toimivat niin yliopistot kuin yrityksetkin.

Yliopistojen kontribuutio yksityiselle sektorille liittyi useimmiten innovaatioprosessin ensimmäisiin vaiheisiin, kuten uusien ideoiden keksimiseen ja kehittämiseen (Fritsch & Schwirten 1999). Mukaan alkoi kuitenkin tulla uusia interaktiotyyppejä kuten tilaustutkimus, yhteistyössä tehty tutkimus, konferenssit, messut, epämuodolliset kontaktit, konsultointi, julkaisut ja tilapäinen tutkijakierto (Schmoch 1999). Lisäksi yhteistyön perusteena esitettiin ensi kerran yliopistojen suorittaman tutkimuksen hyödyntäminen yritysten luonnolle aiheuttamien haittavaikutusten vähentämisessä (Ihamuotila 1994, 108).

Huolimatta lähentyneistä väleistä ja lisääntyneistä kontakteista yliopistojen ja yritysten välillä yhteistyö oli vielä lapsenkengissä, pitkälti henkilötasolla tapahtuvaa toimintaa ilman systemaattista dokumentointia (Väisänen 2010). Yrityksissäkään ei tiedetty, millainen kokonaissuhde niillä oli yliopistoihin (mt.). Viimeistään tiedon teollisen ja kaupallisen hyödynnettävyyden korostuessa itsenäistyvät yliopistot alkoivat tahoillaan kehittää omia mekanismejaan toimiakseen elinkeinoelämän kanssa (Koivula ym. 2009).

Yliopistojen sisällä oli huomattavissa eroja elinkeinoelämän kontaktien suhteen. Kaukonen ja Nieminen (1999) toteavat yliopistorahoitusta koskevassa tutkimuksessaan, että vaikka yliopistojen kontaktit akateemisen maailman ulkopuolelle olivat kasvussa, eri tieteenalat eivät olleet samassa asemassa. Humanistisella alalla oli kaikkein vähiten ulkopuolisia kontakteja ja sitä kautta tulevaa rahoitusta, sen sijaan tekniikan ja lääketieteen alalla ulkopuolinen yhteistyö ja rahoitus alkoi olla merkittävää.

Helsingin kauppakorkeakoulu lunasti itselleen kansallisen edelläkävijän aseman yhdistämällä vuonna 1999 hajanaiset asiakas- ja yritystietonsa luoden pohjan systemaattiselle yritys yhteistyölle. Partnership-ohjelma syntyi lopulta ulkopuolisen tuen turvin:

palkatut konsultit tunnistivat korkeakoulun vahvuudet ja yrityksiä mahdollisesti kiinnostavat edut. Yritysjohdolla oli konseptin nähtyään valmis osallistumaan ohjelmaan ja halukas vaikuttamaan korkeakoulun kehitykseen. Vastaavasti yritykset halusivat tietää, miten heidän osanottonsa vaikutti, oli panos sitten henkistä tai taloudellista. (Väisänen 2010, 245–247.)

Korkeakoulun yrityspalvelujohtajana työskennellyt Riitta Väisänen (mt.) muistelee, ettei yhteistyön alkutaival ollut täysin mutkaton. Ensinnäkään kaikki tiedeyhteisön jäsenet eivät olleet valmiita jakamaan henkilökontaktejaan, sillä katsoivat henkilöt omikseen. Toiseksi haluttiin kompensatiota ylimääräisestä työstä yritysten kanssa. Kolmanneksi kompetenssin puute ja kyvyttömyys vastata yritysten haasteisiin vaivasivat johtuen osittain resurssien puutteesta. Neljänneksi tiedeyhteisön ja yritysten ”kieli” oli alkuun kaukana toisistaan, ja korkeakoulun byrokratia ei aina taipunut kitkatta yritysten nopeisiin liikkeisiin.

Alkukankeudesta huolimatta yhteistyölle oli tilausta. Globalisoituvat yritykset olivat alkaneet keskittyä sisäisessä toiminnassa ydinosaamiseensa, ja samalla niiden tarve hankkia yrityksen ulkopuolelta omaa toimintaa tukevaa ja täydentävää osaamista kasvoi (Kankaala ym. 2004, 116). Talouden globalisaatiosta, informaatioyhteiskuntakehityksestä ja tietoperusteisen talouden laajenemisesta johtuen yliopistojen tuottaman informaation siirtämisestä ja hyödyntämisestä tuli näin keskeinen taloudellisen lisäarvon kohde (mt. 16).

Poliittiset linjaukset ja suositukset maailmanlaajuisesti korostivat yliopistojen ja yritysten välistä suhdetta uusien ideoiden ja innovaatioiden lähteenä (Nieminen & Kaukonen, 2001). Yliopistojen asenteet ja rakenteet alkoivat hiljalleen muuttua yritys yhteistyölle myönteisemmiksi ja moniin yliopistoihin syntyi yhteiskunnan rajapintaan osuvia uusia yksiköitä, jotka toimivat hyvin tiiviisti yhteistyössä yritysten kanssa (Hämäläinen 2004; Koivula 2009). Esimerkiksi Helsingin kauppakorkeakoulu alkoi tarjota yrityksille tiedepitoisten keskustelujen lisäksi konkreettisia tutkimus-, koulutus- ja rekrytointipalveluita (Väisänen 2010, 244).

2.1.5 Yliopistojärjestelmä kriisissä

Muuttuneesta toimintaympäristöstä huolimatta Suomessa oli Michelsenin (2004) mukaan vallinnut yhteisymmärrys yliopistojärjestelmän erinomaisuudesta. Kansainvälisellä tasolla juuri yliopistot olivatkin niitä instituutioita, joita kohtaan tunnettiin jatkuvaa luottamusta (Boeck ym. 1994). Kansallista ylpeyttä oli pitänyt yllä se, että suomalainen yliopistojärjestelmä oli yksi maailman kattavimpia sekä yliopistojen ja korkeakoulujen lukumäärän että opiskelijoiden määrän suhteen. Lisäksi yliopistojen katsottiin kiittävästi täyttäneen yhteiskunnallisen tehtävänsä kansakunnan sivistäjänä (Michelsen mt.).

Yliopistojärjestelmää koskevien kirjoitusten valossa ääni kellossa oli kuitenkin muuttumassa (esim. mt; Tomperi 2009). Globalisaation vaikutuksesta suomalainen yliopistojärjestelmä oli pakotettu ulos kuorestaan ja valtion vallan kaiken kattavan roolin vähittäinen mureneminen tarjosi pohjan niin yksityisen sektorin vahvistumiselle kuin yliopistojen itsenäisyyden lisääntymiselle. Lisäksi kansalliset rajat eivät enää suojanneet instituutioita, ja suomalaiset yliopistot kokivat kohtaavansa historiansa ensimmäistä kertaa aitoa kansainvälistä kilpailua (Valtioneuvosto 2004). Vaikka suomalaiset tieteenharjoittajat olivat jo vuosikymmenten ajan osallistuneet aktiivisesti kansainväliseen keskusteluun, tiedeyhteisön kansalliset traditiot ja yhteiskunnan vaatimukset olivat luoneet rajat suomalaisen tieteen kansainvälisyydelle (Michelsen 2004).

Maailmalla tehdyissä ranking-listauksissa kotimaiset yliopistot eivät yltäneet kärjen tuntumaan muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta, ja yleisesti ottaen yliopistojamme nähtiin vaivaavan heikko tunnettuus globaaleilla koulutusmarkkinoilla (Michelsen mt.). Ihamuotilan (1994) mukaan kansallista tiede- ja koulutuspolitiikkaa syytettiin siitä, että kotimaiset yliopistot näyttäytyivät kansainväliseltä kilpailulta sulkeutuneina laitoksina. Holmström ym. (2007) arvelevat, että sulkeutuminen oli puolestaan johtanut keskinertaiseen laatuun tutkimuksessa ja opetuksessa. Lisäksi kun 1960-luvulla alkanut voimakas alueellistaminen oli muokannut yliopistoista pirstaleisen järjestelmän, kotimaisen yliopistojärjestelmän voitiin katsoa olevan 2000-luvun kynnyksellä kriisissä.

Yliopiston arvostuksen ja pysyvyyden edellytykseksi ymmärrettiin radikaali uudistuminen, jonka taustalla voidaan nähdä korkeakoulujärjestelmiin kohdistuneet lukuisat arvioinnit ja valtiolliset linjanvedot niin Suomessa kuin Euroopan unionin tasolla. OECD eli taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö julkaisi vuonna 2006 arviointiraportin (Davies ym. 2006) suomalaisen korkeakoulujärjestelmän tilasta ja kyvystä vastata tulevaisuuden haasteisiin. Raportin mukaan Suomen osalta tärkeimpinä kehitystarpeina nähtiin huipputason tutkimuksen ja opetuksen aikaansaamista kansallisesti merkittäville ydinalueille, kansainvälisyyden voimakasta lisäämistä sekä yliopistojen taloudellisen ja toiminnallisen itsenäisyyden vahvistamista. Raportissa myös esitettiin, että tutkimuksen vaikuttavuutta ja resurssipohjaa tulisi vahvistaa ensisijaisesti yliopistoja yhdistämällä.

Lukuisat muut kansallisen tason selvitykset yliopistojen taloudellisen ja hallinnollisen aseman ja rakenteiden muuttamisesta (esim. OPM 2007a, 2007b, 2007c, 2007d, 2007e) myötäilivät selkeästi edellä kuvattua linjaa. Yliopistojen yhdistämisen kautta muodostettavat entistä isommat ja kansainvälisemmät huippuyliopistot nähtiin lääkkeenä hajanaisuuden korjaamiseksi. Yhdistymisen rinnalle tarjottiin myös muita hallinto- ja ylläpitorakenteita rikkovia muutoksia. Yliopistojen irrottautuminen suorasta valtionohjauksesta, rahoituspohjan laajeneminen, opiskelijoiden ja henkilöstön aseman muuttuminen, yksilöjohtajuuden korostaminen ja elinkeinoelämän vahvan ohjauksen tuominen päätöksentekoon myötävaikuttivat kaikki uudentyyppisen yliopistolaitoksen puolesta (Koivula ym. 2009). Uudistukset toimisivat aseena kisattaessa kansallisen toiminnan johtotähdeksi nousseen globaalin kilpailukyvyn paalupaikoista – kilpakumppaneina EU-maat muun maailman asettamaan haasteeseen vastaamassa (ma.).

”Tutkimuksen ja koulutuksen tason nostamisella elinkeinoelämän kannalta keskeisillä aloilla on kiire. Maailman kärkiyliopistot kehittävät aktiivisesti toimintaansa. Euroopassa kilpailu huippututkijoista ja -opiskelijoista on kasvamassa. Jolleme ryhdy nopeasti määrätietoisiin toimenpiteisiin huippuyliopiston perustamiseksi ja kilpailukykyisten toimintaedellytysten luomiseksi, jälkeenjääneisytemme kansainväliseen kärkeen ei ainoastaan säily, vaan se kasvamistaan kasvaa.” Elinkeinoelämän asiantuntija Aalto-yliopiston valmisteluvaiheen kuulemistilaisuudessa (OPM 2007c, 125)

Valtiollisten toimijoiden lisäksi yliopistojärjestelmän uudistuksen kannalla oli Suomen kansainvälisen kilpailukyvyn voinnista huolissaan ollut elinkeinoelämä (OPM 2007c). Sekä EU:n että elinkeinoelämän piirissä tehdyt selvitykset korostivat tieteiden välisen yhteistyön ja poikkitieteellisyyden merkitystä, kun yritykset joutuvat yhä kiihtyvässä tahdissa vastaamaan globalisoituneen talouden haasteisiin uuden liiketoimintaosaamisen, palveluliiketoiminnan ja uusien innovaatiotoimintamallien kautta. Yhteistyöhankkeet yliopistojen ja yritysten välillä nähtiin merkittävämpänä reittinä saattaa yliopistossa syntyvää tietoa ja osaamista elinkeinoelämän hyödyksi ja innovaatioiden polttoaineeksi. (OPM 2007c, 13.)

Euroopan unionin yliopistojen ja yritysten välistä yhteistyötä pohtineen foorumin raportin (Euroopan komissio 2009) mukaan yritys-yhteistyötä tulisi lisätä tuomalla yritysten johtamismalleja yliopistoihin, kasvattamalla yritysten roolia koulutuksen ja tutkimuksen rahoittajina sekä käsittämällä yritysten merkitys opintokokonaisuuksien suunnittelussa työelämävalmiuksien ja -taitojen ja yrittäjähenkisyyden lisäämiseksi. Yhteiskunnallisten tavoitteiden laajempi palveleminen, esimerkiksi täydennyskoulutuksen, innovaatiotoiminnan ja kaupallistamisen muodossa nähtiin yhä tärkeämpänä.

Tässä valossa elinkeinoelämällä oli vahva motivaatio tarjota vahva kontribuutionsa yliopistojärjestelmän uudistamiseen. Elinkeinoelämä ilmoittautui mukaan talkoisiin kärjen tavoittelussa ja lupasi osaltaan tarjota yliopistolle resursseihin, koulutukseen ja tutkimukseen liittyvää yhteistyötä ja kumppanuutta. Elinkeinoelämä näki itsensä parhaassa tapauksessa pitkäaikaisena ja sitoutuneena kumppanina, joka tarjoaisi kontaktipinnan globaaliin yritysmaailmaan ja oman alansa huippuosaamiseen. Lisäksi globaalissa toimintaympäristössä jo pitkään toimineet elinkeinoelämän edustajat pystyisivät tarjoamaan yliopiston käyttöön strategiseen johtamiseen, verkottumiseen ja rahoitukseen liittyvää asiantuntemusta. Mahdollisuuksia molempia osapuolia tukevaan ja täydentävään synergiseen yhteistyöhön koettiin olevan runsaasti, mutta vain osa näistä mahdollisuuksista oli elinkeinoelämän mukaan toistaiseksi hyödynnetty. (OPM 2007c.)

2.1.6 Uuteen yliopistoon

Yksi päänavaus Suomen kilpailukyvyyn parantamiseen oli Taideteollisen korkeakoulun rehtorin Yrjö Sotamaan syksyllä 2005 yliopistojen rakenteellisen kehittämisen keskusteluun tuoma ajatus uudenlaisesta yliopistosta, jonka kova ydin oli perinteisten tiedekunta- ja tieteenalarajojen ylittäminen yhdistämällä Taideteollinen korkeakoulu, Teknillinen korkeakoulu ja Helsingin kauppakorkeakoulu (aalto.fi).

”Tarvitsemme muotoilun, teknologian ja markkinoinnin luovaa liittoa, todellista innovaatioyliopistoa. (...) Hankkeelle pitää saada elinkeinoelämän vahva tuki. Yliopiston resurssien pitää olla riittävän vahvat ja yltää samalle tasolle kuin parhaiden kilpailijoiden. Näin pystyisimme luomaan maailmanluokan instituution, joka olisi profiililtaan kiinnostava yhteistyökumppani maailman parhaille yliopistoille. Sillä olisi kykyä toimia menestyksellisesti kansainvälisillä koulutus- ja tutkimusmarkkinoilla.”

Yrjö Sotamaa (2005) Taideteollisen korkeakoulun lukuvuoden avajaispuheessa.

Seuraavat Aalto-yliopistoon liittyvät tiedot on kerätty säätiön toimintakertomuksesta, Aalto-yliopiston ja kunkin korkeakoulun kotisivuilta (www.hse.fi; www.taik.fi; www.tkk.fi; luettu 03/10).

Aalto-yliopiston idea julkistettiin virallisesti 19.2.2007 työnimellä ”Innovaatioyliopisto”. Uuden yliopiston toiminnan suunnittelu käynnistettiin vuoden 2007 lokakuussa Helsingin kauppakorkeakoulun, Teknillisen korkeakoulun ja Taideteollisen korkeakoulun yhteisissä valmisteluryhmissä, joihin osallistui 500 uuden yliopiston muodostavan korkeakoulujen jäsentä. Keväällä 2008 järjestettyyn nimikilpailuun tuli yhteensä 1600 ehdotusta, ja 9.5.2008 uuden yliopiston nimeksi vahvistettiin Aalto-yliopisto (ruotsiksi Aalto-universitetet ja englanniksi Aalto University). Suomen valtio, Teknologiateollisuus ry, Teknologiateollisuuden 100-vuotissäätiö, Teollisuuden ja Työnantajain (TT) -säätiö, Liikesivistysrahaston kannatusyhdistys ry, Suomen Ekonomiliitto SEFE ry ja Tekniikan Akateemiset ry perustivat uutta yliopistoa rakentamaan ja hallinnoimaan Aalto-korkeakoulusäätiön 25.6.2008.

Säätiön säädekirjan ja sääntöjen mukaan ”Aalto-korkeakoulusäätiön tarkoituksena on edistää vapaata tutkimusta sekä tieteellistä ja taiteellista sivistystä, antaa tutkimukseen perustuvaa ylintä opetusta sekä kasvattaa opiskelijoita palvelemaan isänmaata ja ihmiskuntaa yliopistoja koskevassa lainsäädännössä tarkemmin säädettävällä tavalla. Säätiö on itsenäinen, monialainen tiede- ja taideyhteisö, joka toimii tekniikan, kauppatieteiden ja taideteollisuuden aloilla sekä niihin läheisesti liittyvillä aloilla.” Säätiö perustettiin edellyttäen, että lainsäädännössä säätiölle annetaan hoidettavaksi yliopistoille säädetyt julkiset tehtävät.

Opetusministeriö valmisteli Aalto-yliopiston toiminnan mahdollistavaa yliopistolakia ja valtioneuvosto teki eduskunnalle esityksen uudeksi yliopistolaiksi vuoden 2009 kevätistutokauden alussa. Elokuussa 2009 voimaan tullut uusi yliopistolaki mullisti suomalaisen yliopistojärjestelmän. Uudessa laissa säädettiin yliopistojen tehtävistä, hallinnosta, toiminnan rahoituksesta ja ohjauksesta sekä yliopistojen tutkimukseen ja opetukseen, opiskelijoihin ja henkilöstöön liittyvistä asioista siten, että yliopistoille syntyi taloudellinen ja hallinnollinen autonomia. Yliopistojen päätehtävät, tutkimus ja opetus, pysyivät uuden lain puitteissa ennallaan. Uudistuksen taustalla oli Suomen hallituksen asettama tavoite kehittää koulutus- ja tutkimusjärjestelmää kokonaisuutena siten, että globalisaation ja kansainvälistymisen haasteisiin sekä väestörakenteen, työelämän ja muihin toimintaympäristön muutoksiin pystytään vastaamaan. (OPM 2010b.)

Uudistuksen myötä Helsingin kauppakorkeakoulun, Taideteollisen korkeakoulun ja Teknillisen korkeakoulun toiminta siirtyi Aalto-korkeakoulusäätiön toiminnaksi vuoden 2010 alussa. Valtiosihteeri Raimo Sailaksen johtaman huippuyliopistotyöryhmän linjauksen pohjalta Aalto-yliopisto, yksi Suomen yliopistojen rakenteellisen kehittämisen ja yliopistoreformin kärkihankkeista, näki päivänvalon. Yhdistyminen nosti Aalto-yliopiston Suomen toiseksi suurimmaksi yliopistoksi heti Helsingin yliopiston jälkeen opiskelijoiden (lähes 17 000) ja henkilökunnan määrällä (4 500) mitattuna. Ensimmäisenä rehtorina toimii säätiön hallituksen nimittämä FT Tuula Teeri.

Yliopiston päähaasteina pidetään kansainvälistymistä, kannustavien akateemisten urajärjestelmien luomista ja tutkimuksen infrastruktuurin parantamista. Lisäksi siihen kohdistuu suuret odotukset kotimaisen kilpailukykyyn vetojuhtana. Vuonna 2009 teh-

dyn kansainvälisen tutkimuksen arvioinnin (Krause ym. 2009) perusteella Aalto-yliopiston yhteistyö ja vuorovaikutus elinkeinoelämän ja julkisen sektorin kanssa on korkeatasoista ja merkittävä osa yliopiston toimintaa. Vaikka yliopisto sai kiitosta tiiviistä ja vaikuttavasta yritys yhteistyöstä, soveltavan tutkimuksen suurta painoa pidetään selkeänä uhkana yliopiston päämäärälle nousta maailmanluokan tutkimusyliopistoksi.

Rehtori Tuula Teeri ei näe, että perustutkimuksen vahvistaminen heikentäisi yritys yhteistyömahdollisuuksia, vaan linjaa Aalto-yliopiston strategian esipuheessa, että pitkällä aikajänteellä laadukas perustutkimus tekee yliopistosta entistä arvokkaamman yhteistyökumppanin myös elinkeinoelämälle ja muulle yhteiskunnalle. Teerin näkemystä puoltavat lukuisat kotimaiset ja kansainväliset esimerkit (ks. Kankaala ym. 2004), jotka osoittavat, että korkeatasoinen tutkimus ja opetus sekä aktiivisuus tulosten kaupallistamisessa pikemminkin vahvistavat kuin heikentävät toisiaan.

2.1.7 Muuttuva yliopisto pähkinänkuoressa

Seuraavassa taulukossa tarkastelen kutakin omaksi aikakaudekseen tunnistettavaa yliopiston vaihetta yhteiskunnalliseen muutokseen perustuvana ja yritys yhteistyöhön vaikuttaneena tekijänä.

Aika	Yhteiskunnallinen kehityskulku	Yhteiskunnan vaikutus yliopistoihin	Yliopistojen yrityssuhteet
1700–1900-luku	Yliopistot ja korkeakoulut vaikuttavat aktiivisesti ja monilla tasoilla suomalaisen yhteiskunnan rakentamiseen	Yliopistot valtion ja kansakunnan sivistäjiä	Yritysten kiinnostus yliopistoja kohtaan herää Yritykset pyrkivät soveltamaan sitä, mitä pystyivät Yritysten hiljalleen kasvava vaikutus hyväksytään
1960- ja 1970-luku	Korkeakoulupolitiikan myötä yliopistojärjestelmän radikaali muutos, alueellistaminen	Yliopistot valtion suitsiin Kaupalliset toimet tarkoin säänneltyjä Suojautuminen yksityisen sektorin valtauspyrkimyksiltä	Elinkeinoelämän karsinointi pelkästään tieteellisen tiedon loppukäyttäjäksi Yritysten raha ”likaista ja kapitalismin syövyttämää”
1980-luku	Pyrkimys hajauttaa hallintoa ja vähentää sääntelyä julkisen sektorin suorituskyvyn ja tehokkuuden parantamiseksi	”Yliopistojen kolmas tehtävä” Yliopistoja kohtaan yhteiskunnallisia vaatimuksia Yliopistojen avautuminen ja autonomian lisääntyminen Kohti tulosvastuullista yritysyliopistoa	Yhteistyön lisääntyminen Uusia yhteistyömenetelmiä
1990-luku	Globalisaatio Suomi toipuu lamasta, koulutuksen ja osaamisen merkitys kasvaa	Yliopistot teknologista ja taloudellista kehitystä eteenpäin vievä veturi	Yhteistyö monimuotoista ja aktiivista molemminpuolista osallistumista Yritysten näkeminen kumppaneina
2000-luvun alkuvuodet	Suomalaiset yliopistot eivät pärjää rankingvertailuissa Valtiollisia linjavetoja ja korkeakoulujärjestelmiin kohdistuneita lukuisia arviointeja	Yliopistojärjestelmä kriisissä Lääkkeeksi yliopistojen yhdistäminen Huippuyliopistohanke Uusi yliopistolaki	Yritykset huolissaan Suomen kilpailukyvystä Elinkeinoelämän vahvan ohjauksen tuominen päätöksentekoon Hakeutuminen synergiseen yhteistyöhön
2010	Yliopistojen rakenteellinen kehittäminen	Aalto-yliopisto aloittaa toimintansa 1.1.2010	Yhteistyö nähdään merkittävänä osana yliopiston toimintaa

Taulukko 1 Yritysyhteistyö yhteiskunnan kontekstissa

2.2 Yliopistojen ja yritysten välisen yhteistyön kriittinen näkökulma

Aiempi kirjallisuus kuvaa yliopistojen ja elinkeinoelämän välistä suhdetta aaltoilevana kehityskulkuna, joka on vuosikymmenten aikana sekä loitontanut että lähentänyt toimijoita. Kehityksen suunta on 2000-luvulla selkeästi pyrkinyt tiivistämään yliopistojen yritys yhteistyösuhteita. Tässä kappaleessa tarkastelen niitä seurauksia, joita suuntauksella katsotaan olleen tai joita sen odotetaan tuottavan. Yhteiskunnallisesta keskustelusta on ollut tunnistettavissa kriittinenkin näkökulma (Tomperi 2009), joka on mukana myös omassa tarkastelussani.

2.2.1 Skisma yliopistojen perusolemuksesta

Aiemman tutkimuksen valossa yhteistyö ei ole mikään automaattisesti onnea tuottava toimintamuoto. Tiivistyvä yhteistyö merkitsee yliopistojen perinteisinä nähtyjen toimintatapojen muutosta, ja tämä on puolestaan laukaissut kriittistäkin keskustelua elinkeinoelämän sekä akateemisen maailman toimintaperiaatteiden ja arvojen välillä erityisesti akateemisen vapauden ja tieteen objektiivisuuden näkökulmasta (ks. Kankaala ym. 2004, 32; Koivula 2009).

Yliopistojen muuttuminen markkinaehtoisiksi, tieteen kaupallistuminen sekä ulkopuolisen rahoituksen ja soveltavan tutkimuksen lisääntyminen ovat kirvoittaneet erinäisiä kielteisiä kannanottoja modernin yliopiston luonteesta. Lapin yliopiston rehtori Mauri Ylä-Kotola (2008, 11–12) kuvailee, että yliopistojen muuttuneen aseman ja uudenlaisien toimintaperiaatteiden myötä on jopa puhuttu Humboldtin sivistysyliopiston tuhosta ja yliopistojen tuhatvuotisen perinteen murtumisesta.

Nieminen ja Kaukonen (2001) summaavat akateemisen maailman ja sitä ympäröivän yhteiskunnan jännitteet ja erimielisyydet skismaksi yliopistojen perusolemuksesta. Meklinin (1995) mukaan debattia käydään sivistysyliopiston ja tuotantoyliopiston puolesta. Yliopisto voidaan hänen mukaansa nähdä sivistyksen kehtona, jokaideoi ja generoi uutta tietoa ja levittää sitä yhteiskuntaan. Sivistysyliopiston puolestapuhujat jättävät usein taka-alalle taloudelliset realiteetit, sillä he näkevät sivistyksen niin arvokka-

na asia, ettei taloudellisilla seikoilla ole siihen vaikutusta. Lisäksi Meklin (mt.) yhdistää sivistysyliopistoon vapaata ajattelua edistävän autonomian.

Tuotantoyliopisto sen sijaan korostaa Meklinin (mt.) mukaan yhteiskunnan rajallisia voimavaroja. Korkeakoulut tuottavat näitä voimavaroja uuden tiedon ja osaamisen muodossa. Yliopistoa voidaan ohjata tuotannollisen toiminnan tavoin, mikä taas ei sovellu ensin esitettyyn innovoivaan ja autonomiseen sivistysyliopistoideaan. Skismaa syntyy silloin, kun nämä kaksi ajatusmallia esitetään kärjistetyksi toisensa poissulkeviksi vaihtoehtoiksi (mt.).

2.2.2 Yhteistyön vaikutus yliopistojen autonomiaan

Yliopistouudistuksen päätavoitteena oli yliopistojen autonomisen aseman vahvistaminen, mutta Tieteentekijöiden liiton ja Professoriliiton kevätseminaarissa (2010) esitettiin mielipiteitä sen puolesta, että autonomia on yliopistoille juhlapuheilla luotu illuusio. Liittojen edustajien mielestä esimerkiksi yliopistojen rahoitukseen liittyvät elementit, jotka heikentävät autonomista asemaa.

Valtion rahoituksen väheneminen on Koivulan ym. (2009) mielestä suorastaan pakottanut suomalaiset yliopistot etsimään ulkoista rahoitusta, mikä nähdään helposti merkinä yliopistojen markkinasuuntautumisesta. Viime aikoina kiihtyneen kilpailun rahoituksesta ja markkinoiden kysynnästä pelätään johtavan Suomen yliopistojärjestelmän lisääntyvään polarisaatioon dynaamisten tutkimusorientoituneiden laitosten ja opetukseen suuntautuneiden yliopistojen välillä. Pelätään, että kilpailu rahoituksesta ja arvioinnin voimistuminen saattavat vähentää tutkijoiden rohkeutta ja halua tarttua aiheisiin ja hankkeisiin, joiden tulokset eivät ole helposti kaupallisesti hyödynnettävissä. (Mt.)

Toinen rahoitukseen liittyvä huoli liittyy siihen, minkälaista vastinetta yritykset odottavat osallistuessaan yhä näkyvämmiin yliopistojen ja niissä harjoitetun tutkimuksen rahoittamiseen. HSE:n ja PwC:n selvityksen (Salonvaara 2009) perusteella yritykset esimerkiksi puolsivat ajatusta kehittää yliopistojen opetusta omia tarpeitaan palvelevaksi samalla, kun yliopistolla haluttiin säilyttää tietty autonomia ja olla varovaisempia yhteistyön laajenemisessa yritysten tarpeiden suuntaan.

Niemisen ja Kaukosen (2001) mukaan yleinen pelko on, että yritysyhteistyö saattaa vahingoittaa yliopistoja ja aiheuttaa epätoivottavia sivuvaikutuksia tutkijoille ja opiskelijoille, joille yliopisto on tarjonnut perinteisesti mahdollisuuden fundamentaalisen tieteen harjoittamiseen ja opiskeluun. Kankaalan ym. (2004) mielestä yritysten tulee sitoutua olemaan puuttumatta tutkimustuloksiin tavalla, joka vaarantaisi tutkimuksen objektiivisuuden.

2.2.3 Tutkimustulosten kaupallinen hyödyntäminen

Yliopistojen autonomian ja siihen vahvasti liittyvän ulkopuolisen rahoituksen lisäksi kriittistä keskustelua on käyty yliopistossa syntyvän tiedon kaupallistamisesta. Yliopiston kahden perustehtävän, opetuksen ja tutkimuksen, näkökulmasta katsoen kaupalliseen hyödyntämiseen liittyvän toiminnan pitäisi Kankaalan ym. (2007) mielestä olla marginaalista toimintaa. Hölttä (1995) on kuitenkin huolissaan siitä, keskittyvätkö yliopistot yhä vähemmän suomalaisen yhteiskunnan kehittämiseen ja ongelmien ratkaisemiseen ja alkavatko ne kilpailla muiden koulutuslaitosten, tutkimusinstituuttien, konsultointi- ja koulutusyritysten kanssa myymällä yrityksille tietojaan ja räätälöityjä palvelujaan markkinahintaan.

Giroux (2003, 188) esittää huolen yhtenä aiheuttajana tiedon näkemisen ja arvostamisen pelkästään taloudellisena investointina, kun se on yliopistojen historiassa merkinnyt myös vapauden, oikeudenmukaisuuden ja demokratian lisääntymistä. Vaikka tiedon ja innovaatioiden hyödyntäminen tapahtuu yliopistoissa aiempaa useammin yhteistyössä liike-elämän ja muiden kumppaneiden kanssa, Michelsen (2004) toppuuttelee kaikkein kriittisimpiä ja näkee kaupallistamisen olevan kuitenkin edelleen suhteellisen pienessä roolissa suomalaisten yliopistojen toiminnassa.

Kaupalliseen hyödyntämiseen liittyvän skisman lisäksi yliopistossa syntyvän uuden tiedon haasteena on julkisuusaste. Yrityksen näkökulmasta yliopiston kanssa yhteistyössä tuotetulla tiedolla saavutetaan maksimaalinen markkinavoima, kun tieto pysyy kilpailijoilta salassa. Yliopistojen kannalta tilanne on päinvastainen, sillä tutkijoilla on vahvat kannustimet pyrkiä julkaisemaan tieto. Keskustelussa usein väitelläänkin siitä, onko uusi tiiviimpi yhteistyömuoto tekemässä yliopistoista tilaustutkimuslaitoksia, joissa

tieto jää puhtaasti yhteistyöyrityksen haltuun sen liiketoimintaa edistämään vai onko yliopisto edelleen koko yhteiskuntaa hyödyntävä ja uutta tietoa monille osapuolille tuottava yhteiskunnallinen toimija. (Ks. Kankaala ym. 2007; Tompuri 2009)

2.2.4 Toimintatavat

Perinteisesti yhteistyösuhteiden keskeisimpänä menestyksen edellytyksenä on pidetty toimijoiden yhteensopivuutta (Whipple & Frankel 2000, 23), mutta yliopistot poikkeavat huomattavasti yrityksistä yhteiskunnallisina toimijoina. Siirtyminen väljästä yhteistyömuodosta sopimus pohjaiseen yhteistyöhön on ensinnäkin lisännyt tarpeita sopimus- ja menettelytapojen selkiyttämiseksi, mutta toimijoiden erilaisuus pakottaa pohtimaan, minkälaisia vaikutuksia sillä on yhteistyöhön ja sen onnistumiseen. Yliopistojen rooli modernin yhteiskunnan tukipilarina tarkoittaa myös sitä, ettei yhteistyösuhde ole pelkästään yliopiston ja yrityksen välinen, vaan siihen liittyy Stenvallin (1995) mukaan vahvasti niin julkisen ohjauksen ja politiikan toimet kuin vallan ja tiedonkin välinen kamppailu. Niemisen ja Kaukosen (2001) mukaan sekä yliopistoissa että yrityksissä ongelmien nähdään kuitenkin kuuluvan luonnollisena osana yhteistyöhön.

Yliopistojen ja yritysten tiivistynyt suhde on Kankaalan ym. (2004, 36) mukaan lisännyt alttiutta elinkeinoelämän suhdanteiden vaikutukselle: esimerkiksi teknologisten innovaatioiden käyttöönotto ja leviäminen riippuu markkinoiden yleisestä kehityksestä ja tuotannonalaspesifeistä kilpailuolosuhteista. Kankaala ym. (mt.) ovat sitä mieltä, että yritysmaailmasta tuttu kvartaalitalous kaiken kaikkiaan istuu huonosti yliopistomaailmaan. Siinä missä yrityksen toiminta kestää niin kauan kuin tilauskirjassa riittää tilauksia, yliopistoissa esimerkiksi tutkimusprojektit voivat olla vuosien mittaisia ja vuosineljänneksessä ehtii hädin tuskin anoa rahoitusta (mt.).

Lisäksi toimijoiden erilaisuus näyttäytyy yritysten näkökulmasta haasteena osoittaa yhteistyöstä saatavat konkreettiset hyödyt yrityksen toiminnassa (Salonvaara 2009). Becherin (1989) mukaan yhtenä syynä saattaa olla yrityksen hyödyntämän tieteenalan luonne. Niin sanottujen kovien ja soveltavien tieteenalojen luonne (esimerkiksi fysiikka, teknologia) yleistettävänä, eksakteina ja metodiorientoituneina tieteinä tekee niistä käytännön ongelmia tehokkaasti ratkaisevia tieteenaloja. Sen sijaan niin sanottujen

pehmeiden tieteenalojen (esimerkiksi osa yhteiskuntatieteellisestä tutkimuksesta) tiedon luonne partikulaarisena, laadullisena ja ei-kumulatiivisena vaikeuttaa joidenkin näkemysten mukaan tiedon yleistämistä ja soveltamista (mt.).

Yliopistojen ja yritysten yhteistyön haasteet liittyvät Niemisen ja Kaukosen (2001) mukaan myös kommunikaatiotottumusten ja kulttuurien erilaisuuteen. Yhteistyömahdollisuuksia ei aina edes ymmärretä tai osapuolet eivät ole tarpeeksi aktiivisia. Fritschin ja Schwirtenin (1999) mukaan yliopistoja on perinteisesti syytetty norsunluutorniin eristäytymisestä ja tutkimustensa käytännöllisten tai kaupallisten sovellusten laiminlyömisestä. Ulkopuoliset eivät ole aina mielellään olleet tekemisissä yliopistojen kanssa, sillä niiden on nähty eristäytyvän muusta yhteiskunnasta, tuottavan ulkopuolisille epäolennaista tutkimusta ja toimivan paternalistisesti, manipuloivasti ja salailevasti (ma.).

Etzkowitz ym. (2000, 31–32) näkevät yhteistyön onnistumisen edellytyksenä molempipuolisen ymmärryksen yliopistojen ensisijaisista tehtävistä sekä yksityisen ja julkisen toiminnan välisistä eroista. Molempipuoliseen hyötyyn pyrkiminen ja sen maksimointi on tässäkin yhteistyösuhteessa luonnollisesti hyvin merkittävä tekijä, mutta yliopistojen toiminnalla on julkisen roolin vuoksi tiettyjä periaatteita, jotka ohjaavat yhteistyösuhdetta (Kankaala ym. 2004).

2.2.5 Osapuolten sisäiset tekijät

Kankaalan ym. (2004, 33) mukaan yliopistojen ruohonjuuritasolla yhteistyötä haastavat organisaatio ja sen asettamat tavoitteet, kiire, henkilökohtaiset tavoitteet ja laitoksen tai tieteenalojen traditiot. Hakala ym. (2003) ovat todenneet, että monet opettajat ja tutkijat katsovat olevansa ylityöllistettyjä kasvaneiden opetukseen ja tutkimukseen kohdistuvien odotusten, tutkimusprojektien, akateemisen meritoitumisen ja hallinnollisten tehtävien keskellä. Vastaavasti yritysten näkökulmasta Nieminen ja Kaukonen (2001) näkevät yhteistyön haasteena niukan ajan, puutteelliset resurssit, henkilöstön tieto-aidon sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnan edellytykset.

Buys ja Bursnall (2007) esittävät, etteivät yliopistossa työskentelevät ihmiset ole aina nähneet kontakteja muuhun yhteiskuntaan tärkeänä työnsä kannalta. Tilannetta ei helpota ainakaan se, etteivät yliopiston tutkimus- ja opetushenkilöstön suoriutumisar-

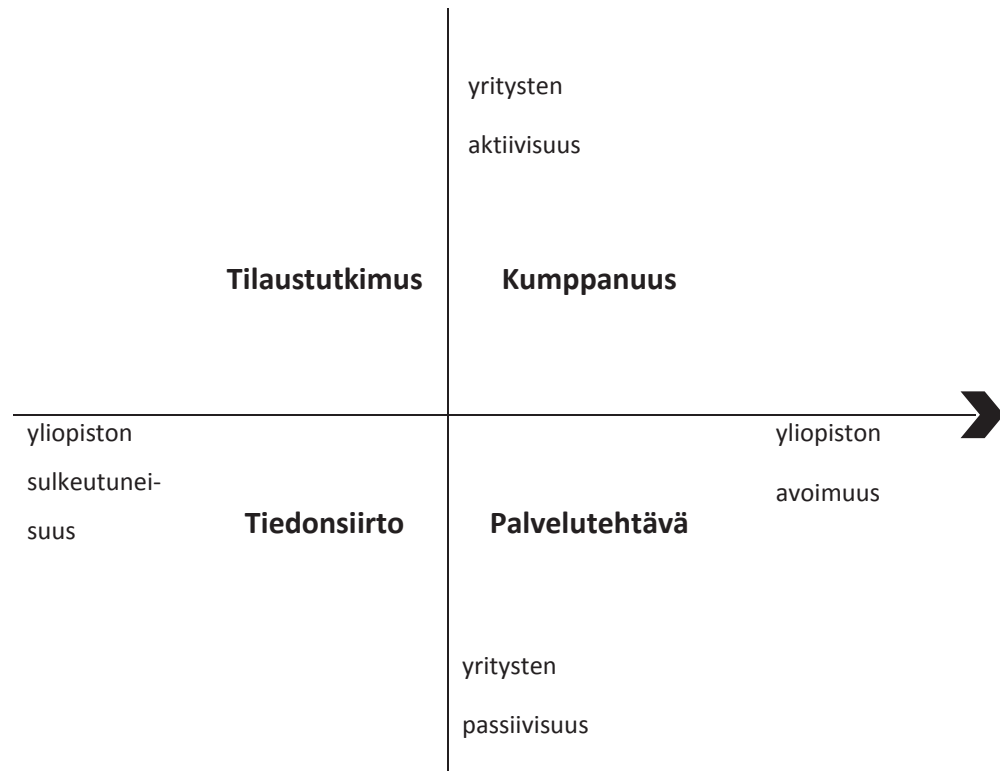
vioinnit Vironmäen ja Jokisen (2009) mukaan palkitse yritys yhteistyöstä. Lopputuloksena voi olla yliopistojen ja niiden opettajien ja tutkijoiden jakautuminen kahteen leiriin. Joidenkin näkemyksen mukaan tällainen toiminta ikään kuin kuuluu heidän toimenkuvaansa, kun taas toisten mielestä yhteistyön edistäminen ei ole akateemisten tutkijoiden ensisijainen tehtävä (Kankaala ym. 2004, 32).

Aiemman tutkimuksen valossa voi tehdä johtopäätöksen, ettei yhteistyö ole neutraali tai pelkästään positiivinen käsite, eikä yhdessä tekeminen sinällään ole ratkaisu mihinkään (Willman 2001, 45), vaan olennaista on se, miten osapuolet pystyvät hyödyntämään yhteistyöstä avautuvia mahdollisuuksia.

2.3 Yhteistyön yhteenveto

Aalto-yliopiston syntymän taustalla on yliopistojen ja yhteiskunnan pitkä historiallinen kehityskulku, jonka keskeisimmät muutostrendit tällä hetkellä ovat lisääntyvä kansainvälistyminen, kiristynyt kilpailu, rahoituspohjan laajentuminen sekä lisääntyvä ulkoisten sidosryhmien intressien huomioiminen. Yhteistä kaikille yliopistoon kohdistuneille muutospaineille on se, että ne ovat lähes poikkeuksetta seurausta yliopiston ja ympäröivän yhteiskunnan suhteen tiivistymisestä.

Tarkasteltuani yliopistojen ja yritysten yhteistyösuhdetta yhteiskunnallisten muutosten kautta on luonnollista tarkastella yhteistyötä myös yliopistojen ja yritysten keskinäisenä suhteena. Oman tutkimukseni kannalta aiemmasta tutkimuksesta puuttuu yhteistyön tarkasteluun sopiva malli, joka kuvaisi yliopistojen ja yritysten muuttuvaa suhdetta. Muuttuvaa yliopistoa ja yhteistyön kriittistä näkökulmaa tarkastelemalla hahmotin mallin, joka sitoo yliopistojen ja yritysten välisen historian ja toisaalta kuvastaa osapuolten vaikutussuhteita toisiinsa. Oheinen nelikenttämalli esittää yhteistyön ulottuvuuksina, joiden avulla yliopistojen ja yritysten välistä suhdetta ja vuorovaikutusta voidaan tarkastella ja luokitella suomalaisen yhteiskunnan kontekstissa.

Kuva 1 Yliopistojen ja yritysten yhteistyön nelikenttämalli

Mallini puutteena voidaan nähdä se, että yhteistyön ulottuvuudet voivat todellisuudessa olla päällekkäisiä ja niitä kaikkia voi esiintyä yhteistyössä samaan aikaan riippuen mistä näkökulmasta yhteistyötä tarkastellaan. Sen takia ei ole oleellista mieltää mitään ulottuutta negatiiviseksi, vaan kuvion tarkoitus on selventää miten yliopiston sulkeutuneisuus tai avoimuus on vaikuttanut yhteistyöhön silloin, kun yritykset on nähty yliopistojen suuntaan passiivisina tai aktiivisina.

Mallissa en ota kantaa siihen, onko avoimuus tai sulkeutuneisuus ollut yliopistojen tai vastaavasti aktiivisuus ja passiivisuus yritysten oma tahtotila. Sen sijaan näen suhtautumisen toiseen osapuoleen yhteiskunnallisen kehityskulun kulloisenakin vaiheena.

2.3.1 Palvelutehtävä

Yliopistojen yhteiskunnallisen palvelufunktion juuret ulottuvat yhtä pitkälle kuin yliopistojen historia. Palvelufunktio, yliopistojen rooli valtion ja kansakunnan sivistäjänä, korostui erityisesti 1800-luvulla. Yliopistot ja korkeakoulut vaikuttivat aktiivisesti ja monilla tasoilla suomalaisen yhteiskunnan rakentamiseen. Yritysten kiinnostus yliopis-

toja kohtaan oli vasta heräämässä, ja passiivisessa roolissa pyrkivät soveltamaan sitä, mitä pystyivät.

Toisen kerran palvelufunktio, niin sanottu kolmas tehtävä, korostui 1980-luvulla, jolloin julkinen sektori pyrki parantamaan tehokkuuttaan ja suorituskykyään ja yliopistot alkoivat avautua niihin kohdistuneiden yhteiskunnallisten vaatimusten myötä. Palvelufunktiota korostaville aikakausille voidaan katsoa olevan ominaista yliopistoihin kohdistuneet odotukset merkittävistä innovaatiosta, asiantuntijoiden kouluttamisesta ja yhteiskunnan sivistyksellisen perustan vahvistamisesta.

2.3.2 Tiedonsiirto

Yliopistot ovat vuoroin avautuneet ja sulkeutuneet elinkeinoelämän suuntaan. Erityisesti valtion suitsissa 1960- ja 1970-luvuilla yliopistot suojautuivat ajan hengessä yksityisen sektorin valtauspyrkimyksiltä sulkemalla ovensa. Elinkeinoelämän vaikutusvaltaa yliopistoissa rajattiin ja sen rooli nähtiin lähinnä tieteellisen tiedon loppukäyttäjänä. Yliopistojen sulkeutuminen kutisti yritysten toimivaltaa ja niiden rooli passivoitui. Yhteisyö oli lähinnä yliopistoista yrityksiin suuntautuvaa tiedonsiirtoa. Työnjako oli selvä: yliopistot välittivät yrityksille uutta tietoa ja ratkaisuja teknologian ja tutkimuksen keinoin.

Tiedonsiirto voidaan kuitenkin nähdä yhtenä yhteistyön muotona, joka on ollut läsnä myös avoimemman yliopiston aikakaudella. Yritysten näkökulmasta yliopistot imevät ja keräävät muualla luotua tietoa, luovat uutta tietoa tekemällä omaa tutkimustaan ja levittävät tätä tietoa yhteiskuntaan monin eri tavoin. Tiedonsiirto ei siis aina tarkoita yliopistojen ja yritysten passiivisuutta toistensa suhteen, vaan sitä on esimerkiksi yliopistoissa tehdyn strategisen perustutkimuksen hyödyntäminen yrityksissä ilman tarkemmin määriteltyä yhteistyösuhdetta.

2.3.3 Tilaustutkimus

Aiemmista ulottuvuuksista poiketen yhteistyön näkeminen tilaustutkimuksena koetaan yliopistojen uhkakuvana. Tilaustutkimuksena nähdään toiminta, jossa yliopistot toimivat yritysten tarpeiden pohjalta. tieto jää puhtaasti yhteistyöyrityksen haltuun sen liiketoimintaa edistämään, eikä hyödynnä koko yhteiskuntaa.

Uhkakuva yhteistyön muuttumisesta tilaustutkimukseksi juontaa juurensa yliopistojen rahoituksesta. Yliopistojen budjettirahoituksen kanavoituessa yhä tiukemmin opetukseen ja kiinteisiin kustannuksiin rahoitusta tarvitaan kipeästi muille osa-alueille, joista esimerkiksi tutkimusta tehdään enenevässä määrin ulkopuolisella rahoituksella. Avoin yhteistyöhalun sijaan tutkijoiden kannusteena nähdään siis tutkimusresurssien maksimointi ja yritysten näkökulmasta liiketaloudellisen hyödyn saaminen. Tämän ei katsota istuvan yliopistojen perusluonteeseen tietoa ja sivistystä yhteiskuntaan levittävänä toimijana.

2.3.4 Kumppanuus

Yhteistyösuhteen tiivistymisen seurauksena on 1990-luvulta alkaen ollut nähtävissä siirtyminen palveluyliopistosta ja tiedonsiirrosta kohti pitkäjänteisempää *kumppanuutta*, jossa yliopistot nähdään avoimina ja yritysten rooli on aktiivinen. Yliopistojen ja yritysten näkökulmasta läheiseen yhteistyöhön kannustaa mahdollisuus hyödyntää toisen osaamista.

Pitkäjänteisen yhteistyön puolesta puhuu näkemys uusien innovaatioiden syntymisestä pitkäkestoisessa tutkijoiden ja yritysten vuorovaikutuksessa. Aiemman tutkimuksen valossa ja yhteiskunnan muuttuneiden realiteettien perusteella voidaan ennakoida, että yritysten ja yliopistojen välisessä yhteistyössä kumppanuuden merkitys tulee korostumaan strategisena toimintana.

3 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

Lähestyn tutkimuksessani tarkasteltavaa ilmiötä, yritysten ja elinkeinoelämän välistä muuttuvaa suhdetta, diskurssianalyttisestä näkökulmasta. Tässä luvussa esittelen analysoitavan aineiston, analyysimenetelmän ja analyysiprosessin. Lopuksi arvioin tutkimukseni luotettavuutta ja laatua.

3.1 Aineisto

Diskurssianalyysi suosii valmiita aineistoja (esim. lehtijutut), koska niissä tutkijan oma vaikutus aineiston synnyssä on voitu eliminoida (ks. esim. Willman 2001, 77). Tutkijan tekemät haastattelut ovat kuitenkin yleisiä tapauksissa, joista ei ole saatavissa tarkoituksenmukaista aineistoa. Tutkimukseni edustaa jälkimmäistä tapausta, tosin päädyin tutkimusnäkökulman laajentamiseksi yhdistelemään kahdenlaisia aineistoja keskenään.

Merkittävimmissä roolissa on haastatteluaineisto, joka koostuu vuoden 2010 helmimaaliskuussa tekemästani ja tallentamastani kymmenestä haastattelusta Aalto-yliopiston henkilöstön keskuudessa. Tavoitteeni verrata haastatteluissa representoitua yritysyhteistyön todellisuutta Aalto-yliopiston tasoiseen ihannekuvaan kannusti valitsemaan täydentäväksi aineistoksi Aalto-yliopiston strategian. Analyysini kohteena on korkeakoulujen yhdistymisen jälkeen keväällä 2010 voimassa ollut strategia. Tammi-kuussa 2012 ilmestyi strategiasta päivitetty versio, joka kuitenkin jää tämän tutkimuksen ulkopuolelle.

Haastateltavat valikoituivat pääosin harkinnanvaraisesti, sillä suurin osa oli toimeksiantajan suosituksia ja ehdotuksia Aalto-yliopistossa työskentelevistä tai työskennelleistä avainhenkilöistä, jotka vaikuttavat tai ovat vaikuttaneet yritysyhteistyön rakentumiseen tai ovat tiiviissä yhteydessä elinkeinoelämäään. Haastateltavia henkilöitä valittaessa tukeuduttiin esiyymmärrykseen näiden avainhenkilöiden asemasta ja roolista yliopiston ja yritysten välisen yhteistyön suunnittelussa ja harjoittamisessa.

Haastateltavien valinnassa hyödynsin lisäksi niin sanottua lumipallomenetelmää (ks. esim. Hirsjärvi & Hurme 1995; 2001), eli pyysin haastateltavia ehdottamaan henkilöitä,

joita heidän mielestään kannattaisi haastatella. Kymmenestä haastattelusta kolme oli lumipallomenetelmän tulosta. Sain useampia ehdotuksia lisähaastateltavista, mutta koin, että tietyt diskurssit alkoivat jo toistua aineistossani, eli tutkimukseni kannalta olin saavuttanut saturaatio- eli kylläisyyspisteen (ks. Eskola & Suoranta 1998).

Puolistrukturoiduksi suunnitellut haastattelut muotoutuivat lopulta käytännön sanelemana teemahaastatteluiksi, jotka etenivät ennakkoon mietittyjen teemojen ja aihealueiden varassa. En halunnut liian tarkoilla kysymyksillä rajoittaa tutkimustyötäni, sillä valmis kysymyspatteristo ei olisi antanut liikkumavaraa käsitellä useita mielenkiintoisia haastattelun aikana ilmenneitä asioiden sivuhaaroja. Toisekseen haastateltavien tehtäväkuvien vuoksi toisille sopivat kysymykset olivat joillekin täysin epärelevantteja.

Teemahaastattelujen vahvuus on siinä, että niissä puhutaan tutkimuksen kannalta kiinnostavista asioista, mutta annetaan mahdollisuus sellaisenkin tiedon julkitulolle, jota tutkija ei osannut kysyä (Eskola & Suoranta 1998). Lisäksi viime aikoina on korostettu sitä, että tutkija nimenomaan virittäisi omilla toimillaan keskusteluun mahdollisimman monensuuntaisia ulottuvuuksia (ks. Suoninen 1997, 23). Tähän myös pyrin ja koin, että taktiikka onnistui.

Kaikki haastattelut toteutettiin kasvokkain ja aloitettiin kuulumisten vaihdolla ja henkilökohtaista taustaa kartoittavilla aloituskysymyksillä, joiden jälkeen käytiin vaihtelevassa järjestyksessä läpi seuraavat teemat: 1) miten yritys yhteistyö näkyy omassa työssä, 2) näkemys yliopiston ja yritysten yhteistyöstä ennen, nyt ja tulevaisuudessa, 3) käsitys yliopiston sisäisestä asenneilmastosta yritys yhteistyötä kohtaan, 4) yhteistyön konkrettia, eli kenen kanssa, miksi ja miten yhteistyötä tehdään. Puolesta tunnista tuntiin kestävien haastattelujen aikana esitin teemoihin liittyen yhteensä kymmenkunta kysymystä, lisäksi tarpeen vaatiessa muutamia tarkentavia tai selventäviä kysymyksiä.

Yksi haastateltavista pyysi kysymyksiä etukäteen näytille – en kuitenkaan usko tämän vaikuttaneen hänen vastauksiinsa tutkimustani haittaavasti. Haastateltava oli luonnollisesti ehtinyt miettiä *mitä* vastaa, mutta diskurssianalyttisen metodologian mukaisesti mielenkiintoni kohdistuikin siihen *miten* hän vastasi. Tutkimuksessani en tarkoitus-

sella yksilöi haastateltavia tai jaottele heitä korkeakoulun mukaan, vaan tarkastelen haastatteluita yhtenäisenä aineistona.

Aineiston litteroi Tietotie Oy, ja litteraatit ovat haastateltujen luvalla jatkossakin käytettävissä tutkimustarkoitukseen.

3.2 Analyysimenetelmä

Sosiaalisten ilmiöiden tulkinnallisen ymmärtämisen tarpeen nähdään lisääntyneen yhteiskunnan epävarmuuden kasvamisen myötä ja yksiselitteisten totuuksien tilalle ovat tulleet erilaiset todellisuuden tulkinnan mahdollisuudet (Sulkunen 1998, 167). Diskurssianalyysi on kattokäsite erilaisille lähestymistavoille, joita yhdistää yhteinen kiinnostus kielellisesti puheessa tuotettuun todellisuuteen ja merkityksiin. Diskurssianalyysi on kiinnostunut siitä, miten kielelliset sopimukset ohjaavat ajattelua ja toimintaa sekä toisaalta, miten kielenkäyttöä voi manipuloida jonkin näkökulman tai ryhmän eduksi (Koskinen ym. 2005, 206). Diskurssianalyysi ei ole tutkimusmenetelmänä tiukka metodi, vaan ”väljä teoreettinen viitekehys”, joka sallii erilaisia tarkastelun painopisteitä ja menetelmällisiä sovelluksia (Potter & Wetherell 1987; Jokinen ym. 1993). Diskursiiviset analyysitavat ovat monilla tieteenaloilla melko uusi suuntaus, ja ehkä siitä syystä myös varsin hajanaisia (Eskola & Suoranta 2003, 193).

Diskurssianalyysin nimikkeen alla on tehty sen moniulotteisen luonteen vuoksi monin tavoin vaihtelevaa tutkimusta, mutta tietyt lähtökohtaoletukset määrittelevät tutkimustraditioita. Jokinen ym. (1993) tiivistävät oletukset seuraavaan listaan: (1) tutkittavien kielenkäyttö rakentaa sosiaalista todellisuutta, (2) he voivat käyttää sosiaalisen todellisuuden rakentamisessa useita rinnakkaisia ja keskenään kilpailevia diskursseja, (3) maailman merkitysvälitteinen rakentaminen on kontekstisidonnaista, (4) diskurssit eivät rakenna pelkästään sosiaalista todellisuutta, vaan niissä rakentuu myös identiteettejä siinä toimimiselle ja olemiselle ja (5) kielen käytöllä on seurauksia ja siihen sisältyy vallankäyttöä.

Diskurssianalyysin teoreettinen pohja on sosiaalisen konstruktionismin traditiossa, joka kiinnittää huomion kielen todellisuutta rakentavaan ja merkityksellistävään luonteeseen (Jokinen 1999, 39). Sen mukaan käsityksemme maailmasta rakentuu kognitiivisis-

sa ja sosiaalisissa prosesseissa, vaikka elämme konkreettisten asioiden ympäröimänä. Diskurssianalyysin voidaankin katsoa olevan parhaimmillaan silloin, kun se nostaa esiin niitä arjessa eläviä tekijöitä ja ilmiöitä, jotka muovaavat käsityksiämme.

Diskurssianalyysia luonnehtii ajatus, että todellisuuden nähdään rakentuvan diskurssiksi kutsutuista merkitysjärjestelmistä. Diskurssia voidaan ajatella tavaksi, jolla jokin asia, tapahtuma tai muu sosiaalinen käytäntö tuotetaan tietystä näkökulmasta tietynlaiseksi (Fairclough 1995). Hallin (1999) mukaan diskurssit rakentuvat arvoista, oletuksista ja käytännöistä, joita pidetään itsestään selvinä totuuksina. Diskursseissa rakennetaan merkityksiä, jotka suuntaavat ja järjestävät sekä toimintaamme että käsityksiämme itsestämme (mts. 47). Toistuessaan toistumistaan diskurssit voivatkin vaikuttaa yleisön tietoihin, uskomuksiin ja arvoihin (Althusser 1971 ks. Fairclough 2002, 162). Diskurssit myös vaikuttavat siihen, miten hahmotamme tulevaisuuden ja miten argumentoimme toivomamme tulevaisuuden puolesta.

Diskursiiviset tutkimukset auttavat paremmin ja syvemmin ymmärtämään kielenkäyttöä sosiaalisena toimintana: normeja, valtakysymyksiä, asenteita, tuntemuksia, kokemuksia ja odotuksia. Parhaimmillaan diskurssitutkimuksen tulokset kuvaavat ilmiön laatua monipuolisesti, tuovat esiin syyseuraussuhteita, valottavat sosiaaliseen toimintaan liittyviä prosesseja, ehtoja, sääntöjä ja seurauksia sekä historiallisia juonteita. (Pietikäinen & Mäntynen 2009.)

Tutkimukseni ei edusta mitään tiettyä diskurssianalyttistä näkökulmaa, vaan väljästä menetelmällisestä sovelluksestani on löydettävissä sekä sosiaalisesti konstruktionismiksi että kriittiseksi diskurssianalyysiksi tunnistettavia piirteitä. Suuntauksien painopisteistä vapaasti ammentava menetelmäni on seurausta siitä, että koin yhteen diskurssianalyysin näkökulmaan rajoittumisen rajaavan liikaa aineistosta nousevien diskurssien tulkintaa. Minkään yksittäisen suuntauksen piirteet eivät myöskään suoranaisesti istuneet tutkimukseni tavoitteeseen. Menetelmäni voidaan nähdä hyödyntävän näkökulmia tutkimuksen kannalta tarkoituksenmukaisesti.

Analyysissäni sosiaaliseen konstruktionismiin nojaava tulkinta kiinnittää huomion erityisesti kielen todellisuutta rakentavaan ja merkityksellistävään luonteeseen (Jokinen

1999, 39). Tästä näkökulmasta tutkimustani tehdessä näen kielenkäytön konstruoivan eli rakentavan ympäröivää maailmaa ja sen ilmiöitä ja ennen kaikkea sitä, miten ympäröivää maailmaa hahmotetaan. Suuntaukselle on tyypillistä ajattelumalli jossa tietoa, todellisuutta ja sen rakenteita ja ilmiöitä pidetään helposti luonnollisina tai itsestään selvyysinä, vaikka ne ovat tietyn kulttuurin tai yhteisön tietoisesti tai tiedostamatta keksimiä ja kehittämiä. Sosiaalisessa konstruktionismissa kyseenalaistetaan valmiina olemassa olevat totuuden ja tiedon rakenteet.

Analyysissäni kriittiseksi diskurssianalyysi tunnistettava tulkinta nojautuu Faircloughin (2003, 14) oletukseen siitä, että mikä tahansa osa mistä tahansa tekstistä representoi maailmaa, rakentaa identiteettejä ja muodostaa suhteita. Lisäksi analyysini soveltaa Faircloughin (2002) mediatekstien tarkastelulle asettamia kysymyksiä siitä, 1) miten maailma representoidaan, 2) minkälaisia identiteettejä rakentuu ja 3) mitä suhteita on rakennettu osallistujien välille. Vaikka Aalto-yliopistoa tulee Fairclough'n ajatuksen mukaan tarkastella diskursiivisena objektina, tulee samanaikaisesti pitää jatkuvasti analyttinen fokus, ei vain diskurssissa itsessään, vaan myös diskursiivisten ja muiden sosiaalisten elementtien välisissä suhteissa. Tutkimuksessa näiden suhteiden tarkastelu vaatii tilannekohtaista konteksti-käsitteen ymmärtämistä (Chouliaraki & Fairclough 2010). Ajatusta noudattaakseni pyrin tutkimuksessani tarkastelemaan yhteistyön diskursseja ihannekuvina ja representoituna todellisuutena, mutta myös osana laajempaa kontekstia vertailemalla niitä toisiinsa ja pyrkiessäni löytämään niistä yhteneviä ja poikkeavia piirteitä.

Haastatteluja käytettäessä on perinteisessä tutkimuksessa ongelmana pidetty vastaajien lausuntojen totuudenmukaisuutta: he ajattelevat yhdellä tavalla ja vastaavat toisella. Diskurssianalyysissä haastatteluselonteot ovat sosiaalisen todellisuuden osia siinä kuin muutkin selonteot (Jokinen & Juhila 1993, 40). Diskurssianalyysissä ymmärretään, että tapamme puhua ei ole neutraali reflektointi maailmasta, identiteeteistä tai sosiaalisista suhteista, vaan toimii aktiivisessa roolissa näiden kehittämisessä ja muuttamisessa (Phillips & Jørgensen 2004). Tekstit tai puhe eivät siis ainoastaan kuvaile tapahtumia vaan ne myös rakentavat sosiaalista elämää, samalla kun kieltä käytetään eri tavoin pyrittäessä saavuttamaan erilaisia päämääriä (Eskola & Suoranta 1998; Jokinen

ym. 1993). Toisin sanoen haastateltavieni käsitykset yhteistyön muodoista, mahdollisuuksista ja rajoituksista rakentavat kuvaa siitä, millainen on yritysyhteistyön realiteetti.

Tarkastelemani Aalto-yliopiston strategia voidaan nähdä itsessään diskurssina, jolla on omat ehtonsa ja rajoituksensa. Yliopistouudistuksen myötä on lisääntynyt ajattelu siitä, että strategia on keino tunnistaa organisaation ydinpätevyyksiä ja löytää alueita, joita kannattaa strategisesti vahvistaa (ks. esim. Hamel & Prahalad 1994). Tämän voidaan nähdä olevan voimakas Aalto-yliopiston strategian periaate. Strategiateksti toimii yliopiston tahtotilan kuvaajana ja siinä käytetyt ilmaisut rakentavat ihannekuvaa yhteiskuntasuhteista ja yritysyhteistyöstä.

Pällin ym. (2009) mukaan strategioiden tavoitteita organisaatioissa ovat päämäärien selkiyttäminen jokapäiväisen toiminnan helpottamiseksi, yhteisen näkökulman löytäminen, resurssijaon perusteet, muutospaineiden tunnistaminen ja niihin proaktiivinen tarttuminen. Strategioiden varsinaisena viestinnällisenä tarkoituksena ymmärretään olemassaolon oikeuttaminen, tulevaisuuden toiminnan ohjaus, identiteetin rakentaminen ja mainostaminen. Yliopistoissa strategiat muistuttavat ohjenuoria, ja niitä tehdään kaikilla organisaatiotasolla. (Ma.)

Analyysissäni käsittelen strategiatekstejä ja haastatteluita tasa-arvoisina aineistoina, joiden katson pyrkivän vastaamaan samoihin kysymyksiin siitä, missä roolissa sekä minkälaisien tavoitteiden ja odotusten varaan Aalto-yliopisto yritysyhteistyötä rakentaa.

3.3 Analyysiprosessi

Analyysini on siinä mielessä aineistolähtöinen, että toteutin sen ilman aineiston ulkopuolista tulkintakehikkoa. Vaikka olen pyrkinyt tekemään tulkintoja mahdollisimman avoimin mielin, aineistolähtöisyys ei kohdallani kuitenkaan merkitse sitä, että tekemäni tulkinnat olisivat nousseet aineistosta ilman minkäänlaisia ennakko-oletuksia (vrt. Jokinen ym. 1999). Aineisto sisältää lukemattoman määrän erilaisia merkityspotentiaaleja, joista hyödynnän vain pienen, joskin tutkimukseni kannalta merkityksellisen, osan.

Omassa tutkimuksessani tunnistan, erottelen ja kuvailen erilaisia yritysysteistyötä kuvaavia diskursseja. Diskurssianalyysillä olen pyrkinyt yksityiskohtaisempaan tarkasteluun kuin pelkästään sisältöjen tulkitsemiseen. Diskurssille voidaan tutkimukseni puitteissa nimetä kaksi analyttistä päätehtävää: 1) Erillisinä, autonomisina yksikköinä diskurssit muodostavat tiettyjen ominaisuuksien suhteen toisistaan poikkeavia kielellisiä konstruktioita, jotka esiintyvät haastateltavieni puheessa ja tarkastelemisani dokumenteissa. 2) Kaikki diskurssit yhdessä kuvaavat eräänlaista ”kulttuurista kokonaisuutta” (Alasuutari 1994, 20), jonka puitteissa yritysysteistyö haastateltavien keskuudessa käsitetään.

Tutkimukseni keskeinen tehtävä on Jokisen ja Juhilan (1999) ajatusten mukaisesti uuden keskustelun synnyttäminen, ei pyrkimys keskustelun lopettamiseen tarjoamalla kaiken kattavia todellisuuden selityksiä. Diskurssianalyttisen orientaation mukaisesti tutkimukseni voidaan nähdä yhtenä puheenvuorona puheenvuorojen ketjussa. Toivon, että tutkimukseni tarjoaa pohjaa Aalto-yliopistossa käytävälle keskustelulle niin yritysysteistyön jokapäiväisistä käytännöistä kuin tulevaisuuden linjoista. Tutkimuksessani haluan avata sitä, millä tavoin yritysysteistyö nähdään ja koetaan kolmen korkeakoulun yhdistyttyä, ja toivon, että tutkimukseni löydöksistä on hyötyä rakennettaessa kolme korkeakoulua kattavaa yritysysteistyökulttuuria.

3.4 Tutkimuksen luotettavuuden ja laadun arviointia

Diskurssianalyttisen tutkimuksen luotettavuuden tärkeimpänä kriteerinä nähdään diskurssien rakentumisesta esitettyjen tulkintojen perusteltavuus. Diskurssianalyysille on ominaista, että analysoitava aineisto on avoin monille erilaisille tulkinnoille. Lisäksi tutkimuksen arvoa ja luotettavuutta mitataan kyvyllä jäsentää todellisuutta ja luoda siihen uusia näkökulmia. Tehtäväni tutkijana onkin löytää ehdottoman tieteellisen totuuden sijasta perusteltu tulkinta, joka pohjautuu itseni ja aineiston väliseen vuoropuheluun. Samalla asetan tutkimustulosten kiinnostavuuden ja käyttökelpoisuuden ehdottoman totuuden vaatimuksen edelle. (Jokinen & Juhila 1993; Eskola & Suoranta, 1998, Suoninen 1997, Willman 2001)

Willman (2001, 76) esittää, että diskurssianalyysi on parhaimmillaan nostaessaan esiin niitä arjessa eläviä tekijöitä ja ilmiöitä, jotka muovaavat käsityksiämme. Diskurssianalyysin hajanaisuudesta analyysimenetelmänä saattaa hänen mukaansa seurata kuitenkin erilaisia tulkinnanmahdollisuuksia, joiden metodologista hyötyä tai merkitystä on vaikea arvioida. Yleisenä sääntönä hyvälle diskurssianalyysille Willman asettaakin yksityiskohtaisuuden, joka tarjoaa lukijalle mahdollisimman hyvät mahdollisuudet tehdä oman tulkintansa tutkittavana olevasta ilmiöstä.

Joutsenvirta (2004, 43) kritisoi sitä, että diskurssianalyysia soveltavissa tutkimuksissa törmää usein siihen, että tutkija pyrkii argumentoimaan tutkimansa aineiston ”edustavuutta”. Edustavuudella hän viittaa siihen, kuinka hyvin tutkijan keräämä aineisto edustaa tutkimuskohteena olevaa ilmiötä kokonaisuudessaan. Joutsenvirran mukaan tällaista todistelua sisältävä argumentointi on yleensä merkki siitä, että ”kvalitatiivisen aineiston yhtä keskeistä ominaisuutta ja sen suomia mahdollisuuksia tutkia kohdeilmiötä ei ole kyseisessä tutkimuksessa hyödynnetty”. Alasuutari (1994, 78) on korostanut sitä, että kvalitatiivinen aineisto on ”näyte tutkimuksen kohteena olevasta kielestä ja kulttuurista”, eikä sen ajatella ”edustavan” jotakin ”perusjoukkoa”. Eskolan ja Suorannan (1998, 18) mukaan haastattelujen kohdalla voidaan hylätä kvantitatiiviseen tutkimukseen liittyvä otosajattelu. Tutkimukseni kaltaisessa työssä onkin keskeisempää osoittaa, että jotain on olemassa, kuin että jokin pätee aina tai tietyllä todennäköisyydellä (ks. Kakkuri-Knuuttila 1996, 26–27).

Tutkimukseni onnistuminen ei edellä esitettyjen argumenttien valossa ole kiinni aineiston koosta. Aineiston tieteellisyyden kriteerinä voidaan Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan nähdä laatu ja käsitteellistämisen kattavuus. He ovat sillä kannalla, että diskurssianalyysissa pienet aineistot ovat järkeviä. He kannustavat keskittymään varsin pieneenkin määrään tapauksia ja pyrkimään analysoimaan niitä mahdollisimman perusteellisesti. Suurempi aineisto ei heidän mukaansa lisää välttämättä kuin työmäärää. Tutkimuksessani en etukäteen lyönyt lukkoon haastattelujen tai tutkittavien dokumenttien määrää, vaan seurasin koska aineistossa alkoi toistua tietty peruslogiikka, eli tietyt lausumat ja puhetavat. Edellä esitetyn valossa koen, että määrältään ja laadul-

taan aineistoni sopi erittäin hyvin tutkimustarkoitukseeni ja mahdollistaa luotettavan ja perusteltavan analyysin.

Vaikka teemahaastattelun osallistujamäärä on tyyppillisesti melko pieni, Hirsjärven ja Hurmeen (1995) mukaan työmäärä analyysivaiheessa on suuri ja edellyttää välttämättä suurta tutkijan paneutumista. Toisaalta saatu aineisto on syvä ja antaa tutkijalle paljon liikkumavaraa.

4 AALTO-YLIOPISTON JA YRITYSTEN VÄLISEN YHTEISTYÖN DISKURSSIT

Aalto-yliopiston suhde yrityksiin ja muuhun yhteiskuntaan rakentuu strategiassa ja haastateltavien puheissa vaihtelevina näkökulmina. Aineistosta voidaan löytää neljä hallitsevaa näkökulmaa oman roolin määrittelyyn sekä yritys yhteistyölle asetettujen odotusten ja tavoitteiden suhteen: yliopiston vastuu yhteiskunnan kehityksestä ja kilpailukyvyistä, yritys yhteistyö yliopiston kilpailukyvyyn ja kansainvälisen menestyksen avaimina, laadun mielikuvan rakentaminen kumppanien silmissä ja neljäntenä epävarmuus tavoitteiden ja odotusten täyttämistä. Näitä tavoitetoimia tai näkökulmia merkityksellistetään diskursseina, joita tässä luvussa yksityiskohtaisesti analysoin.

Strategiatekstien ja haastateltavien puheiden voi nähdä muodostavan diskurssien tilkkutäkin, jossa eri näkökulmat vaihtelevat. Löytämäni diskurssit tarkastelevat Aalto-yliopiston yritys- ja yhteiskuntasuhteita eri näkökulmista, mutta ovat samalla toisiinsa kietoutuneita. Yksittäiset diskurssit sisältävät aineksia odotuksista rajaamalla toimintaa ja vaihtoehtoisia näkökulmia. Analyysissä hyödynnän aineistoesimerkkejä, jotka kuvaavat kunkin diskurssin tyypillisiä piirteitä, korostuksia, lähtöoletuksia ja tavoitteita. Kunkin esimerkin jälkeen on merkitty sulkumerkein lähde. ”Strategia” tarkoittaa poimintaa strategiasta ja ”haastattelu” litteroitua kohtaa haastateltavan puheesta.

4.1 Suomalaisen yhteiskunnan hyväntekijä

Euroopassa ja koko maailmassa käynnissä oleva keskustelu yliopistojen roolin uudelleenarvioinnista kuultaa Aalto-yliopiston strategiatekstistä ja haastateltavien puheista. Ympäröivän yhteiskunnan kehityksen tukeminen on noussut näkyvästi yliopistoille asetetuksi vaatimukseksi ja tehtäväksi (Hämäläinen 2004), johon Aalto-yliopisto vastaa määritellesään yhteiskunnallista rooliaan.

Strategiassa ja haastateltujen puheessa rakentuu hyväntekijän diskurssi, joka korostaa yliopiston vastuunottoa ympäröivän yhteiskunnan ja sen jäsenten hyvinvoinnista. Seuraavat esimerkit kuvaavat diskurssia:

1. Aalto-yliopisto on yhteiskunnan tarpeet ymmärtävä, niitä ennakkoiva ja niihin vaikuttava toimija, joka korkeatasoisen tutkimuksen ja opetuksen keinoin edistää yhteiskunnan ja sen jäsenten hyvinvointia ja elämänlaatua. (Strategia)
2. Aalto-yliopisto on edelläkävijänä tunnettu kumppani vastattaessa merkittäviin kansallisiin ja maailmanlaajuisiin haasteisiin. (Strategia)
3. Siis tavallaan, yhteiskuntaa vartenhan me täällä ollaan ja yhteiskuntaa vartenhan täällä koulutetaan tekijöitä. (Haastattelu)

Esimerkeissä 1, 2 ja 3 korostuu diskurssille tyypillinen inhimillisyys. Aalto-yliopisto luonnehtii itseään *yhteiskunnan tarpeet ymmärtävänä ja edelläkävijänä tunnettuna toimijana*, jolla on kyky *ennakoida ja vaikuttaa*. Yliopisto on olemassa *yhteiskuntaa varten*, ja se vastaa *merkittäviin kansallisiin ja maailmanlaajuisiin haasteisiin* kumppanin roolissa. Sen vaikutuskeinot ovat *korkeatasoinen tutkimus ja opetus*. Näiden avulla *koulutetaan tekijöitä*, mikä *edistää yhteiskunnan ja sen jäsenten hyvinvointia ja elämänlaatua*. Diskurssi rakentaa Aalto-yliopistosta varsin tarkkakatseista ja herkkäkorvaista toimijaa, joka tuntee yhteiskunnan ja jolla on valtaa vaikuttaa sen toimintaan.

Hyväntekijän diskurssia kuvaa se, että siinä yliopiston rooli on puhtaasti antava ja yhteiskunnan rooli puolestaan vastaanottava. Tämä on nähtävissä erityisesti esimerkissä 3, jossa koko yliopiston olemassaoloa perustellaan yhteiskunnallisella palvelutehtävällä. Huolenpito näyttäytyy siis varsin yksisuuntaisena yliopistosta yhteiskuntaan suuntautuvan toimintana. Tarkastelemassani aineistossa rakentuva tavoitekuva yhteiskunnallisesta hyväntekijästä korostaakin yliopiston vastuullista otetta sillä kustannuksella, että yhteiskunta jää puhtaasti saavaksi osapuoleksi.

Hyväntekijän diskurssissa Aalto-yliopisto samalla ravistelee perinteisenä nähtyä käsitystä norsunluutorniin lukkiutuneista tiedemiehistä, jotka tekevät tiedettä tieteen, eivät yhteiskunnan, vuoksi. Diskurssille on ominaista myös se, että rooli edellä kuvatun kaltaisena toimijana ulotetaan koko suomalaiseen yhteiskuntaan, ihmiskuntaan ja ympäristöön. Yliopisto ei siis toimi millään tarkasti määrätyllä kentällä, vaan sen vaikutus

ulottuu lopulta kaikkien hyväksi. Tämä korostaa diskurssin juuria yliopistojen roolin uudelleenmäärittelyssä ympäröivän yhteiskunnan kehityksen tukijana.

4. Yliopiston kansallisena erityistehtävänä on tukea Suomen menestymistä korkeatasoisen tutkimuksen ja opetuksen keinoin, rakentaa myönteisellä tavalla suomalaista yhteiskuntaa, sen kansainvälisyyttä ja kilpailukykyä, sekä edistää ihmiskunnan ja ympäristön hyvinvointia. (Strategia)

Esimerkissä 4 *kansallista erityistehtävää* toteuttaessaan Aalto-yliopisto ottaa itselleen merkittävän yhteiskunnallisen roolin ja erottaa itsensä muista yliopistoista. Aalto-yliopisto toteuttaa yhteiskunnallista tehtäväänsä *Suomen menestyksen tukemisella, suomalaisen yhteiskunnan rakentamisella ja koko ihmiskunnan ja ympäristön hyvinvoinnista* huolehtimalla. Perustehtävään lukeutuvien *korkeatasoisen tutkimuksen ja opetuksen* rinnalla yliopisto laajentaa vastuunsa *suomalaisen yhteiskunnan kansainvälisyydestä ja kilpailukyvystä huolehtimiseen*. Erityistehtävä ulottuu lopulta *ihmiskunnan ja ympäristön hyvinvoinnin edistämiseen*, joskaan yliopisto ei tarkemmin määrittele hyvinvoinnin käsitettä tai mainitse kuka tai mikä erityistehtävän on yliopistolle asettanut.

Lähtökohtana diskurssille tuntuu olevan käsitys siitä, että suomalainen yhteiskunta tarvitsee kehittyäkseen yliopiston huolenpitoa. Kilpailukyky ja kansainvälisyys on diskurssissa sidottu yliopistoissa tehtävään tutkimukseen ja opetukseen. Strategiassa ja haastatteluissa Aalto-yliopisto nojaa yleiseen käsitykseen siitä, että talouskehitys, ympäristömuutokset sekä globalisaation ja tekniikan nopea kehittyminen perustuvat osaamiseen, jonka tärkeitä lähteitä ovat muun muassa juuri yliopistot. Uuden tiedon tuottajana ja opettajana Aalto-yliopisto oikeuttaa itselleen merkittävän roolin tietope rustaisen yhteiskunnan ytimessä.

Hyväntekijän diskurssin voidaan myös nähdä korostavan yliopiston vastuuta yksilöistä ja siitä, että heistä tulee sivistyneitä ja avarakatseisia. Tutkimuksen ja opetuksen muodostama koulutus tarjoaa tarvittavat tiedot ja taidot. Tässä kohtaa diskurssi nostaakin esiin yliopiston ja sen ulkopuolella toimivien yksilöiden yhteyden mahdollistavan välikappaleen: yrityksen. Yksilöistä nimittäin muodostuu yrityksiä ja yrityksistä toiminta-

kenttä, jonne yliopistot yksilöiden kautta ulottavat osaamistaan suomalaisen yhteiskunnan hyväksi. Yritysyhteistyö on näin ollen osa yrityksen hyvää tekevää vaikutusta yliopiston ja yksilön välisenä napanuorana. Seuraavat esimerkit kuvaavat sitä, miten yhteistyön puolesta argumentoidaan.

5. No tuota, kyllähän meillä on ensinnäkin tarve tehdä läheistä yhteistyötä elinkeinoelämän kanssa ja se kuuluu niinku Aallon filosofiaan olla yhteistyössä opetuksen ja tutkimuksen kehittämisessä myös yritysten kanssa tiiviisti. Eli monella tavalla, siis tuoda semmosta systematiikkaa ja pitkäjänteisyyttä sinne, että se on ehkä se, mitä täytyy tehdä. (Haastattelu)
6. Toki niin kun mä sanoin aikasemmin et yliopistolain asettamat tehtävät meil on tutkimus ja opetus, jotka on ne tärkeet. Sit meil on tää, tehtävä, meidän tehtävä on toimii vuorovaikutuksessa ympäröivän yhteiskunnan kanssa, ja sitten pitää huolta elinikäisestä oppimisesta eli siellä tulee ne, säännölliset yhtymäkohdat siihen yritysyhteistyöhön et meil on uudentyyppisiäkin velvollisuuksia ihan yliopistolain puitteissa tullu tähän yhteistyöhön. Eli tää elinikänen oppiminen, eli meidän tehtävä on pitää huoli siitä et meidän, työväestö säilyy, kompetenssiltaan semmosena että, yrityksissä riittää osaavaa työvoimaa. (Haastattelu)
7. Ehkä ainoo on sit se et on välillä semosia et ne ajattelee et samaan aikaan ku ne ostaa opiskelijan ne ostaa sitte proffan ja varsinki ku ei tarvi maksaa mitään ja se vie aikaa välillä aika paljon kun neuvotellaan näist diileistä ja mietitään et mitä tehään ja yritetään jäsentää sitä niitten ongelmaa ja muuta et se voi välillä olla työlästä tavallaan meidän kannalta. Mut mä oon nyt kattonu et se kuuluu osaks sitä työkuvaan että se on sitä yhdyskuntapalvelua. (Haastattelu)

Hyväntekijän diskurssille voisi olettaa olevan tyypillistä, että yhteistyön perusteena esitetään yksinomaan Aalto-yliopiston oma, jalo halu tehdä yhteistyötä, mutta esimerkkien valossa yhteistyön tarpeen taustalla on monta perustetta. Huomionarvoista on, että strategiassa yhteiskunnallinen funktio on puhtaasti huolehtimista ja hyvinvoinnin edistämistä, kun taas haastateltavat puhuvat velvollisuuksista ja tehtävästä. Vastaavia huomioita on tehty strategiadiskurssin tutkimuksesta: esimerkiksi Pälli ym. (2009) esittävät, kuinka yhdelle lukijajoukolle lupaus voi olla toiselle määräys.

Esimerkeistä näkee, että yliopistolla on ensinnäkin *tarve tehdä läheistä yhteistyötä*, toiseksi yritys yhteistyö opetuksen ja tutkimuksen kehittämisessä *kuuluu Aallon filosofiaan*, kolmanneksi yhteistyötä tehdään *yliopistolain puitteissa* ja neljänneksi yhteistyö on osaltaan yliopistojen suorittamaa *yhdyskuntapalvelua*. Yhteistyö on *ehkä se, mitä täytyy tehdä*. Tässä on nähtävissä yritys yhteistyön sisäistämisen koko elinkaari: ensin yhteistyöhön on määrätty lain voimalla, sitten se on hyväksytty osaksi yliopiston tehtävänkuvaa, koettu tarpeelliseksi toiminnaksi systematiikan ja pitkäjänteisyyden lisäämiseksi ja lopulta se on sisäistetty toimintaa ohjaavaksi filosofiaksi.

Oli yhteistyön peruste sitten oma filosofia tai lain voima, yhteistyön tavoite on sama: *työväen kompetenssin säilyttäminen elinikäisestä oppimisesta huolehtimalla*. Taustalla on ajatus siitä, että yksilön täytyy pystyä hyödyntämään potentiaaliaan, vastaamaan odotuksiin ja olemaan tuottava osa yhteiskuntaa. Yliopisto huolehtii, että yksilöt pysyvät ajanmukaisina nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassa. Yksilöiden näkökulmasta yritys yhteistyö on keino *kehittää opetusta ja tutkimusta*, jotka nähdään yliopiston suurimpana vaikutuskeinona ympäröivään yhteiskuntaan.

Uudentyyppisinä koetut *velvollisuudet* kuvastavat yliopiston muuttuvia toimintatapoja ja toisaalta yhteiskunnan vaikutusvaltaa yliopiston suuntaan. Hyväntekijän diskurssissa vastakkain asettuvatkin sekä yliopiston että yhteiskunnan vaikutusvalta. Diskurssissa vuorottelee niin yliopiston kuin yhteiskunnankin valta-asema. Välillä yliopisto on yhteiskunnan yläpuolella, välillä yhteiskunta sanelee yliopistolle toimintatapoja.

Yksilön ja yhteiskunnan riittävästä ja ajantasaisesta kompetenssista huolehtimisen lisäksi strategiassa ja haastatteluissa esiintyy argumentointia myös sellaisesta näkökulmasta, jossa hyväntekijyys on Suomen kilpailukyvystä huolehtimista. Kilpailukyvyn ihannointi ja sen välttämättömyys on tyypillistä huippuyliopistopuheelle (Koivula ym. 2009). Joissain tapauksissa kilpailukydydiskurssi voidaan nähdä hyvinvointidiskurssin kilpailijana markkinoita, individualismia, tehokkuutta ja suorituskykyä painottaen. Tässä niiden voidaan ymmärtää täydentävän toisiaan: Aalto-yliopisto pitää huolta suomalaisesta yhteiskunnasta huolehtimalla sen kilpailukyvystä.

8. Ja täähän on nyt näkynyt jo noin 10 vuoden ajan myöskin Suomen teknologiapolitiikassa, innovaatiopolitiikassa selkeästi, et siellä on ollut kirjattuna jo parin-kolmen hallitusohjelman sisällä, että yliopistot ovat tärkeä Suomen kilpailukykyyn vaikuttava voimavara, jonka yhteistyötä teollisuuden kanssa pitää vahvasti kehittää. (Haastattelu)
9. Nyt pitäis niminomaa Aallon puitteissa niminomaan panostaa tähän toimintaan Innovaatioyliopistona elikkä, näyttää toteen se että tästä aiotaan todellaki tehdä kilpailukyky-yliopisto, tieteellisen yliopiston ohella, ja lähteä siihen laittamaan voimavaraa. (Haastattelu)

Ajatus yliopistoista *Suomen kilpailukykyyn vaikuttavana voimavarana* on haastateltavan mukaan lähtöisin *innovaatiopolitiikasta*. Tämä voidaan tulkita yliopistoja voimaannuttavana ja yliopistojen asemaa merkittävästi korostavana näkökulmana. Yhteistyön kehittäminen koetaan ulkopuolella, hallitusohjelmassa, tehtynä päätöksenä, jota kohtaan ei kuitenkaan esitetä kritiikkiä. Päinvastoin, haastateltava haluaa Aalto-yliopiston näyttävän toteen, että siitä *aiotaan todellakin tehdä kilpailukyky-yliopisto, tieteellisen yliopiston ohella*. Aalto-yliopiston tieteellinen osaaminen halutaan kanavoida yrityksiin, jotka sitten ovat viimeisenä vastuussa Suomen kilpailukykyä. Diskurssin perusteella hyvinvointia on kilpailukykyä huolehtiminen ja sen edistäminen.

Sekä strategiasta että haastatteluista poimitut hyvän tekijädiskurssia kuvaavat esimerkit rakentavat samanlaista kuvaa yhteiskunnan puolesta ja sen hyväksi toimivasta yliopistosta. Tämä on merkki joko hyvin sisäistetystä strategiasta tai yliopiston ja elinkeinon rajapinnassa työskentelevien haastateltavien samankaltaisista näkemyksistä strategian laatineiden tahojen kanssa.

Strategiassa ja haastatteluissa tuotettu hyvän tekijädiskurssi poikkeaa merkittävästi alkuperäisenä pidetystä yliopistotoiminnan luonteesta: Yliopistojen syntyhistoriasta aina 1960-luvulle asti vallinneella sivistysyliopiston aikakaudella yliopiston nähtiin tuovan hyvinvointia yhteiskuntaan pelkän olemassaolonsa kautta (Malkki 1999). On tultu kauas niistä historiallisista ajoista, jolloin yliopistojen tehtävä oli ykskantaan kouluttaa virkamiehiä kruunun ja kirkon palvelukseen (Kutinlahti ym. 2005). Diskurssin voidaan nähdä vastaavan nykyiseen näkemykseen siitä, että korkeakoulutus on eräänlainen

palvelu, josta yliopisto on vastuussa niin opiskelijoille, työntekijöille, alumneille, akkreditoijille kuin rahoittajille (ks. Kolehmainen 2003; Salonvaara 2009;). Tekemällä yhteistyötä yhteiskunnan eri lohkojen kanssa ja sopeuttamalla antamansa koulutuksen vallitseviin olosuhteisiin yliopisto lunastaa paikkansa yhteiskunnallisena instituutiona (Boeck ym. 1994).

4.2 Kansainvälinen suomalainen

Sen lisäksi, että Aalto-yliopisto suuntaa tietoa ja osaamista yrityksille yhteis- ja ihmiskunnan hyväksi, strategiateksteistä ja haastateltavien puheista on tunnistettavissa diskurssi, jossa yritysyhteistyö näyttää Aalto-yliopiston omien tavoitteiden saavuttamisen mahdollistavana toimintana. *Kansainvälisen suomalaisen* diskurssissa yliopisto ei ole enää vain suomalaisesta yhteiskunnasta huolehtija, vaan itsekin maailman maineeseen pyrkivä, suomalaisille vahvuuksille rakentuva toimija. Tämä diskurssi eroaa edellä kuvailusta hyvän tekijän diskurssista vahvimmin siinä, että nyt yritysyhteistyöhön on ladattu hyötymispyrkimyksiä myös Aalto-yliopiston suunnalta. Se odottaa yhteistyön tuottavan tietotaitoa, jolla se turvaa asemansa yliopistojen kansainvälisessä kilpailussa. Toisin sanoen yritysyhteistyö näyttää yliopiston kilpailukykyyn ja kansainvälisen menestyksen avaimina.

Kansainvälisen suomalaisen ja hyvän tekijän diskurssit ovat tasavahvasti esillä strategissa ja haastateltavien puheissa. Niitä ei voi nähdä toisiaan poissulkevinä, vaan pikemminkin toisiaan täydentävinä: ne muodostavat yhdessä Aalto-yliopiston yhteiskuntasuhteita kuvaavan toimintamallin. Yliopisto haluaa vaikuttaa positiivisesti niin yritysten kuin koko yhteiskunnan kilpailukykyyn ja hyvinvointiin, mutta samalla se haluaa itsekin hyötyä yhteistyön tuottamista hedelmistä. Seuraavat esimerkit kuvaavat tätä molemminpuolista hyötysuhdetta, jossa haetaan kansainvälistä ulottuvuutta.

10. Pitkäjänteiseen yhteistyöhön panostavan yliopiston syvälinen, uutta luotava osaaminen tukee olemassa olevien yritysten kehitystä ja luo edellytyksiä uuden liiketoiminnan synnylle. Tiivis yritysyhteistyö rikastaa myös yliopistojen omaa osaamista. Kansainvälisesti kilpailukykyisen yliopiston luoma osaaminen houkuttelee myös ulkomaisia investointeja ja monipuolistaa siten kotimaista elinkeinoelämää. (Strategia)

11. Elikkä, vahvoilla tieteellisillä ambitioilla hakeudutaan teollisuuden kansainvälistyöhön niin että, syntyy kansainvälisesti kilpailukykyisiä julkasuja, mut samalla syntyy yrityksille vahvaa kilpailukykyä kohottavaa tietoa, josta myöskin yliopisto itse taloudellisesti hyötyy. Ja sehän meillä on vahva jo tänä päivänä ja vahvistuu jatkossakin, kun vaan niin annetaan tapahtua. (Haastattelu)

Esimerkeissä kuvastuu hyväntekijän ja kansainvälisen suomalaisen diskurssin toisiaan täydentävät piirteet: Aalto-yliopisto on avoin vaikutteille ja samalla halukas vaikuttamaan sitä ympäröivään yhteisöön. Yliopisto toiminnallaan *tukee yritysten kehitystä, luoden edellytyksiä uuden liiketoiminnan synnylle*. Aalto-yliopiston strateginen tavoite on, että *yritysyhteistyö rikastaa myös sen omaa osaamista*. Yhteistyöllä rikastettu osaaminen houkuttelee Suomeen ulkomaista rahaa ja monipuolistaa kotimaista elinkeinoelämää. Yritysyhteistyöstä rakennetaan monipuolista, useista eri vaiheista rakentuvaa kokonaisuutta, joka tähtää yliopistojen ja yritysten välillä kertautuva toimintana Suomen kilpailukykyyn parantamiseen ja ulkomaisten investointien houkuttelemiseen.

Strategia ja haasteltavat puhuvat tässä diskurssissa samaa kieltä, joskin abstraktiotaso on strategiassa korkeampi. Esimerkissä 10 haastateltava vie hyötysuhteen käytännöllisemmälle tasolle. Aalto-yliopiston anti yrityksille nimetään *vahvaksi tieteelliseksi ambitioksi*, joka yhteistyön tiimellyksessä muokkautuu yliopiston näkökulmasta *kansainvälisesti kilpailukykyisiksi julkaisuiksi* ja toisaalta yrityksille *vahvaksi, kilpailukykyä kohottavaksi tiedoksi*. Yhteistyö on siis kumpaakin hyödyttävää toimintaa, kumpikin osapuoli saa menestymisensä ja kilpailukykynsä kannalta haluamiaan hyötyjä.

Suurin ero hyväntekijän diskurssiin nousee esille siinä, että kansainvälisen suomalaisen diskurssissa on läsnä Aalto-yliopiston halu taloudelliseen hyötymiseen. Yliopistossa nähdään, että taloudellinen tuotos yhteistyöstä syntyy yritysten kilpailukykyyn kohoamisen myötä. Tämän taustalla voidaan nähdä yliopistojen rahoituspohjan muutos: Aalto-yliopisto on riippuvainen yritysten rahoista julkisen rahoituksen muutoksen myötä. Globalisaation myötä yritysrahaa on tarjolla myös kansainvälisillä markkinoilla. Vahva halu lyöttäytyä kansainvälisten yritysten kanssa yhteistyöhön näkyy esimerkeissä 12 ja 13.

12. Aalto-yliopisto on suomalaisille vahvuuksille rakentuva kansainvälinen yliopisto, joka pyrkii omaleimaisena kokonaisuutenaan maailmanluokkaan. (Strategia)
13. Kyllä, joo, kyl siihen suuntaan me mennään, et me koitetaan tätä kansainvälistymistä edistää ja ruvetaan panostaan siihen sekä kansainvälisyyteen että yrityssuhteisiin ja nää kaks kombinoiden, niin sehän johtaa siihen, et me haetaan aktiivisesti kansainvälisiä yrityksiä kumppaniksi erinäköisiin hommiin. (Haastattelu)

Kansainvälisyys kuvastuu diskurssissa toimintana, jota voi *edistää*, johon voi *panostaa* ja joka *johtaa* johonkin. Se ei siis tule itsestään tai ole sisäänrakennettua, vaan sitä täytyy *koittaa*. Kansainväliseksi ryhtymisessä on tämän diskurssin näkökulmasta kyse *suunnan* valitsemisesta. Panostamalla *yrityssuhteisiin* yliopisto voi hakea näistä kahdesta *kombinaatiota*, jonka avulla se saa *aktiivisia kansainvälisiä yrityksiä kumppaneikseen*. Tavoitteena on kumppanuus *erinäköisissä hommissa*, joiksi voi nimetä muun muassa esimerkissä 11 mainitut kansainvälisesti kilpailukykyiset julkaisut.

Huomionarvoista on se, että diskurssissa kansainvälisyys ja ulkomainen raha näyttäytyvät yksinomaan hyvänä ja tavoiteltavana. Strategiassa ja haastatteluissa toistuva kansainvälistymispuhe voidaan nähdä seurauksena kilpailullisen tietoyhteiskunnan olemassaolosta ja näkemyksenä siitä, että kansainvälistymisestä seuraa laatua, ja samalla laatua haetaan kansainvälisen houkuttelevuuden rakentamiseksi. Diskurssi hyväksyy kansainvälistymisen yliopiston toimintaa ohjaavana tekijänä. Kansainvälistyminen on suorastaan itseään kunnioittavan yliopiston velvollisuus kilpailukyvyyn ja kehittymisen mahdollistamiseksi. Diskurssin esiintymisestä voi tehdä sen tulkinnan, että Aalto-yliopisto kokee olevansa vaarassa tippua junasta ilman aktiivisia kansainvälistymispyrkimyksiä. Yliopistot kilpailevat globaalista rahasta, jota ilman uusi yliopisto ei kasva kansainvälisen tason toimijaksi.

Diskurssin lähtökohdaksi voidaan tulkita, että Aalto-yliopisto kokee itsensä ja kotimaisen toimintaympäristönsä kansainvälisen avauksen tarpeessa olevana. Yliopisto ei kuitenkaan epäile omaa kykyään pärjätä kansainvälisillä markkinoilla. Diskurssille onkin tyypillistä, että siinä huolehditaan riittävästä kansainvälistymisestä, ei siitä miten kan-

sainvälistymisen myötä käy. Aalto-yliopisto luottaa itseensä ja suomalaiseen osaamiseen. Se näkee yritysyhteistyön tuloksellisena toimintana, ja diskurssia värittää suoras-taan kritiikitön suhtautuminen yrityksiin. Diskurssissa on läsnä yliopiston ja yritysten välinen hyvä henki, ja kansainvälisen menestyksen eteen tehdään töitä yhteistuumin. Toisen menestys ei ole toiselta pois. Tämä korostuu esimerkeissä 14 ja 15.

14. Koko ajattelun pohjana ni pitäis olla se että, Aalto-yliopisto ja yritykset ja yhteiskunta ylipäättäsä niin, ymmärtävät sen että me olemme samassa veneessä. Me ei istuta pöydän kahdella puolella, et me ollaan yhdellä puolella pöytää. Meil ei oo keskenäist kilpailuasemaa, vaan me haetaan kilpailijoit Suomen rajoje ulkopuolelta, toisesta metropolista tai toisest maanosasta tai nii edellee. (Haastattelu)
15. (...) siis onhan tää semmonen Aalto-yliopisto semmonen, koko maan yhteinen hanke tavallaan et siin voimakkaasti ollu mukana kaikki tahot ja. Se näkyy kyllä et se, ja semmonen innostunu odotus oikeestaan siihen et mitä uudentyyppistä, voidaan saada aikaseks, millä tavalla. (Haastattelu)

Esimerkissä 5 näkyy diskurssille tyypillinen piirre, joka korostaa yliopistojen ja yritysten yhteistyön olevan samalla puolella olevien toimijoiden yhteispeliä. Diskurssissa äänen lausuttu liittoutumisen tavoite on esimerkki siitä, kuinka Aalto-yliopisto on alkanut toimia markkinalogiikan mukaan kilpaillessaan kansainvälisestä asemastaan. Liittoutuminen on yksi tapa, jolla markkinoilla toimitaan. Diskurssi tavoitteleeekin sitä, ettei yhteistyö ole kahden kilpailijan, vaan samassa veneessä olevien toimintaa yhteisen hyvän puolesta. Varsinaiset kilpailijat ovat *Suomen rajojen ulkopuolella*, jopa niin kaukana kuin *toisessa maanosassa*. Kilpailuaseman sijaan Aalto-yliopisto ja yritykset asettuvat *yhdelle puolelle pöytää* haettaessa kansainvälisyyttä. Menestymisen takana nähdään yhteispeli, mitä yhteiskunnallisesta hyväntekijältä saakin odottaa. Diskurssit jälleen kerran risteävät tukien toisiaan.

Esimerkeissä näkyy mielenkiintoisella tavalla se, miten yritykset nähdään diskurssissa yliopistojen myötävaikuttajina. Aalto-yliopisto on *koko maan yhteinen hanke*, jossa mukana ovat *voimakkaasti kaikki tahot*. Haastateltava viitanee Aalto-yliopiston synthyistoriaan ja siihen, että elinkeinoelämä on ollut yksi aktiivisista tahoista uudenlaisen

yliopiston synnyttämisessä. Tämä osaltaan selittää kansainvälisen suomalaisen diskurssin yritysmuutoksi. Haastateltava kokee, että yliopistoa kohtaan suuntautuu *innostunut odotus* siitä, mitä *uutta voidaan saada aikaiseksi*. Tässä korostuu uudelleen se, että osapuolet ovat kansainvälistymispyrkimyksissään samalla puolella pöytää odottaen yhteistyöltään jotain sellaista, mitä aiemmin sulkeutuneemmassa toimintaympäristössä ei voitu saada aikaan.

Liittoutumispuheista kuultaa haastateltavien näkemys siitä, ettei elinkeinoelämä ole kiinnostunut siitä yliopistona, vaan kilpailukykyä tuottavana toimijana. Yliopistolla onkin tarve todistaa, että se on yhteiskunnan kannalta hyödyllinen toimija. Sillä on halu näyttää, että se on tärkeä kumppani yrityksille haettaessa kansainvälistä kilpailukykyä.

16. Ei sen takia teollisuus ei panosta, et me oltais tieteellisesti maailman huippuyliopisto, vaan sen takia et me ollaan tieteellisest maailman huippuyliopisto joka olennaisesti enemmän tuottaa Suomelle kilpailukykyä, ja sen takia myös poliitikot rahottaa tätä. Ei yliopistoa sinänsä, vaan kansainvälisen kilpailukyvyn kohtaamiseen, ja siihen ei riitä pelkkä akateeminen osaaminen. (Haastattelu)
17. Nyt pitäis nimenomaa Aallon puitteissa nimenomaan panostaa tähän toimintaan Innovaatioyliopistona elikkä, näyttää toteen se että tästä aiotaan todellaki tehdä kilpailukyky-yliopisto, tieteellisen yliopiston ohella, ja lähteä siihen laittamaan voimavaraa. (Haastattelu)

Yhteiskunnallisessa keskustelussa Aalto-yliopistoa on kritisoitu juuri siksi, että sen on ajateltu vastaavan enemmän kansantaloudellisen kilpailukyvyn parantamisen kuin tieteellisen laadun tavoitteisiin (Tomperi 2009), ja kansainvälisen suomalaisen diskurssi puoltaa hyvin voimakkaasti tätä kilpailukykyäkökulmaa. Diskurssin juuret ovat syvällä rahoituksen varmistamisessa ja kansainvälisessä kilpailussa pärjäämisessä. Haastateltavan puheesta kuultaa esimerkissä 16 kielteinen suhtautuminen siihen, että yritykset, tässä erityisesti teollisuus, panostaisivat puhtaasti tieteeseen. Suomelle kilpailukykyä tuottavana toimijana Aalto-yliopisto sen sijaan olisi niin teollisuuden kuin poliitikkojenkin panostuksen arvoinen.

Yritysten kiinnostuksen lisäämiseksi Aalto-yliopisto avaa diskurssissa ovensa elinkeinoelämälle kokien, ettei ilman yhteistyötä yliopistossa tapahtuisi eteenpäin vievää toimintaa. Toisin sanoen haastateltavat rakentavat Aalto-yliopistosta kuvaa yhteiskunnan vaikutuksia janoavana toimijana. Hyväntekijän diskurssissa yliopisto kuvasi itseään herkkäkorvaisena toimijana, mutta tässä diskurssissa yhteiskunnan vaikutus koetaan voimallisempänä. Tuupaus toimintaan tulee siis yhteiskunnan suunnalta, ei pelkääntään yhteiskunnan toiveita kuuntelemalla. Alttius vaikutteille nähdään samalla syynä sille, että suomalaiset yliopistot ja yritykset ovat yhteistyönsä suhteen maailman kärkiluokkaa. Nämä seikat näkyvät esimerkeissä 18, 19 ja 20.

18. Jälleen kerran niin jos ei kukaan pyydä mitään, eli eikä tavallaan yritä pakottaa meitä eteenpäin ja yritä kannustaa meitä eteenpäin niin eihän mitään tapahdu, et jos meilt sallitaan tavallaan tiäksä valinta, et se on joko tai. (Haastattelu)
19. Eli tästä näkyy se että, rahassa arvioiden niin kolme neljäsosaa tutkimusrahost sellasta missä on yrityksiä mukana. Projektimäärässä tarkoittaa noin puolta, eli eihän täällä tapahdu oikeestaan mitään ilman yrityksiä, (...). Eli tutkimuksen, laadun ja tason kannalta on täysin välttämätöntä että yritykset ovat työssä mukana. (Haastattelu)
20. No tuota, siten että meillä on Aallon piirissä tietysti, tai ensinnäki lähtisin, että Suomessahan on kansallisesti vertaillen, niin erittäin paljon yliopistojen ja elinkeinoelämän välillä yhteistyötä, tiivistä ja monipuolista ja niin pois päin. Monet tämmöset kansainväliset vertailut, joita on muun muassa World Economic Forum tai IMD tai OECD, niin näyttävät, että me ollaan ehkä ykkösmaa maailmassa tämmösen niinku monipuolisen, avoimen, intensiivisen elinkeinoelämä-yliopisto-yhteistyön osalta. (Haastattelu)

Aalto-yliopisto hakee kannustuksensa ympäröivästä yhteiskunnasta. Haastateltava käyttää retorisenä keinona ääri-ilmaisua kuvatessaan, että ilman ulkopuolelta tulevaa, eteenpäin vievää voimaa yliopistossa *ei tapahdu mitään*. Tämä syventää tavoitellun kansainvälisen suomalaisen olemusta siinä mielessä, että Aalto-yliopisto tavoittelee ulkopuolisia vaikutteita kehittyäkseen. Diskurssissa suomalaisesta toimijasta tulee kansainvälinen sitä kautta, että se asettaa itsensä alttiiksi kansainvälisille vaikutteille. Tä-

män ymmärtäminen on auttanut saavuttamaan kansainvälisten vertailujen perusteella ykkösmaan aseman monipuolisen, avoimen, intensiivisen yhteistyön saralla.

Strategiassa ja haastatteluissa tuotetun kansainvälisen suomalaisen diskurssin voidaan tulkita vastaavan haasteeseen siitä, että yliopistot nähdään kansainvälisen kilpailukyvyn vetojuhtina. Diskurssissa tehdään kaulaa siihen käsitykseen, että norsunluutornista tiikuu yhteiskuntaan yksinomaan tieteellisiä vaikutteita ilman vastavuoroisuutta. Samalla diskurssi on linjassa yliopistojen kasvavan autonomian kanssa. Aalto-yliopisto ei ole mielestään pelkkä akateeminen yksikkö, vaan itsekin yritysyhteistyön avulla maailman maineeseen pyrkivä toimija.

Suomalainen itsetunto nostelee diskurssissa päätään ja suomalainen osaaminen nähdään kansainvälisesti kilpailukykyisenä. Kunhan vain ensin yliopistot ja yritykset ymmärtävät istuvansa samalla puolella pöytää ja puhaltavat kansainvälistymispyrkimyksissään yhteen hiileen. Tuloksena olisi niin kansainvälisiä yhteistyökumppaneita kuin osuus globaaleilla markkinoilla liikkuvasta rahasta.

4.3 Laadukas kumppani

Hyväntekijän diskurssissa Aalto-yliopisto rakensi suhdettaan niin yhteis- kuin ihmiskuntaan ja kansainvälisen suomalaisen diskurssissa se tarkensi tavoitettaan kansainvälisen tason toimijana. Kolmas vahva strategiasta ja haastatteluista nouseva diskurssi määrittelee tarkemmin Aalto-yliopiston olemusta kumppanina. Yhteistä näille kolmelle diskurssille on se, että ne ammentavat samasta teemasta: yliopiston roolin määrittelystä. Selkein ero on havaittavissa siinä, että tässä kolmannessa diskurssissa Aalto-yliopisto rakentaa itsestään toimijaa, jolla on halua ja toisaalta varaa valita kenen kanssa ryhtyä yhteistyöhön. Valinnanvaran se perustelee omalla kyvykkyydellään. Diskurssin tavoitteena voidaan nähdä laadukkuuden mielikuvan rakentaminen kumppanien silmissä, joten nimeän tämän diskurssin laadukkaana kumppanin diskurssiksi.

Hyväntekijän diskurssin ollessa puhtaasti yhteiskunnan hyvinvoinnista huolehtimista ja kansainvälisen suomalaisen diskurssin korostaessa yliopiston omaa tavoitetta maailmanluokkaan nousemisesta, laadukkaana kumppanin diskurssi määrittelee vielä selkeämmin sitä, mikä on Aalto-yliopiston kannalta hyödyllistä ja kannattavaa, toisin sanoen

laatua tuottava yhteistyötä. Tässä diskurssissa laadukkaan yhteistyön avaimina koetaan Aalto-yliopiston ainutlaatuisuus ja kyvykkyys, tuoreet ja luovat ideat, kumppanien tarpeiden ymmärtäminen ja kustannustehokkuus.

Kahden aikaisemman diskurssin ollessa voimakkaammin yhteiskuntasuhteita korostavia laadukkaan kumppanin diskurssin voidaan tulkita vastaavan kysymykseen siitä, mitä Aalto-yliopisto strategiassaan ja haastateltavien puheissa edustaa kumppanina ja mitä se tarjoaa elinkeinoelämälle.

21. Aalto-yliopiston menestyksen kulmakiviä ovat sen osaava ja motivoitunut henkilöstö, parhaat opiskelijat ja syvälliset yhteistyöverkostot osaamisen siirtämiseksi ympäröivään yhteiskuntaan. (Strategia)
22. No ollaanhan me niinku kouluina kaikki kolme jo erittäin hyvää eurooppalaista tasoo, et se on se peruslähtökohta, et ollaan laatu yliopisto kuitenkin. Ja sitte tietysti tää uus kombinaatio on jotain mielenkiintosta ja raikasta toistaiseks, jonkin aikaa tää niinku designin, lähinnä kääntäisin, että designin yhdistäminen teknologiaan ja kaupallistamiseen. (Haastattelu)
23. Aalto-yliopisto muodostaa toimintamuodoiltaan ja työkultuuriltaan ainutlaatuisen tutkimus, kehitys- ja innovaatiotoiminnan keskittymän. Yliopisto vaikuttaa merkittävästi kansalliseen ja eurooppalaiseen tutkimus-, koulutus- ja innovaatiostrategiaan. (Strategia)

Esimerkeissä 21, 22 ja 23 korostuu diskurssille tyypillinen vahva itsetunto. Aalto-yliopistolla on *osaava ja motivoitunut henkilökunta, parhaat opiskelijat ja syvälliset yhteistyöverkostot*. Näillä kulmakivillä varustettuna se on saavuttanut *hyvän eurooppalaisen tason* ja näkee itsensä *laatu yliopistona*. Korkeakoulujen yhdistymisen nähdään tuottaneen *mielenkiintoisen ja raikkaan kombinaation*, ainakin *toistaiseksi*. Strategiasa tavoitellaan vaikutusvaltaista asemaa ainutlaatuisen tutkimus-, koulutus- ja innovaatiotoiminnan keskittymänä.

Leimallista diskurssille on se, että hyvä itsetunto rakennetaan kolmen korkeakoulun yhdistymisen varaan. Yksittäiset korkeakoulutkin ovat hyvätasoisia, mutta yhdistymiseltä odotetaan ainutlaatuista kokonaisuutta. Yhdistymisen rooli korostuu sekä osamista täydentävänä että syventävänä, vahvuusalueiden resurssien kokoamisena yh-

teen. Aalto-yliopisto kokee itsensä raikkaana toimijana, joka yhdistää designia teknologiaan ja kaupallistamiseen. Jos paine yhdistymiseen alun perin tulikin ulkopuolelta, tässä diskurssissa Aalto-yliopisto on itsevarman oloisesti kääntänyt kolmen erilaisen korkeakoulun yhdistymisen menestyksekkään tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan perustaksi.

Toimintamuodon ainutlaatuisuuden voimakas korostaminen voidaan tulkita myös siten, että yliopistolta puuttuu vastaavanlainen vertailukohta. Toisaalta ainutlaatuisuus saattaa olla vastalause "McUniversityksi" (Prichard & Willmott 1997) ja "akateemiseksi liukuhihnaksi" (Barry ym. 2001) nimitettyä ilmiötä kohtaan, jonka juuret ovat yliopistojen muuttumisessa markkinaehtoisiksi, tieteen kaupallistumisessa sekä ulkopuolisen rahoituksen ja soveltavan tutkimuksen lisääntymisessä. Laadukkaan kumppanin diskurssissa Aalto-yliopisto sanoutuu irti tällaisen "massayliopiston" roolista.

Tätä diskurssia kuvaa se, että yhteistyö nähdään itsevarman toimijan määrittelemänä strategisena toimintana, osaamisen siirron varmistamisena kumppanuuden keinoin. Tätä kuvastavat esimerkit 24, 25 ja 26, joissa Aalto-yliopisto määrittelee tarkemmin tavoittelemansa yhteistyön luonteen ja tavoitteet.

24. Aalto-yliopisto varmistaa kehittämänsä osaamisen siirron yhteiskuntaan rakentamalla pitkäaikaisia, strategisia kumppanuuksia elinkeinoelämän ja julkisten yhteisöjen kanssa - sekä kotimaassa että kansainvälisesti. (Strategia)
25. Toiminta rakentuu läheiselle yhteistyölle ja vuorovaikutukselle parhaiden yliopistojen, elinkeinoelämän, kulttuurialan ja ympäröivän yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa. (Strategia)
26. Laajemmas merkityksessä toinen on se että tuodaan osaaminen ikään kun pöydälle niin, että osapuolet jotka on mukana voi sitä tietoa käyttää vapaasti omien tarpeidensa mukaisesti, ja jokainen panostaa siihen. Ja mitä syntyy uutta tietoa, se ikään kun kasvattaa kakun päälle kermaa jota kaikki käyttävät, mut sitä itse kakkua ei syödä vaan sitä käytetään yhdessä ja sitä ikään kun kasvatetaan, ni nää on ne tavat joilla pitäis löytää uusia toimintatapoja. (Haastattelu)

Esimerkissä 24 Aalto-yliopisto tavoittelee *pitkäaikaisia, strategisia kumppanuuksia*. Erityistä huomiota voi kiinnittää toiminnan tavoitteeseen, *osaamisen siirtoon*. Samoin kuin hyväntekijän diskurssissa, yhteistyö näyttäytyy puhtaasti yliopiston kanavana elinkeinoelämän ja julkisten yhteisöjen suuntaan. On siis hieman ristiriitaista, että esimerkiksi 25 puhutaan kuitenkin *läheisestä yhteistyöstä ja vuorovaikutuksesta* näiden toimijoiden kanssa. Laadukkaan kumppanin diskurssia voidaankin tulkita siten, että osaamisen myötä syntynyt laatu ja kilpailukyky toteutuvat ja näkyvät verkostoitumisena *parhaiden toimijoiden kanssa*. Yhteistyöprojekteihin hakeutumalla yliopisto etsii synergiaetuja, *kakun kermaa*. Yliopisto on halukas vaikuttamaan sitä ympäröivään yhteisöön. Eristäytymisen ei nähdä olevan vaihtoehto, vaan onnistuneet yhteistyövalinnat voivat olla merkittäviä kilpailuvaltteja tulevaisuudessa.

Laadukkaan kumppanin diskurssiin on sisäänrakennettu lähtöoletus siitä, ettei yksin voi olla laadukas, vaan laatu rakentuu suhteessa muihin ja että laadukkuus on lopulta monen toimijan yhteispelin tulos. Tämä on linjassa yleisen käsityksen mukaan siitä, että yhteistyöllä saavutetaan synergiaetuja ja liittoutuminen parhaiden kanssa on keino päästä eteenpäin. Onhan kolmen korkeakoulun yhdistyminenkin perusteltu tässä diskurssissa samoin argumentein.

Esimerkeissä 27 ja 28 on näkyvä se, kuinka laadukkaalla toimijalla on laatunsa varmistamiseksi pyrkimys valita mahdollisimman laadukkaat kumppanit. Vahvimilla on varaa valita leikkikaverinsa.

27. Yliopisto määrittelee keskeiset kumppaninsa ja toteuttaa niiden kanssa yhteistyössä mittavia tutkimuksen ja koulutuksen hankkeita. (Strategia)

28. Aalto-yliopiston kansainväliset kumppanit tukevat korkealaatuista tutkimusta ja laaja-alaisia yhteistyöhankkeita, edistävät liikkuvuutta sekä toimivat tärkeinä vertaisarviointikohteina. Yliopisto osallistuu eri keinoin kehitysyhteistyöhön. Aalto-yliopisto järjestää akateemisten yhteisöjen, julkisyhteisöjen, yritysten ja päätöksentekijöiden kansainvälisiä kohtaamisia. (Strategia)

Laadukkaan kumppanin diskurssissa Aalto-yliopisto näyttäytyy omasta mielestään haluttuna yhteistyökumppanina. Yliopisto *määrittelee* ja valitsee itse kumppaninsa, joi-

den kanssa se *toteuttaa yhteistyössä mittavia hankkeita*. Sen lisäksi, että yliopisto on muille kumppani, se toimii myös muita tahoja yhdistävänä tekijänä järjestäen kansainvälisiä kohtaamisia. Diskurssi antaa ymmärtää, ettei yliopiston tarvitse miettiä kumppanin halukkuutta yhteistyöhön.

Diskurssissa on hyvin vahvasti läsnä ajatus siitä, että nykypäivän moderni yliopisto on norsunluutornistaan laskeutuneiden tieteilijöiden avoin yhteisö, joka hakee valitsemiltaan kumppaneilta toimintansa *tukemista*, jäsentensä *liikkumisen* mahdollistamista ja *vertaisarviointikohteita*. Aalto-yliopisto avaa hanakasti rajapintojaan oikeille kumppaneille, joskin kumppanin valinnan hankaluus näyttäytyy esimerkeissä 29 ja 30. Laadukas kumppani haluaa lyöttäytyä yhteen parhaiden kansainvälisten yritysten kanssa. Niiden puutteessa käy toisaalta muukin yritys, jos yhteistyöllä saavutetaan hyötyä jollain osa-alueella.

29. Ei mitään rikollista tai muuta lähetä tekemään mut me ei olla viel toistakeks raakattu yrityksi et ne on joko maailmanluokan tai näin että enemmänki jos löytyy opiskelijoille mahdollisuuksi oppii, ku me tiedetään että joku niistä ei ikinä voi päästä Nokiaan tai Koneelle tai näihin maailmanluokan yrityksiin, niin kyl me ollaan hyväksytty että mikä tahansa firma jossa vaan se pystytään skouppaamaan se aihe niin sellaks et siin on oikeesti jotain järkee niin se opiskelija voi jotain oppii niin miksei käy. (Haastattelu)

30. Ja yks, mikä on kehitettävä asia on se, että kyllähän se aina se katse kääntyy suomalaisiin firmoihin, kun ruvetaan puhua yhteistyöstä, niin se lista niinku alkaa heti, että Nokia, Kone, UPM, Kesko, tätä rataa. Ku se vois yhtä hyvin olla, että miksei se oo Mitsubishi, General Electric, BMW, Zara, jotain tämmösiä, että kansainvälistää se kumppanijoukko. Että onhan tää ny niinku käsittämätön pieni populaatio tää Suomi valita niitä yrityskumppaneita, jos vertaa loppuun osaan maailmasta. Et se on vaan jotenki aina tehty näin ja on niin helppo tehdä niin jotenki. Tai ehkä kääntäen, että vaikee tehdä ulkomaisten kumppaneiden kanssa. Tokihan sitäki on, mutta että kovin vähä. (Haastattelu)

Esimerkissä 29 näkyy mielenkiintoisella tavalla se, että yritysyhteistyö koetaan itsessään niin arvokkaaksi asiaksi, ettei yliopisto kieltäydy, vaikkei kumppani maailmanluo-

kan tasoa olisikaan. Niin kauan kuin yritys voi tuottaa jotakin, esimerkiksi oppilaalle uutta tietoa, on yhteistyö kannattavaa. Tietyt reunaehdot, kuten kumppanin laillinen toiminta, ovat kuitenkin voimassa. Strategian korkealentoiset ajatukset mittavista yhteistyöhankkeista, liikkuvuuden edistämisestä ja vertaisarvioinnista realisoituvat haastateltavan todellisuudessa yhteistyöprojekteina, joihin kannattaa ryhtyä niin kauan kun ne ovat järkeviä.

Laadukkaan kumppanin diskurssiin ei kuulu epävarmuus. Aalto-yliopisto vahvalla itsetunnolla varustettuna ei ole mitenkään huolissaan siitä, mitä maailmanluokan kansainväliset yritykset ovat siitä mieltä kumppanina. Suurimpana haasteena nähdään se, että Aallon pitäisi itse kansainvälistää kumppanijoukkonsa. Esimerkissä 30 esitetään yksi peruste sille, miksi Aalto-yliopisto joutuu tyytymään muihinkin kuin maailmanluokan yrityksiin kumppaneina: Suomi koetaan *käsittämättömän pienenä populaationa* valita kumppaneita. Hyväntekijän ja kansainvälisen suomalaisen diskursseissa vahvasti mukana ollut suomalaisuus voidaan tulkita siis myös haitaksi. Laatuylipistona Aalto näkee potentiaalinsa riittävän kansainvälisille markkinoille, mutta kansainvälistyminen on kovan työn takana ja edellyttää määrittelyjä ja onnistuneita strategisia valintoja. Vanhoista toimintamalleista on päästävä eroon, mikä näkyy haastateltavan pohdinnasta siitä, onko suomalaisten kumppanien kanssa toimiminen omalta osaltaan vain tottumiskysymys.

Mikseivät Aalto-yliopiston havittelemat kansainväliset huippuyritykset sitten omaaloitteisesti pyri yliopiston kanssa yhteistyöhön? Tähän diskurssi ehdottaa vahvan itsetunnon tuottamaa vaikeaa lähestyttävyyttä.

31. Kyllä professori kuulostaa niin pelottavan hienolta kyllä yrityksen, keskiverto-yrityksen mielestä. Ei ne uskalla soittaa. Ja kun tiesin, mitenkä ne kaipaavat yhteistyötä nuo yritykset, yliopistojen kanssa, mut kun ne ei rohkene ottaa yhteyttä. Mut yritykset ni, kun vaan joku rohkenee mennä sinne ja sanoo että (--) voitais auttaa teitä. (Haastattelu)
32. Ja nyt voidaan tietysti kysyä et onks, huippuyliopisto on siinä vaiheessa kun siel on semmosii nimiä ja semmosii osaamisia joille on luontanen imu siel

maailmassa eikä tarvi työntää. Että siihenhän meidän pitäis päästä. Se on tää miten mä sen ajattelen. (Haastattelu)

Laadukkaan kumppanin diskurssissa Aalto-yliopiston tavoittelemaa, avoimen asiantuntijaorganisaation roolia ei ole yritysten puolella vielä sisäistetty. Yhteiskunnan suuntaan avautunut yliopisto ei ole yritysten näkökulmasta helposti lähestyttävä. Diskurssi ehdottaa, että professorit kuulostavat yrityksen korvaan pelottavilta, *ei ne uskalla soittaa*. Yhteistyön tarjoamat mahdollisuudet eivät siis ole vielä saaneet yhteistyötä janoavia yrityksiä keräämään rohkeutensa. Aalto-yliopiston pitäisi siis itse jalkautua yritysten pariin ja rohkaista niitä yhteistyöhön. Toisaalta esimerkissä 32 pohditaan sitä, ettei oikean huippuyliopiston tarvitse tuputtaa itseään, vaan *semmosilla nimillä ja semmosella osaamisella* on luontainen imu.

Laadukkaan kumppanin diskurssissa Aalto-yliopistolle rakentuu dilemma: ylivertainen toimija voidaan kokea yritysten silmissä pelottavana ja vaikeasti lähestyttävänä ja toisaalta nähdään, että vain huipputason toimija pystyy houkuttelemaan puoleensa huipputason toimijoita.

Sen lisäksi, että laadukkaan toimijan on pystyttävä houkuttelemaan kumppaneita, sen on mietittävä kustannuksia. Laatu on tehokkuutta, ja tässä diskurssissa erityisesti vielä kustannustehokkuutta. Haastateltavien puheissa yliopistosta rakennetaan taloudelliseen tehokkuuteen pyrkivää toimijaa, joka joutuu tarkkaan miettimään rahan ja ajan käyttöä. Yliopisto miettii, minkälainen yhteistyö on sille taloudellisesti kannattavaa. Kumppanuusdiskurssissa yliopisto toisin sanoen kysyy itseltään, millä hinnalla ja ajalla se ryhtyy yhteistyöhön. Tämän taustalla kuultaa ymmärrys siitä, että yliopistot ovat riippuvaisia yritysten rahoista. Yhteistyön on siis oltava taloudellisesti mahdollisimman tuottavaa.

33. Tää on ollut ehkä vähän liiankin avointa, siis semmoista juuri, että tutkijat niitä tutkimustuloksiaan tavallaan antavat aivan, melkein ilmaiseksi käyttöön. Että miten se sitten muutetaan jatkossa sellaiseks, että okei, nää on nyt, panos on tämä, ja mitä ne sillä saa ja missä vaiheessa menee luukut kiinni. (Haastattelu)

34. Jonku verran sellasta tutkimus-, kehittämis- mittaus- ja eräänlaist selvitys-toimintaa joka on lähinnä yritysten tilaamaa toimintaa mutta, joka ei sinänsä johda esimerkiksi yliopiston osaamispääoman laaja-alaseen kasvamiseen. Elikkä se on, työtä rahan vuoksi. (Haastattelu)

Laadukas kumppani hinnoittelee itsensä, ettei tutkimustuloksia annettaisi *aivan, melkein ilmaiseksi käyttöön*. Avoin asiantuntijaorganisaatio joutuukin miettimään, millä hinnalla se jatkossa kumppaneitaan hyödyttää. Yhteistyö yritysten tilaamana toimintana nähdään hyväksyttävänä silloin, kun yliopisto saa siitä rahallisen korvauksen. Haastatteluissa myös ilmeni, ettei kevättä 2010 koettu parhaana aikana solmia uusia yhteistyösuhteita, sillä yrityksillä oli taloudellisesti tiukkaa taantuman takia. Heikon taloustilanteen nähtiin vaikuttaneen Aalto-yliopiston partneriohjelman käynnistyksen lykkääntymiseen. Sen sijaan, että yhteistyö olisi nähty keinona tukea huonojen tulevaisuuden näkyminen kanssa painivia yrityksiä, yliopisto mietti omaa kannattavuuttaan. Taloudellinen autonomia oli kohonnut varsinaiseksi taikasanaksi.

Diskurssin voidaan nähdä rantautuneen Aalto-yliopistoon markkina- ja kilpailulogiikan vallattua julkishallinnon ja lopulta korkeakoulut. Yliopiston tuottamien palvelujen tuottaminen tehostuu, kun se tehdään markkinaperiaatteella, jossa parhaat menestyvät ja keräävät rahoitusta, kun taas huonot joutuvat markkinoilta ulos. Diskurssin tavoitteiden voidaan nähdä olevan pitkälti peräisin angloamerikkalaisesta yliopistojärjestelmästä, jossa muun muassa yritysten rahoituksesta riippuvaiset yliopistot ovat kuitenkin itsenäisiä, arvostetussa asemassa ja niillä on valtaa päättää tutkimuksen ja koulutuksen organisoinnista ja sisällöistä autonomisesti (Palonen 2009).

Hyväntekijän diskurssissa annettiin tietoa yhteiskunnan hyväksi, kansainvälisen suomalaisen diskurssissa tavoiteltiin omaa menestystä ja laadukkaan toimijan diskurssissa varmistetaan laadukkaan toiminnan kannattavuus. Yhteistyö on siis yliopiston toiminnan rahoittamista. Tämä on ristiriidassa erityisesti hyväntekijän diskurssin kanssa, sillä nyt yliopiston tärkein tehtävä ei ole vastuunotto ympäröivän yhteiskunnan ja sen jäsenten hyvinvoinnista, vaan omasta kannattavuudestaan huolehtiminen. Haastateltava miettii jopa tiedon jakamisen rajoittamista, ettei yliopiston tieto valu yhteiskuntaan lähes ilmaiseksi.

Diskurssissa on mielenkiintoista se, että se toistaa yliopistouudistuksen mantraa kansainvälistymisestä, yliopistojen modernisoinnista sekä opetuksen ja tutkimuksen taloudellisesta tehokkuudesta. Aalto-yliopisto näyttää sisäistäneen käsityksen siitä, että yliopistot ovat vanhakantaisia instituutioita, jotka kaipaavat dynaamisuutta. Se suhtautuu vanhaan itseensä ja toimintatapoihinsa jopa kriittisesti. Laatua haetaan ulkopuolelta, hyödyllisistä ja kannattavista yhteistyösuhteista.

4.4 Näytön paikka

Aineistosta nousi selkeästi esiin kolme Aalto-yliopiston roolia määrittelevää diskurssia, jotka perustelevat uuden yliopiston olemassaoloa. Hyväntekijän, kansainvälisen suomalaisen ja laadukkaan kumppanin lisäksi aineistosta oli kuitenkin löydettävissä neljäs vahva diskurssi, jossa pohditaan näiden kolmen roolin sisältämien tavoitteiden toteutumista. Tämän diskurssin voi nähdä sitovan aiemmat diskurssit yhteen epävarmuuden viitekehyksessä.

Strategiassaan Aalto-yliopisto hamuaa roolia merkittävänä toimijana, mikä on omalta osaltaan vastaus yliopistoilta odotettavaan, entistä suuremman vaikuttavuuden haasteeseen. Epävarmuus aiemmissa diskursseissa määriteltyjen roolien ja tavoitteiden saavuttamisen suhteen puhuu kuitenkin eri kieltä strategian kanssa. Asema yritysten laadukkaana kumppanina ei olekaan haastateltavien puheissa niin varma, vaan edellyttää Aalto-yliopistolta muutosta kohti systemaattisempaa toimintatapaa, koordinoitumpaa yrityssuhteiden hoitoa ja kyvykkäämpiä yritysyhteistyön tekijöitä.

Haastateltavat pohtivat ääneen yritysyhteistyön epäonnistumisen mahdollisuutta ja keinoja onnistua, sillä ”Aalto-yliopistolla ei ole varaa epäonnistua”. Strategiaan ja haastateltavien puheisiin on aiemmissa diskursseissa istutettu kunnianhimoisia tavoitteita, joiden saavuttaminen on Aalto-yliopistolle tässä diskurssissa haaste ja todellinen *näytön paikka*. Tämän mukaan on nimetty tämä viimeisenä käsiteltävä diskurssi.

35. Aalto-yliopisto muuttaa maailmaa kansainvälisesti korkeatasoisen tutkimuksen, edellä käyvän opetuksen, rajojen rohkean ylittämisen ja uusiutumisen keinoin. Aalto-yliopisto kouluttaa vastuullisia, itsenäisiä ja kokonaisuuksia ymmärtäviä asiantuntijoita yhteiskunnan suunnannäyttäjiksi. (Strategia)

36. Ja se mikä tässä on nyt tietysti jännää on että millä tavalla sitten epäonnistumisia jatkossa kyetään käsittelemään, ja juuri että, jos ja kun yritykset panostaa, antaa meille paljon rahaa, entäs jos me ei, miten nopeasti ja miten konkreettisia tuloksia ne meiltä oikeasti sit odottaa, vaikka ne on kirjoittanut alle sen paperin, että me ei välttämättä tarjota niille tutkimustoiminnan kautta ratkaisua heidän ongelmaansa. (Haastattelu)

Näytön paikan diskurssissa korostuu strategiassa rakennetun ihannekuvan ja haastateltavien kokeman todellisuuden välinen kuilu. Strategiassa Aalto-yliopisto *muuttaa maailmaa edelläkävijänä, rajojen rohkeana ylittäjänä ja uusiutujana*. Yhteiskunnalle suuntaa näyttävät yliopiston kouluttamat *vastuulliset, itsenäiset ja kokonaisuuksia ymmärtävät asiantuntijat*. Haastateltavien puheissa on kuitenkin läsnä epävarmuus: he varautuvat jo pahimpaan, *epäonnistumisiin ja niiden käsittelyyn. Jos ja kun yritykset panostavat, antavat paljon rahaa, niin kuinka nopeasti yliopisto pystyy osoittamaan konkreettisia tuloksia*. Odotusten pelätään noudattavan hypetys-pettymys-sykliä, jolloin korkeat odotukset voivat murtua yllättäen.

Haastateltava itse toteaa yritysten tiedostavan, ettei tutkimustoiminta välttämättä tarjoa ratkaisua heidän ongelmiinsa. Epäonnistumisen pelon juuret voidaankin nähdä yritysten odotusten pettämisessä. Vaikkei yliopisto paperilla sitoudukaan ratkaisemaan ongelmia, yritysten panostus kertoo luottamuksesta ja odotuksista, joiden arvoinen yliopisto haluaa olla. Jos yliopisto ei pysty toteuttamaan tavoitteitaan, sen maine kärsii. Aalto-yliopistolla on näytön paikka: lunastaakseen paikkansa sen on täytettävä odotukset ja pidettävä lupaukset.

Yliopiston rahoituksen ollessa yhä riippuvaisempi yrityksistä, on ymmärrettävää, että näytön paikan diskurssissa onnistumispyrkimykset liitetään kaikkein vahvimmin yrityksiin. Haastateltavien puheissa yritysyrityshöön kaivataan koordinaatiota ja suunnitelmallisuutta, jotka nähdään yhtenä onnistumisen edellytyksinä. Esimerkeissä 37, 38 ja 39 kuvastuu huoli siitä, miten yritysyrityshöön lähtee toimimaan kolmen korkeakoulun yhdistäessä yritysyrityshöön.

37. Mutta kyllä se jatkossa pitäisi olla vähän semmoista, että olis vähän koodinoidumpaa siltä, että tiedetään mitä kaikkea on tekeillä. Muuten me ollaan hassussa tilanteessa jos niitä vähäisiä lypsäviä lehmii nyt sitten kaikki käy nykimässä. (Haastattelu)
38. Ja nää kaikki siis pyritään suunnittelemaan nyt kuntoon tän vuoden aikana, ja ehkä tehdään muutama kokeilu jo tai muutama case, että missä tai kokeillaan joittenkin yritysten kanssa, et miten sit saadaan ne käytännöt toimimaan. (Haastattelu)
39. Mut se että yksinkertaisesti siinä meil ei oo varaa olla onnistumatta et meil pitää olla semmonen, prosessi, että me tiedetään täällä yliopiston sisällä mitä me eri yritysten kanssa tehdään. Et se ei oo pelkästään tekninen asiakkuudenhallintajärjestelmä vaan se koko ideologia siitä et meil on yks paikka missä tiedetään mitä tehdään ja sitä me on nyt, alotettu rakentaa viime vuoden puolella, tähän näin, partneriohjelman ympärille. (Haastattelu)

Näytön paikan diskurssissa korostuu suunnitelmallisuuden ja järjestäytymisen tavoitteilu. Haastateltavat kaipaavat ensinnäkin parempaa tietoa siitä, mitä yliopiston puitteissa tehdään, ettei kukin korkeakoulu erillisenä toimijana päädy *nykimään lypsäviä lehmii*. Tämän taustalla voidaan nähdä ajatus siitä, että yritykset voisivat ärsyyntyä toisensa toiminnasta tietämättömien korkeakoulujen pyytäessä rahaa. Aalto-yliopiston on näyttädyttävä asiansa osaavana, hallittavana toimijana. Toisekseen *käytäntöjen toimivuuden* varmistamiseksi haastateltava haaveilee *muutamasta kokeilusta tai casesta*, joissa käytäntöjä päästäisiin *kokeilemaan*. Haastateltava esittää hyvin ehdottomasti sen, että yliopistolla ei *yksinkertaisesti ole varaa olla onnistumatta*, vaan se tarvitsee *prosessin*, jotta yliopiston sisällä tiedetään mitä kenenkin yrityksen kanssa tehdään. *Teknisen asiakkuudenhallintajärjestelmän* sijaan haastateltava peräänkuuluttaa kokonaisvaltaisempaa *ideologiaa*.

Näytön paikan diskurssin lähtökohtana voidaan pitää kolmen yhdistyneen korkeakoulun eritasoisina nähtyjä yrityssuhteita. Haastatteluissa nousi selkeästi esille se, että järjestäytymisen asteella mitattuna korkeakoulujen yrityssuhdetoiminta on riittämätöntä. Erilaiset käytännöt koettiin negatiivisena asiana. Haastateltavien puheissa Kauppakorkeakoulu nähtiin esimerkillisenä systemaattisen partneriyhteistyönsä ansi-

osta. Teknillisen korkeakoulun yrityssuhteiden vahvuutena nähtiin laajamittainen tutkimus- ja tuotekehitysyhteistyö, lisäksi haastateltavien mielestä yritykset osasivat haakeutua yhteistyöhön tuntien mahdollisuudet. Eri tekniikan alojen välillä koettiin kuitenkin suuria eroja yhteistyön koordinaation suhteen, ja suurimpana ongelmana koettiin se, että koko Teknillisen korkeakoulun tasolla ollaan epätietoisia eri osissa tapahtuvasta yhteistyöstä.

Taideteollisessa korkeakoulussa haastateltavat näkivät vähiten yhteistyön järjestelmällisyyttä ja säännönmukaisuutta. Yrityssuhteisiin ladattiin edellisiä enemmän epäilyksiä, joskin puhtaasti negatiivinen suhtautuminen nähtiin vain tiettyjen taiteenalojen piirteinä. Haastateltavat kokivat, että yritys yhteistyö sopii parhaiten tietyille taiteenaloille, ja monella näistä olikin kokemuksia yritys yhteistyösuhteista vuosikymmenten ajoilta. Haastateltavat miettivätkin, onko edes tarpeen luoda yrityssuhteisiin samanlaista systematiikkaa kuin Kauppakorkeakoulussa. Taideteollisen korkeakoulun opiskelijoista työllistyy yrityksiin huomattavasti pienempi osa opiskelijoista kuin kahdessa muussa korkeakoulussa, joten yritys yhteistyön motiivina nähtiin ehkä tämänkin takia vahvimmin tuotekehitys. Yhteenvedona kolmen yhdistyneen korkeakoulun yritys yhteistyökäytänteistä voi sanoa, että haastateltavien perusteella ne vaativat suuria muutoksia ja yhdenmukaistamista.

Diskurssin taustalla voidaan nähdä oletus siitä, että tutkimus- ja lahjoitusrahoitus kytkeytyy entistä enemmän laatuun ja tuloksiin, jotka saavutetaan koordinoitulla ja suunnitelmallisella yritys yhteistyöllä. Rahoituksen varmistamiseksi Aalto-yliopistolla on näytön paikka tavoitteiden saavuttamisessa.

Systematiikan korostamisen voidaan nähdä kertovan siitä, ettei yritys yhteistyö sellaisenaan aina välttämättä ole ongelmatonta. Esimerkin 36 mukaan yritysten suuntaan tavoitteet katsotaan saavutetuiksi, kun yrityksen ongelmaan löydetään ratkaisu. Yritys yhteistyö sisältää tavoitteita kuitenkin myös Aalto-yliopiston sisällä. Näytön paikka on siis myös sen suhteen saavuttaako yliopisto itselleen asettamansa tavoitteet. Systematiikan puuttuminen aiheuttaa sisäisiä ongelmia, jotka koskevat haastateltavien mukaan hanke-esitysten läpimenoa, oikeiden kumppanien valintaa, tietyn laatutason varmistamista ja ennen kaikkea sujuvaa yhteistyötä.

40. Että ehkä liian paljon on semmosta, että tutkimusryhmät tekee hankeesityksiä ja hakee rahaa ja sit on vaikka Tekes siihen liittyy ja sit ne hiffaa niinku kuukautta ennen Tekesin deadlinee, että tähän täytyy saada joku yrityskumppaniki ja sit ruvetaan soittelemaan kauheesti firmoja ympäriinsä, että tulisitteko mukaan ja panisitteko kymppitonni, kakskyttonni tähän. (Haastattelu)
41. Toki me tehdään niinku hyvien yritysten kanssa paljo, mutta varmaan on seassa myös semmosia, et sit vaan ajaudutaan tekeen jonkun kanssa, kun ei oo oikeen sitä semmost suunnitelmallisuutta. (Haastattelu)
42. Rehtori oli päättänyt kesällä että se käynnistyy se Aalto-tasonen partneriohjelma mut hallitus päätti sitte toisin tossa joulukuussa, mikä on nyt ihan hyväks osottautunu asia, koska me tarjotaan niille yrityksille tiettyjä palveluita. Ja nyt meil on aikaa varmistaa et meil on joka koulussa ne palvelut sillä tasolla että, et ne vastaa sitä mitä me myydään ulospäin. (Haastattelu)

Järjestäytymättömän yhteistyön tyypillisimpinä oireina mainitaan *liian paljon semmoisiin* tilanteisiin joutuminen, jossa yhteistyökumppania on etsittävä vauhdilla, yhteistyöhön *ajautuminen* muidenkin kuin hyvien yritysten kanssa ja yrityksille tarjottavien palveluiden riittämätön taso. Suunnitelmallisuus auttaisi varmistamaan rahoituksen, antaisi paremman mahdollisuuden valita oikeat kumppanit ja varmistaisi tietyn laatu-tason, jolloin yliopiston omat tavoitteet katsottaisiin saavutetuiksi. Aalto-tason partneriohjelman lykkääntyminen nähtiin hyvänä asiana sen takia, että nyt yliopistolla on *aikaa varmistaa*, että palvelut saadaan oikealle tasolle.

Diskurssista kuultaa läpi tyytymättömyys vallitsevaan tilanteeseen. Haastateltavat kokevat, etteivät Aalto-yliopiston yritysyhteistyön käytänteet ole tällä hetkellä (haastattelut tehty keväällä 2010) riittävällä tasolla. Ikään kuin yhteisymmärryksessä kaikki haastateltavat näkivät haasteena yritysyhteistyön saattamisen sille tasolle, mitä Aalto-yliopistolta yhteiskunnallisesti merkittävänä toimijana odottaa voi. Kaikki näkivät suunnitelmallisuuden kehittämisen ensimmäisenä askeleena korkeakoulujen yhteisen partneriohjelman käynnistämiseksi.

Diskurssille on tyypillistä se, että onnistuminen yritysyhteistyössä nähdään nimenomaan Aalto-yliopiston omana vastuuna. Yritysten ei nähdä voivan vaikuttaa siihen,

mikä on yhteistyön lopputulos, vaan Aalto-yliopisto onnistuu tai epäonnistuu yksin. Sisäisten tavoitteiden saavuttamisen teeman alla esitettyjen ongelmien taustalla nähdään juhlapuheiden ja todellisten puitteiden kohtaamattomuus, tunnistamattomat mahdollisuudet, sisäisen yhteistyön haasteet ja liiallinen byrokratia.

43. Juhlapuheissa puhutaan yritysyhteistyöstä ja puhutaan opettamisen ja tutkimuksen tasapainosta ja muusta ja sit ku mennään käytäntöön niin ”lue täuus rategia, kato mitä siel sanotaan”. (Haastattelu)
44. Ei oikeestaan, tai siis sellanen et mä toivoisin et se tietoisuus niist mahollisuuksista Aallon sisällä leviäis vieläkin laajemmaksi. Et ku se on niin paljo muutaki ku sitä vaan sitä, yksittäisistä kohtaamisista saatua esimerkiksi rahaa, vaan siin on mahdollisuuksia, on muutenkin. Ja sit se että mä toivon et me täällä Aallon sisällä, eri toimijat pystytään ihan suoraan sanoen paremmin tekemään yhteistyötä että, siinä meil on kuitenkin vielä harjoittelemista. Että eri tekijät eivät niin sanotusti epäile toisiaan. (Haastattelu)
45. Must on ihan hyvä et meil on ajatus siitä et me halutaan tiettyjen firmojen kanssa luoda tällönen partnership, jos se johtaa siihen et se tavallaan se kynnys tehdä yhteistyötä on matalampi kun se muuten olis. Sillon se pelaa, mut jälleen kerran tämmöseltä, kannattas välttää tässäkin tämmöstä ylenpalttista byrokratiaa jossa yritetään tehdä mieletön määrä hallinnollist duunii saadaksemme standardoitu joku sopimus aikaan, joka sit jää tavallaan tyhjäksi kuoreks et se elämä menee sitä rataa ku se on menny ennenki. Nokiahän on tehny esimerkiksi iha älyttömäsi duunii meiän kanssa, niin kysymys kuuluu et okei me sitten kirjataan joku sopimus niin what’s new. (Haastattelu)

Näytön paikan diskurssi vahvistaa ajatusta Aalto-yliopiston keskeneräisyydestä. Yhteistyölle asetettujen tavoitteiden ja koetun todellisuuden välistä kuilua rakentavat monet sisäiset tekijät. Juhlapuheissa puhutaan muuta kuin käytännössä on mahdollista tehdä, yhteistyön mahdollisuudet nähdään liian suppeasti yksittäisinä tilaisuuksina saada rahaa, Aalto-yliopistossa ei osata harjoittaa sisäistä yhteistyötä, eri tekijät epäilevät toisiaan ja standardoitujen partnerisopimusten pelätään lisäävän byrokratiaa. Muutosta siis kaivataan, mutta toisaalta säännellympää yhteistyötä kohtaan asetetaan omat epäilykset.

Mielenkiintoista tässä diskurssissa on se, Aalto-yliopisto laadukkaaksi, kansainvälisen tason kumppaniksi profiloituneena noudattaa kuitenkin perinteistä suomalaista mentaliteettia siinä, että yksin on selviydyttävä. Samalla kunnia mahdollisesta onnistumisesta kuitataan ”sattumaahan tuo vain” -ajatusmallilla toiminnan tukirangan puuttuessa. Tukea ei haeta yrityksistä, eikä haastatteluissa mainita sujuvien yrityssuhteiden vertailukohteina muita yliopistoja. Diskurssi ei myöskään kerro sitä, kuinka onnistunutta tai epäonnistunutta yhteistyö oli koulujen toimiessa vielä omina yksiköinä. Erillisinä korkeakouluina toimiessaan HSE:n, TKK:n ja TaiKin oli luvallista toimia parhaaksi katsomiensa käytänteiden varassa, mutta maailmanluokkaan kurkottavana kokonaisuutena niiden nähdään tarvitsevan kurinalaisuutta ja paremmin toimivaa sisäistä järjestelmää.

Yliopistojen yhteiskunnallisen palvelutehtävän myötä tutkimus- ja opetushenkilöstöön kohdistuu uudenlaisia odotuksia. Yliopiston on varmistettava rahoituksensa, joten henkilökunnan on jaettava aikansa yliopiston ydin- ja palvelutehtävän kesken. Haastattelut nostavat esille sen, että henkilötasolla on erilaisia valmiuksia tehdä yritysyhteistyötä. Yliopiston yritysyhteistyön onnistumisen taustalla ei olekaan koneisto, systemaattinen järjestelmä tai tarkasti määritelty prosessi, vaan yksilöiden kyvyt toimia yhteistyössä yritysten kanssa. Haastatellut epäilevät ovatko kaikki tieteilijät vielä laskeutuneet norsunluutornistaan. Yksilöiden näytön paikkaa kuvaavat esimerkit 46, 47, 48 ja 49.

46. Et kyl mä nään että meiän pitäs saada isompi osa sanotaan et täst jengistä kykeneväks kommunikoimaan ja keskustelemaan sen liike-elämän kanssa. (Haastattelu)
47. Täs on vaan taivas rajana tässä yritysyhteistyössä. Tää meiän uus partneriohjelma nousee tai kaatuu professorien kautta. Kaikista ei oo huippututkijoiks ja kaikista ei oo taas yritysyhteistyön tekijöiks. (Haastattelu)
48. Ei varmasti kaikki [tee töitä yritysyhteistyön eteen], mutta toivottavasti mahdollisimman moni, että ainaki nyt edes jotkut, että viitsii tai on niinku. (Haastattelu)

49. No ei siis siinä se ongelma tavallaan onki, että meillä on jokaisella 24 tuntii vuorokaudessa että on hyvin harvassa jotka siihen [korkean tieteellisen tason ja yritys yhteistyön yhdistämiseen] kykenee. (Haastattelu)

Näytön paikan diskurssi vahvistaa käsitystä siitä, että käytännön yhteistyön voi vielä tänäkin päivänä katsoa perustuvan henkilökohtaisiin suhteisiin. Strategisista, pitkäjänteisistä yhteistyösuhteista puhuttaessa perustaksi tavoitellaan formaalia sopimusta, mutta yksinkertaisimmillaan yhteistyö perustuu epävirallisiin henkilökontakteihin (Kuttilahti yms. 2004, 66). Oli yhteistyön muoto sitten strateginen kumppanuus tai epävirallinen henkilökohtainen kontakti, yhteistyön perusedellytys on henkilöiden kyky toimia toistensa kanssa. Yksilötason haasteina diskurssi korostaakin *kommunikointi- ja keskustelukykyä liike-elämän kanssa, yritys yhteistyökykyisiä professoreita sekä viitsimistä ja ajan riittämistä* niin tieteen kuin yhteistyön harjoittamiseen.

Näytön paikan diskurssi tunnustaa avoimesti sisäiset heikkoudet: haastateltavat myöntävät, että liian pieni osa *jengistä* pystyy toimimaan liike-elämän kanssa. Yritys yhteistyö nähdään siis henkilökohtaisena kykynä, jota voi kehittää. Diskurssi korostaa yliopisto- ja yritysmaailman välistä kuilua: hyvä tieteilijä ei automaattisesti ole hyvä yhteistyön tekijä. Osapuolet puhuvat eri kieltä. Aalto-yliopistolla on näytön paikka, sillä suljetusta tieteilijöiden yhteisöstä avoimeksi asiantuntijaorganisaatioksi on vielä matkaa.

Diskurssin tavoitteena voidaan nähdä huolen ilmaiseminen siitä, että Aalto-yliopistossa tarvitaan toimenpiteitä yksilöiden ja käytäntöjen saattamiseksi strategiassa asetetulle tasolle. Haastatellut ovat ottaneet tavoitteet tosissaan ja he pystyvät tunnistamaan yliopiston heikkoudet. Epävarmuus onnistumisesta kertoo inhimillisyydestä ja kyvystä olla rehellinen itselleen. Aalto-yliopisto ei luota sokeasti osaamiseensa, vaan maailmanluokkaan nouseminen koetaan näytön paikkana.

5 LOPUKSI

Tutkimustuloksissani korostuu pragmaattinen käsitys yliopistojen tehtävästä, joka haastaa yliopistojen sivistystehtävää ja autonomista asemaa korostavan humboldtilaisen yliopistoihanteen. Tulosten perusteella Aalto-yliopisto pyrkii ulos perinteisenä pidetystä ajatusmallista, jonka mukaan yliopisto ei ole alistainen millekään ulkopuoliselle taholle, vaan sen arvot ja tavoitteet määräytyvät sen omista lähtökohdista. Talouden tieto- ja osaamisintensiivisyyden kasvu korostuu tutkimuksessani yliopistojen roolia muuttaneena tekijänä. Tutkimuksessani korostunut yliopistoihanne nojaa yhä vahvemmin vuorovaikutukseen elinkeinoelämän kanssa.

Aalto-yliopisto hakee paikkaansa yhteiskunnassa ja tulevaisuus rakentuu odotuksista, joita luodaan ja jaetaan ja joiden pohjalta toiminta suunnitellaan ja toteutetaan. Yliopistojen ja yhteiskunnan välisen yhteistyön korostuttua erityisesti yritysyhteistyötä kohtaan kohdistetaan paljon käsityksiä ja odotuksia, jotka ohjaavat yliopiston toimintaa ja vaikuttavat siihen, miten yhteistyötä merkityksellistetään.

Tutkielman tavoitteena on ollut jäsentää Aalto-yliopistossa korkeakoulujen yhdistymisen jälkeen käytyä keskustelua yritysyhteistyöstä ja lisätä ymmärrystä siitä, minkälaista ihannekuvaa siitä strategiassa luodaan ja miten todellisuus representoituu haastatte- luissa. Tutkimuksen merkittävyyttä lisää diskurssianalyttisen lähestymistavan tuominen yliopistojen ja yritysten välisen yhteistyön tarkasteluun. Lisäksi tutkimuksessa huomio kohdistetaan suomalaisen yliopistomaailman kehityskaareen, joka on johtanut tiivistyvään yhteistyöhön elinkeinoelämän kanssa. Tutkimuksen ajankohta on otollinen, sillä yliopistojen roolin uudelleenarviointi käy parhaillaan kiivaana.

Tässä tutkimuksessa vahvimmin esiinnousseet diskurssit Aalto-yliopiston ja yritysten välisen suhteen representoijina olivat yhteistyön näkeminen 1) yhteiskunnallisena huolenpitona, 2) yliopiston kilpailukyvyyn ja kansainvälisen menestyksen mahdollistaja, 3) strategisena toimintana ja 4) Aalto-yliopiston yhteiskunnallisen merkittävyyden mittarina. Yritysyhteistyön roolia, tavoitteita ja odotuksia merkityksellistetään laaja-alaisesti näissä diskursseissa, joita tutkimuksessa on pyritty yksityiskohtaisesti analysoimaan.

Tässä luvussa kootaan tutkimuksen keskeiset tulokset ja johtopäätökset sekä nostetaan esiin tutkimuksen rajoitteita ja ehdotuksia jatkotutkimukselle.

5.1 Tutkimuksen keskeiset tulokset ja johtopäätökset

5.1.1 Havaitut diskurssit ja yritys yhteistyön rooli

Yritysyhteistyötä käsitellään Aalto-yliopiston strategiassa ja haastateltavien puheissa monesta eri näkökulmasta. Tämä kertoo yhtäältä yhteistyön jäsentymättömyydestä ja toisaalta monitahoisista tavoitteista ja odotuksista. Taustalla on niin uusi, muotoaan hakeva Aalto-yliopisto kuin yhteistyön merkitystä kasvattanut yhteiskunnallinen kehityskaari. Aineiston analyysin kautta erotin neljä päädiskurssia, joissa käsiteltiin yritysyhteistyön roolia, merkitystä ja joissa lausuttiin ääneen yritysyhteistyötä kohtaan asetetut odotukset ja tavoitteet.

Aineistosta on havaittavissa ensinnäkin *hyväntekijän diskurssi*, jonka mukaan yhteistyö on yliopiston huolenpitoa yhteiskunnasta. Näkökulma korostaa yliopiston vastuunottoa ympäröivän yhteiskunnan ja sen jäsenten hyvinvoinnista. Siinä yliopisto näyttäytyy inhimillisenä toimijana, joka kokee olevansa vastuussa yhteiskunnan hyvinvoinnista. Näkökulman mukaan yhteiskunta tarvitsee yliopistoa kehittyäkseen. Merkittävin huolenpidon kohde on yhteiskunnan kilpailukyky.

Toisessa päädiskurssissa korostuu yritysyhteistyön näyttäytyminen Aalto-yliopiston omien tavoitteiden saavuttamisen mahdollistavana toimintana. *Kansainvälisen suomalaisen diskurssissa* Aalto-yliopisto ei ole enää vain suomalaisesta yhteiskunnasta huolehtija, vaan itsekin maailman maineeseen pyrkivä toimija. Näkökulma korostaa suomalaista osaamista ja vahvuutta, joka syntyy yliopistojen ja yritysten välisen yhteispelin tuloksena. Diskurssi korostaa yritysten läsnäolon välttämättömyyttä Aalto-yliopiston toiminnassa.

Kolmas diskurssi tarkastelee yhteistyötä strategisena toimintana. *Laadukkaan kumppanin diskurssissa* Aalto-yliopisto määrittelee olemustaan kumppanina ja rakentaa laadukkuuden mielikuvaa yrityskumppanien silmissä. Näkökulma korostaa erityisesti sitä, mikä on Aalto-yliopiston kannalta hyödyllistä ja kannattavaa yhteistyötä. Diskurssissa on vahvasti läsnä Aalto-yliopiston vahva itsetunto, minkä turvin se valitsee omat yh-

teistyökumppaninsa. Vahva toimija houkuttaa ja toisaalta pelottaa yrityksiä. Yhteistyötä tarkastellaan diskurssissa myös kannattavuuden näkökulmasta.

Neljäs diskurssi on siinä mielessä poikkeuksellinen, että siinä strategia ja haastateltavat puhuvat eri kieltä tavoitteiden ja odotusten täyttämistä. *Näytön paikan diskurssissa* strategiaan istutetut kunnianhimoiset tavoitteet nähdään haastatteluissa haasteina, joiden ylittämiseen liittyy epävarmuutta. Diskurssissa on läsnä yhteistyön epäonnistumisen mahdollisuus ja siinä korostuu yhteistyön onnistumisen mahdollistavat toimenpiteet. Onnistuminen nähdään yksinomaan Aalto-yliopiston vastuuna, ja merkittävässä roolissa ovat suunnitelmallisuus ja yksilöiden taidot.

Näitä yhteistyötä merkityksellistäviä diskursseja yhdistää se, että niistä jokainen omalla tavallaan perustelee uuden yliopiston olemassaoloa. Taustalla on Euroopassa ja koko maailmassa käynnissä oleva keskustelu yliopistojen roolin uudelleenarvioinnista. Ympäriä yhteiskunnan kehityksen tukeminen on esillä kaikissa neljässä diskurssissa, mutta samalla yliopistojen autonomian lisääntyminen näkyy Aalto-yliopiston omalle menestykselleen ja yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelleen asettamina tavoitteina. Diskurssit heijastelevat vahvaa muutospainetta, joka yliopistojen ja yhteiskunnan väliseen toimintaan kohdistuu.

Yritysyhteistyö näyttäytyy diskursseissa Aalto-yliopiston toiminnan suuntaviivana, joka avaa yliopistoa yhteiskunnan suuntaan ja määrittelee yliopiston olemassaoloa. Toisaalta diskurssit vastaavat siihen, mitä yhteistyö on ja mitä sillä voidaan saavuttaa. Diskurssit kuvaavat, miksi yhteistyö koetaan välttämättömänä, mitä ”oikea” yhteistyö on ja mihin yliopiston panos yhteistyöhön perustuu. Diskurssit eivät näytä kilpailevan keskenään vaan pikemminkin täydentävät toisiaan. Yritysyhteistyön rooli Aalto-yliopistolle määrittyy useiden roolien ja tehtävien kautta ja yhteistyöltä odotetaan niin vuorovaihteisuutta kuin kummankin toimijan tavoitteiden täyttämistä.

Yritysyhteistyön ihanteeksi muodostui tutkimukseni perusteella uutta luova, laajamittainen ja toimintatavoiltaan järjestelmällinen yhteispeli yritysten kanssa. Yhteistyö on yhteiskunnallisen palvelutehtävän toteuttamista, jonka juuret ovat yliopistolaissa. Yhteiskunnallinen suuntaus on vienyt kohti ajatusta, että yhteistyö yritysten kanssa kuu-

luu Aalto-yliopiston toiminnan filosofiaan. Onnistunut yhteistyö edellyttää tekijältään taitoja, rohkeutta ja sitoutumista. Haastateltavat representoivat yhteistyön todellisuutta pitkälti strategiassa ilmaistujen tavoitteiden kautta. Tämä tulos antaa aihetta myös suuntaiseen arvioon, että yritys yhteistyön osalta Aalto-yliopiston strategia näyttäsikin olevan varsin selvästi linjassa yritys yhteistyötä tekevien toimijoiden kanssa.

Mielenkiintoisena tuloksena koin sen, että diskursseja värittää varsin positiivinen suhtautuminen yhteistyöhön. Strategian lisäksi löytämäni diskurssit olivat tasavahvasti läsnä niin Kauppakorkeakoulun, Taideteollisen korkeakoulun kuin Teknillisen korkeakoulun edustajien haastatteluissa. Tulokseen saattaa vaikuttaa se, että haastattelemani henkilöt ovat työssään säännöllisesti yhteydessä yrityksiin. Yhdistymisen kynnyksellä tehdyissä tutkimuksissa kielteisesti yhteistyöhön suhtautuvia oli niin henkilöstön kuin opiskelijoiden ja alumnienkin keskuudessa, mutta omassa aineistossani yliopiston ja yritysten väliseen yhteistyöhön suhtauduttiin myönteisesti. Lisäksi yhteistyön nähtiin olevan lisääntymään päin. Jos olisin haastatellut henkilöstöä laajemmin, olisin mahdollisesti löytänyt Aalto-yliopiston sisältä keskenään ristiriitaisia tai vastakkaisia yhteistyötä määritteleviä diskursseja.

Taulukkoon 1 on koottu strategiassa ja haastatteluissa korostuneet yhteistyötä representoivat diskurssit.

Diskurssi	Keskeiset teemat	Yhteistyön rooli	Aineisto, jossa diskurssi korostuu
Hyväntekijä	<p><i>Yliopisto on inhimillinen toimija</i></p> <p><i>Yliopisto vastuussa yhteiskunnan hyvinvoinnista</i></p> <p><i>Yhteiskunta tarvitsee yliopistoa kehittyäkseen</i></p> <p><i>Kilpailukyky on hyvinvointia</i></p>	<p><i>Yritysyhteistyö on yhteiskunnallista huolenpitoa</i></p>	<p><i>Strategia, haastattelut</i></p>
Kansainvälinen suomalainen	<p><i>Luotto itseensä ja suomalaiseen osaamiseen</i></p> <p><i>Ajatus yliopistojen ja yritysten yhteispelistä</i></p> <p><i>Yritysten läsnäolo välttämätöntä eteenpäin menemiseksi</i></p>	<p><i>Yritysyhteistyö on yliopiston kilpailukyvyn ja kansainvälisen menestyksen mahdollistaja</i></p>	<p><i>Strategia, haastattelut</i></p>
Laadukas kumppani	<p><i>Vahva itsetunto</i></p> <p><i>Vahvin valitsee leikkikaverinsa</i></p> <p><i>Vahva toimija houkuttaa ja toisaalta pelottaa</i></p> <p><i>Yhteistyön kannattavuuden varmistaminen</i></p>	<p><i>Yritysyhteistyö on strategista toimintaa</i></p>	<p><i>Strategia, haastattelut</i></p>
Näytön paikka	<p><i>Epäonnistumisen mahdollisuus</i></p> <p><i>Suunnitelmallisuuden tavoite</i></p> <p><i>Sisäisten tavoitteiden saavuttaminen</i></p> <p><i>Vastuu onnistumisesta Aalto-yliopistolla</i></p> <p><i>Yksilöiden taidot ratkaisevat</i></p>	<p><i>Yritysyhteistyön onnistuminen on yksi Aalto-yliopiston menestyksen mittareista</i></p>	<p><i>Haastattelut</i></p>

Taulukko 2 Yritysyhteistyön diskurssit ja niiden piirteet

5.1.2 Yhteistyön muutos

Tarkastelemalla vallitsevia ja hallitsevia diskursseja on mahdollista hahmottaa muutoksia yritysten ja Aalto-yliopiston välisessä yhteistyössä. Aalto-yliopiston tulevaisuus yhteiskunnallisena toimijana hahmotetaan diskursseissa usein juuri yhteistyön kehitykseen peilaten. Analyysin perusteella voidaan ennakoida, että yhteistyö tulee pääosin lisääntymään ja tiivistymään Aalto-yliopiston tavoitellessa suomalaisen edelläkävijän ja maailmanluokan toimijan asemaa. Yliopiston talous nojaa yhä vahvemmin yrityksiin, ja rahoituspohjan turvaaminen näkyikin erityisesti laadukkaan kumppanin diskursseissa motiivina lisääntyvälle ja tiivistyvälle yhteistyölle. Yhteistyölle voidaan erottaa kaksi kehityssuuntaa: laajoja hankkeita painottava suunta ja toinen, henkilötasolla tapahtuvaa pienimuotoisempaa toimintaa painottava suuntaus.

Yksi tutkimuksen keskeisimmistä tuloksista on, että yhteistyön todellisuus on vielä melko epäselvä, mistä kertoo strategiassa ilmaistujen tavoitteiden ja odotusten toistaminen haastatteluissa lähes sellaisenaan. Haastateltavien representoimassa todellisuudessa korostuu epävarmuus yhteistyön tavoitteiden saavuttamisesta ja tarve muokata yhteistyön käytänteitä. Epävarmuuden ja epäilysten taustalla voidaan nähdä kolmen korkeakoulun erilaisten yritysyhteistyökäytänteiden yhdistäminen. Haastateltavat ottavat varovaisesti kantaa tekijöihin, joiden nähdään voivan vaarantaa yhteistyön onnistumisen.

Tarkastelemalla diskursseissa ilmaistuja tavoitteita ja odotuksia voidaan havaita niiden rakentavan Aalto-yliopiston dominoimaa yhteistyösuhdetta. Yliopisto tavoittelee asemaa, jossa se voi valita omat kumppaninsa päämääriensä saavuttamiseksi, eikä enää ajautuisi yhteistyöhön, josta ei ole merkittävää hyötyä. Yhteistyön tietynlainen epätäydellisyys koetaan väliaikaisena tilana, joka korjaantuu yhteistyön käytänteiden kehityksen myötä. Vahvin tulevaisuuskuva rakentuu suunnitelmallisen vuorovaikutteisuuden ympärille. Yhteistyön taloudellinen kannattavuus nostetaan tieteellisten ansioiden rinnalle hyödyistä puhuttaessa.

Lähtökohtana tutkimukselleni oli yhteiskunnan muutoksen myötä herännyt uusi yliopistoihanne, jonka tavoitetta tiivistä yhteistyötä elinkeinoelämän kanssa tutkimustulokseni korostavat. Yhteistyön tulevaisuus rakentuu aineistossa vahvasti tiettyjen ta-

voitteiden ohjaamana. Se, että tutkimukseni on tehty juuri korkeakoulujen yhdistymisen aikaan saattaa osaltaan korostaa sitä, että aineistossa korostuvat tietyt vahvat näkökulmat. Aalto-tason partneriohjelma oli vuodeksi 2010 laitettu jäihin ja aineistossa korostuukin tarve kolmen korkeakoulun yhteisten suuntaviivojen löytämiseksi.

5.2 Rajoitteet ja ehdotuksia jatkotutkimukselle

Diskurssianalyttisessä tutkimuksessa aineiston valinnalla on suuri merkitys. Tätä tutkimusta luonnehtii ajallisesti suhteellisen suppea tarkastelu-aika (haastattelut tehty kahden kuukauden sisällä) ja suhteellisen pieni kirjallinen aineisto (Aalto-yliopiston strategia). Valittu rajaus oli toisaalta perusteltu, sillä tarkoitus oli tarkastella yhteistyötä korkeakoulujen yhdistymisen ajankohdan välittömässä läheisyydessä. Rajaus johti hallittavissa olevaan ja tutkimuksen tuloksellisuuden kannalta riittävään aineistomäärään. Tarkastelu-aikaa ja -aineistoa laajentamalla voisi odottaa muutoksia diskurssien yhdenmukaisuudessa.

Yhtenä tämän tutkimuksen rajoitteista voidaan pitää yhteen yliopistoon keskittyneitä lähestymistapaa ja toisaalta sitä, että haastateltavat oli tarkoituksella valittu henkilöitä, joiden tiedettiin tekevän säännöllistä yhteistyötä yritysten kanssa. Tutkimuksen laajentaminen muihin suomalaisiin yliopistoihin toisi tuloksiin mahdollisesti alueellista väriä ja kuvastaisi paremmin suomalaisessa yliopistokentässä tapahtuneita muutoksia. Heterogeenisempi haastateltavien joukko laajentaisi tutkimuksellista näkökulmaa sekä auttaisi mahdollisesti paikantamaan vaihtoehtoisia, yhteistyötä kuvaavia diskursseja.

Tulevaisuuden odotusten ja tavoitteiden analysoiminen haastatteluiden perusteella on osittain ongelmallista, sillä haastateltavien puheissa voidaan odottaa sekoittuvan niin henkilökohtaisten kuin Aalto-yliopiston tasoisten odotusten ja tavoitteiden. Haastateltavien valitseminen työnkuvansa perusteella saattoi yhdenmukaistaa mielipiteitä, piilottaa mahdollisia kamppailuasemia ja etsiä pikemminkin yhtäläisyyksiä kuin eroja.

Suomalaisten yliopistojen muutoksen kourissa olevien yritys-yhteistyösuhteiden tarkastelun lisäksi olisi mielenkiintoista ulottaa tutkimus ulkomaisiin, erityisesti Pohjoisamerikkalaisiin yliopistoihin, joiden yritys-yhteistyösuhteet ovat suhteellisen vakiintuneita.

LÄHTEET

Aalto-korkeakoulusäätiö, 2008. Toimintakertomus. http://www.aalto.fi/fi/midcom-serveattachmentguid-1deeeea2c99c6a0eaea11deacdac9a5ed2cfc86fc86/toimintakertomus_240209.pdf

Alasuutari, Pertti 1994. *Laadullinen tutkimus*. 2. uudistettu painos. Vastapaino, Tampere.

Barry, J., Chandler, J. & Clark, H. 2001. Between the Ivory Tower and the Academic Assembly Line. *Journal of Management Studies*, 38:1. 87–99.

Becher, T 1989. *Academic tribes and territories*. Milton Keynes: The Society for Research into Higher Education & Open University Press.

Boeck, Riitta & Ginman, Mariam & Kaila, Kai & Karvinen, Jussi & Laine, Janne & Mustajoki, Arto & Viitanen, Sinikka 1994. *Universitas renovata continuata*. Helsingin yliopiston arviointiryhmän raportti. Yliopistopaino, Helsinki.

Buys, Nicholas & Bursnall, Samantha 2007. Establishing university-community partnerships: Processes and benefits. *Journal of Higher Education Policy and Management* 29(1), 73–86.

Chouliaraki Lilie & Fairclough Norman 2010. Critical Discourse Analysis in Organizational Studies: Towards an Integrationist Methodology. *Journal of Management Studies* 47:6, 1213–1218.

Clark, B.R. 1983. *The Higher Education System. Academic Organization in Cross-National Perspective*. University of California Press, Berkeley.

Davies, John & Weko, Thomas & Kim, Lillemor & Thulstrup, Erik 2006. *Thematic Review of Tertiary Education. Finland Country Note*. Organisation for Economic Co-operation and Development. Directorate for Education. Education and Training Policy Division.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. 7. painos. Vastapaino, Jyväskylä.

Etzkowitz, Henry & Webster, Andrew & Gebhardt, Christiane & Cantisano Terra, Branca Regina 2000. The future of the university and the university of the future: evolution of ivory tower to entrepreneurial paradigm. *Research Policy* 29 (2), 313–330

Euroopan komissio, 2009. A new partnership for the modernisation of universities: the EU Forum for University Business Dialogue, http://ec.europa.eu/education/higher-education/doc/business/com158_en.pdf, luettu 20.4.2010.

Fairclough, Norman 1995. *Critical Discourse Analysis. The Critical Study of Language*. Longman, London.

Fairclough, Norman 2002. *Miten media puhuu*. 2. painos. Vastapaino, Tampere.

Fairclough, Norman 2003. *Analysing Discourse. Textual Analysis For Social Research*. Routledge, London.

Fritsch, Michael & Schwirten, Christian 1999. Enterprise-University Co-operation and the Role of Public Research Institutions in Regional Innovation Systems. *Industry and Innovation* Volume 6, number 1

Giroux, Henry 2003. Selling out higher education. *Policy futures in Education* 1 (1), 179-200.

Hakala, J & Kaukonen, E & Nieminen, M & Ylijoki, O-H 2003. *Yliopisto – tieteen kehdestä projektimyllyksi*. Gaudeamus, Helsinki.

Hall, Stuart 1999. *Identiteetti*. Vastapaino, Tampere.

Halinen, Arto & Rätty, Teuvo 1995. *Ulkopuolisen rahoituksen yliopistotiedettä suuntaava vaikutus*. Painatuskeskus, Helsinki.

Hamel, Gary & Prahalad, C.K. 1994. *Competing for the Future*. Boston, MA: Harvard Business School Press.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme Helena 1995. *Teemahaastattelu*. Helsinki: Gaudeamus

Holmström, Bengt & Honkapohja, Seppo & Kallioniemi, Olli & Mäenpää, Martti & Palotie, Leena & Raivio, Kari 2007. Mitä tehdä yliopistoillemme? Kannanotto Suomen yliopistolaitoksen uudistamiseen 8.3.2007. Saatavilla [www-muodossa](http://www.helsinki.fi/lehdisto/raivio.shtml) <http://www.helsinki.fi/lehdisto/raivio.shtml>, luettu 4.3.2010

Huovio, Ilkka 1999. *Veistokoulusta korkeakouluksi*. Teoksessa *Taideteollisuuden muotoja ja murroksia – Taideteollinn korkeakoulu 130 vuotta*, toim. Sotamaa Yrjö. Erweko Painotuote Oy, Helsinki

- Hämäläinen, Timo 2004. Esipuhe teoksessa *Yliopistojen kolmas tehtävä*, kts. Kankaala ym. 2004.
- Hölttä, Seppo 1995. *Towards the self-regulative university*. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja n:o 23.
- Ihamuotila, Risto 1994. *Uuteen yliopistoon*. Yliopistopaino, Helsinki.
- Jassawalla, A. R., & Sashittal, H. C. 1998. An examination of collaboration in high-technology new product development processes. *Journal of Product Innovation Management*, 15, 237–254.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero 1993. *Diskurssianalyysin aakkoset*. 3. painos. Vastapaino, Tampere
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero 1999. *Diskurssianalyysi liikkeessä*. 3. painos. Vastapaino, Tampere
- Jokinen, Arto 2004. Diskurssianalyysin kourissa. Sotilasteksteissä muotoutuva miehisuus. Teoksessa Liljeström, Marianne (toim.) *Feministinen tietäminen: keskustelua metodologiasta*. Vastapaino, Tampere
- Joutsenvirta, Maria 2004. *Ympäristökeskustelun yhteiset arvot – Diskurssianalyysi Enson ja Greenpeacen ympäristökirjoituksista*. Helsingin kauppakorkeakoulun julkaisuja, A-273, Helsinki.
- Kairamo, Kari 1981. Korkeakoulujen ja yritysmaailman suhteet. Teoksessa *Korkeakoulut ja yritysmaailma*, toim. Tuotantotalouden kerho PRODEKO, Helsinki.
- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa 1996. Mitä tieteenfilosofit sanovat argumentaatiosta? Teoksessa Marja-Liisa Kakkuri-Knuuttila (toim.): *Kuusi tieteenfilosofista artikkelia jatko-opiskelijoille*. Helsingin kauppakorkeakoulun julkaisuja, O-116, Helsinki.
- Kankaala, Kari & Kaukonen, Erkki & Kutinlahti, Pirjo & Lemola, Tarmo & Nieminen, Mika & Välimaa, Jussi 2004. *Yliopistojen kolmas tehtävä?* Sitra 264. Edita, Helsinki
- Kankaala, Kari & Kutinlahti, Pirjo & Törmänen, Timo 2007. *Tutkimustulosten kaupallinen hyödyntäminen – kvantitatiivisia tuloksia*. Sitran raportti 72. Edita, Helsinki.
- Kaukonen, Erkki & Nieminen, Mika 1999. Modeling the triple helix from a small country perspective. *Journal of Technology Transfer* 24, 2: 173–183.

- Kline, Stephen J. 1985. Innovation is not a linear process, *Research Management*, 28: 36-45.
- Klinge, Matti 1983. *University of Helsinki: A Short History*. Helsingin yliopisto.
- Koivula, Jenni & Rinne, Risto & Niukko, Sanna & Rantala, Jukka 2009. Yliopistot yrityksinä? Merkkejä ja merkityksiä Suomessa ja Euroopassa. *Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja* 40 (1), 7–27
- Kolehmainen, J & Kautonen, M & Koski, P 2003. Korkeakoulut ja alueellisen innovaatiopolitiikan visiot. Teoksessa Helena Aittola (toim.) €KG? Eurooppa, korkeakoulutus, globalisaatio? Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos, 103-125.
- Koskinen Ilpo & Alasuutari Pertti & Peltonen Tuomo 2005. *Laadulliset menetelmät kauppatieteissä*. Vastapaino: Tampere.
- Krause, Outi & Saaristo, Antti & Lehtovaara, Katri & Sivenius, Pia & Pasanen, Irma 2009. Striving for Excellence - Aalto RAE 2009 and Bibliometric Analysis 2003-2007
http://www.aalto.fi/fi/research/rae/striving_for_excellence-aalto_university_research_assessment_exercise_2009_and_bibliometric_analysis_2003-2007.pdf, luettu 9.4.2010.
- Kutinlahti, Pirjo 2005. Universities approaching market. Intertwining scientific and entrepreneurial goals. Academic dissertation. VTT Publications 589. Helsinki: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus.
- Lehti, Matti 2008. Innovaatioyliopisto testaa yhteiskunnan uudistumiskykyä. *Helsingin Sanomat* 1.2.2008.
- Lester, Richard & Sotarauta, Markku 2007. *Innovation, Universities, and the Competitiveness of Regions*. Tekes' Technology Review.
- Malkki, P. 1999. *Strategia-ajattelu yliopiston johtamisessa: Neljän yliopiston hallituksen jäsenten käsitykset strategia-ajattelun keskeisistä alueista*. Kuopion yliopiston painatuskeskus, Kuopio.
- Mankiw, Gregory & Romer, David & Weil, David 1992. A Contribution to the Empirics of Economic Growth, *The Quarterly Journal of Economics*, MIT Press, 107(2).

Meklin, Pentti 1995. Korkeakoulujen laskentatoimen systematiikan perustelua. Teoksessa *Korkeakoulut murroksessa*, toim. Pentti Meklin. Tampereen yliopisto, Hallintotieteen laitos, Tampere.

Michelsen, Karl-Erik. 2004. *Kansainvälistyvä yliopisto – Suomalaisen yliopistojärjestelmän haasteet*, Sitra 270, Edita, Helsinki

Nieminen, Mika & Kaukonen, Erkki 2001. *Universities and R&D Networking in a Knowledge-Based Economy*. Sitra Reports Series 11. Sitra, Helsinki

Nummikoski, Jukka 1995. Korkeakoulut supistuvan budjettirahoituksen tilanteessa. Teoksessa *Korkeakoulut murroksessa*, toim. Pentti Meklin. Tampereen yliopisto, Hallintotieteen laitos, Tampere.

OPM 2007a. Yliopistojen taloudellisen ja hallinnollisen aseman uudistaminen. Tekijät Jääskinen, N. & Rantanen, J. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007: 2.

OPM 2007b. Itä-Suomen yliopisto – tulevaisuuden yliopisto ajassa. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007: 15.

OPM 2007c. Teknillisen korkeakoulun, Helsingin kauppakorkeakoulun ja Taideteollisen korkeakoulun yhdistyminen uudeksi yliopistoksi. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007: 16.

OPM 2007d. Turusta tieteen huippukeskittymä. Suunnitteluryhmän loppuraportti. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007: 14.

OPM 2007e. Yliopistolaitoksen uudistamisen suuntaviivat. Yliopistolakityöryhmän muistio 20.8.2007. Opetusministeriö.

OPM 2010a Verkkosivut: Yliopistokoulutus ja sen kehittäminen
<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/yliopistokoulutus/>, luettu 4.8.2010

OPM 2010b. Verkkosivut: Yliopistolaitoksen ja yliopistolain uudistaminen
http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/Hankkeet/Yliopistolaitoksen_uudistaminen/index.html, luettu 22.3.2010.

Palonen, E. 2009. Yliopistouudistus periferiassa, ks. Tomperi 2009.

Phillips, Louise & Jørgensen, Marianne. 2004. Discourse analysis as Theory and Method.

http://www.google.com/books?hl=fi&lr=&id=-fozwK1O8KwC&oi=fnd&pg=PP9&dq=Discourse+analysis+as+Theory+and+Method&ots=lqXoVStvWh&sig=cZ5rdsNWzDgp_N-rQIJQGhxAql#v=onepage&q=&f=true

Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne 2009. *Kurssi kohti diskurssia*. Vastapaino, Tampere.

Potter, Jonathan 1996. *Representing Reality. Discourse, Rhetoric and Social Construction*. Sage Publications, London.

Potter, Jonathan & Wetherell, Margaret 1987. *Discourse and social psychology*. Sage, Lontoo

Prichard, C. & Willmott, H. 1997. Just How Managed is the McUniversity? *Organization Studies*, 18:2, 287-316.

Psacharopoulos, George 1988. Education and Development: A Review. *Research Observer*, 3.

Purokuru, Vesa 2006. Aluekeskusohjelma & Ohjelmajohtajan haasteet. Humap Oy:n konsultointimateriaaleja.

[http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/aky/home.nsf/files/Vesa_Purokuru_08032006/\\$file/Vesa_Purokuru_08032006.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/aky/home.nsf/files/Vesa_Purokuru_08032006/$file/Vesa_Purokuru_08032006.pdf), luettu 9.4.2010.

Pälli, Pekka & Vaara, Eero & Sorsa, Virpi 2009. Strategy as Text and Discursive Practice. A Genre-Based Approach to Strategizing in City Administration. *Discourse & Communication* 3(3). 303-318.

Räsänen, Rami-Samuli 2009. A case study of an innovative ecosystem in Helsinki. Organisaatiot ja johtaminen -aineen pro gradu tutkielma, Helsingin kauppakorkeakoulu

Salonvaara, Anne 2009. Elinkeinoelämä ja yliopistot: Mistä avaimet innovatiiviseen yhteistyöhön? PricewaterhouseCoopersin ja Helsingin Kauppakorkeakoulun raportti.

Schmoch, Ulrich 1999. Interaction of Universities and Industrial Enterprises in Germany and the United States – a Comparison. *Industry and Innovation* Volume 6, number 1

Sotamaa, Yrjö 2005. Taideteollisen korkeakoulun lukuvuoden 2005 avajaispuhe.

http://wiki.uiah.fi/tokyo/index.php/Huippuyliopiston_taustat (luettu 3.3.2011)

- Stenvall, Kirsti 1995. Koulutuksen vaikuttavuus ja tietopolitiikka. Teoksessa *Korkeakoulut murroksessa*, toim. Pentti Meklin. Tampereen yliopisto, Hallintotieteen laitos, Tampere.
- Sulkunen P. 1998. *Johdatus sosiologiaan: käsitteitä ja näkökulmia*. WSOY, Porvoo.
- Suoninen, Eero. 1997. *Miten tutkia moniäänistä ihmistä? Diskurssianalyttisen tutkimusotteen kehittäminen*. Tampere: Tampereen yliopisto, sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos.
- Swamidass, Paul & Vulasa, Venubabu 2009. Why University Inventions Rarely Produce Income? Bottlenecks in University Technology Transfer. *Journal of Technology Transfer* 34(4) 343-63.
- Tieteentekijöiden liiton ja Professoriliiton kevätseminaari 23.4.2010. Lehdistötiedote: *Yliopistojen uudet (v)aatteet*
- Tilastokeskus 2005. *Suomi on tieteen ja teknologian mallimaa*
http://www.stat.fi/tup/tietoaike/ta_01_05_mallimaa.html, luettu 27.7.2010
- Tilastokeskus 2007. *Suomi 1917-2007 – Koulutus Suomessa: yhä enemmän ja yhä useammalle*.
<http://www.stat.fi/tup/suomi90/marraskuu.html>, luettu 16.3.2010.
- Tomperi, Tuukka (toim.) 2009. *Akateeminen kysymys. Yliopistolain kritiikki ja kiista uudesta yliopistosta*. Tampere, vastapaino
- Valtioneuvosto, 2004. *Osaava, avautuva, uudistuva Suomi. Suomi maailmantaloudessa - selvityksen loppuraportti*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 19/2004, Helsinki
- Vironmäki, Emma ja Jokinen, Leena, 2009. Uusi yliopisto ja aluetehtävä. Loppuraportti. Tulevaisuuden tutkimuskeskus TUTU-julkaisu 1/2009, Turun kauppakorkeakoulu, Painosalama oy, Turku.
- Vuori, Jaana 2001. *Äidit, isät ja ammattilaiset. Sukupuoli, toisto ja muunnelmat asiantuntijoiden kirjoituksissa*. Tampere University Press, Tampere
- Väisänen, Riitta 2010. Yrityksistä partnereita – kauppakorkeakoulun yritysysteistyötä vahvistamassa. Teoksessa *Tulkintoja, tosiasioita, tarinoita – Helsingin kauppakorkeakoulun historiaa*, toim. Elina Pöykkiö ja Veijo Åberg WS Bookwell Oy, Porvoo. 242–252
- Whipple, J. M. & Frankel, R. 2000. Strategic Alliance Success Factors. *Journal of Supply Chain Management*. Vol. 36. No. 3. 21–28

Willman, Arto 2001. Yhteistyön ristiriitaiset puhetavat: Diskurssianalyttinen näkökulma luokanopettajien tulkintoihin tiimityöstä. Väitös, Kasvatustieteiden tiedekunta, Oulun yliopisto. Oulu University Press, Oulu.

Ylä-Kotola, Mauri 2008. Yliopisto aallon harjalla. Esseitä yliopistopolitiikasta ja innovaatiosta vuosilta 2007–2008. Lapin yliopiston hallinnon julkaisuja. Lapin yliopistopaino, Rovaniemi.

Aineistolähteet

Aalto-yliopiston strategia, 2009. Luettu 26.1.2011

http://www.aalto.fi/fi/about/strategy/AALTO_strategia_FI-II-01_korjattu.pdf